

Tərtibçi : Bahar Əhmədova
Redaktor : Yeganə Əhmədova
Əməkdar Mədəniyyət işçisi

SUMQAYIT HADİSƏLƏRİ

Biblioqrafik göstərici

Sumqayıt hadisələri: biblioqrafik göstərici /tərt. ed. B.Əhmədova; red.: Y. Əhmədova; S.Vurğun adına Sumqayıt şəhər Mərkəzi Kitabxanası. – Sumqayıt, 2020. – 94 s.

S.Vurğun adına Mərkəzi kitabxananın əməkdaşları tərəfindən tərib edilmiş "Sumqayıt hadisələri" biblioqrafik göstəricisi 1988-ci il fevral ayının 27-28-də Sumqayıtda erməni millətçilərinin xaricdə yaşayan havadarlarının və Daşnaksütyun partiyasının dəstəyi ilə törətdiyi qanlı aksiyalar haqqındadır. Vəsaitdə bu hadisələrə həsr olunmuş 1988-2020-ci illərdə çap olunmuş kitablar və dövrü mətbuat materialları əks olunmuşdur. Materiallar xronologiya üzrə, daxilə isə əlifba sırası ilə qruplaşdırılmışdır.

Ön söz

1988-ci ilin fevral ayının 28-29-da Sumqayıtda nə baş vermişdir? Bu suala cavab verməzdən əvvəl, az da olsa, keçmişə qayıtmaq lazımdır. 1985-ci ildə SSRİ-də “yenidənqurma” siyasəti elan olundu. Ermənistan rəhbərliyi, millətçi qüvvələr, xaricdə yaşayan erməni lobbisi bu siyasətdən tarixi şans kimi istifadə etmək fikrinə düşdülər. Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası, Mərkəzi Komitəsinin Baş katibi M. S. Qorbaçovun əhatəsində olan ermənilər ondan dəstək alıb, Azərbaycana qarşı torpaq iddiası ilə çıxış etdilər. Onlar Dağlıq Qarabağın Azərbaycan Respublikasından alınıb Ermənistan Respublikasına qatmaq fikrində idilər. Lakin Azərbaycan xalqının dəmir iradəsi buna mane oldu. Erməni millətçiləri Azərbaycan xalqının qətiyyətini görüb ona qarşı təxribat hazırladılar və 1988 –ci ilin fevral ayının 28-dən 29-na keçən gecə Sumqayıtda qanlı aksiya törətdilər. Nəticədə 32 nəfər qətlə yetirildi, onlardan 26-ı erməni, altı nəfəri isə başqa millətin nümayəndələri oldu. Ermənilər azərbaycanlıları dünya ictimaiyyətinə başkəsən, varvar və quldur bir millət kimi göstərməyə, onlarla bir yerdə dinc və əmin-amanlıq şəraitində yaşamağın mümkünsüzlüyünü sübut etmək istəyirdilər. Sumqayıtda baş verən hadisələri lentə alıb Avropa ölkələrində nümayiş etdirdilər, Stepanakertdə qətlə yetirilən ermənilərə abidə qoydular. Yerevanda “Azadlıq, aşkarlıq, genosid” adlı kitab nəşr olundu və o, sovetlər ölkəsində geniş yayıldı. Sumqayıtda baş verən hadisələr əvvəlcədən planlaşdırılmış və düşünülmüş bir aksiya idi. Yerevandan və Stepanakertdən Sumqayıta bir neçə dəfə emissarlar gəlmiş, tüfeyli həyat sürən və bir neçə dəfə mühakimə olunmuş “Paşa” ləqəbli, Eduard Qriqoryanı təlimatlandırmış, ona pul və narkotik vasitələr vermişlər. Qriqoryan Sumqayıtda hadisələrin icraçısı kimi fəaliyyətə başladı, ətrafına azyaşlı, yetkinləşməmiş gəncləri topladı və onlar Sumqayıtda iğtişas törətməyə başladılar. Hadisələrin analizi göstərdi ki, qətlə yetirilənlər “Krunk” cəmiyyətinə aylıq vəsait verməkdən imtina edən ermənilər idi. Çünki Qriqoryanın əlində siyahı vardı və o, bu siyahıda nəzərdə tutulan ermənilərin evlərinə basqın edirdi. Qriqoryanın özü 5 erməni qətlə yetirdi və bir neçə erməni qızını zorladı. Sumqayıtda baş verən hadisələrdən 27 il vaxt keçir. Bu gün erməni millətçiləri öz məkrli və hiyləgər siyasətlərindən əl çəkmək istəmirlər.

Onlar çirkin təbliğatla məşğul olur, Sumqayıtda “genosid”in baş verdiyini hər yana bəyan edir və bu aksiyanın xarici ölkələr tərəfindən tanınmasını istəyirlər. Bu işdə Azərbaycan ziyalıları, alimləri, qələm sahibləri, publisistləri öz qətiyyətli fikirlərini istər postsovet məkanında, istərsə də digər xarici ölkələrdə yüksək tribunallardan dəfələrlə söyləmiş, Azərbaycan xalqının ədalət və sülh tərəfdarı olduğu nümayiş etdirmişlər. Sumqayıtda baş verən hadisələr haqqında bir neçə sənədli film çəkilmiş, kitablar nəşr edilmiş, materiallar, məqalələr kütləvi informasiya vasitələrində dərc olunmuşlar. Onlar rus, alman, fransız, ingilis dillərinə tərcümə edilmiş və xarici ölkələrdə geniş yayılmışdır. Həmin materiallar ermənilərin bir daha iç üzünü açmış, onların bəd niyyətini ifşa etmişlər. Bu gün artıq dünya ictimaiyyətinə məlumdur ki, ermənilərin apardıqları siyasət yalan və böhtan üzərində qurulub, onların nə hüquqi nə də mənəvi əsası vardır. Əminliklə qeyd etmək istərdim ki, üzdənirəq qonşularımızın məkrli niyyətlərini, yalan və böhtan üzərində qurulan erməni siyasətinin mahiyyətini oyrənənlər, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tərkib hissəsi olan Sumqayıt hadisələrini tədqiq edənlər üçün bu biblioqrafik göstərici etibarlı mənbə olacaqdır.

**Eyruz Məmmədov,
Əməkdar jurnalist**

Sumqayıt hadisələri ilə bağlı təzələnmiş istintaqın gedişində əsl təqsirkarlar aşkar olunacaqlar

Uzun illər ərzində erməni tərəfi öz separatçı və işğalçı siyasətinə, Xocalı soyqırımına və Azərbaycan torpaqlarında törətdiyi digər cinayətlərə bəraət qazandırmaq cəhdində Sumqayıt hadisələrinə istinad edir. Ölkəmizin ərazisinin 20 faizini işğal etmiş və etnik təmizləmə siyasəti həyata keçirmiş Ermənistan Sumqayıt hadisələrini Azərbaycanın təşkil etdiyi məqsədyönlü akt kimi təqdim edir. Hələ 1988-ci ildə başlanmış bu təbliğat kampaniyası dünya ictimaiyyətinə azərbaycanlıların ermənilərə qarşı qəddarlığı, ermənilərin azərbaycanlılar ilə bir dövlət tərkibində birgə yaşamalarının mümkün olmaması ideyasının aşılmasına yönəlmişdir. Erməni tərəfi öz yalanlarını həqiqət kimi təqdim etmək məqsədi ilə faktların təhrif edilməsi, sənədlərin saxtalaşdırılması və tarix boyu tətbiq etdiyi digər çirkin üsullara tərəddüd etmədən əl atır. Belə uydurma məlumatlar İnternet şəbəkəsində kütləvi şəkildə yerləşdirilir, onların yayılması üçün xüsusi saytlar yaradılır. Əgər bu, əvvəllər yalnız təbliğatla məhdudlaşdırsa, hazırda Sumqayıtda uydurma erməni soyqırımına hüquqi don geydirilməsi istiqamətində fəaliyyətə başlanılmışdır. Erməni diasporunun uydurma 1915-ci il erməni soyqırımının xarici ölkələrdə tanıtılması, Türkiyənin üzərinə məsuliyyətin qoyulması və hətta Fransadakı kimi onun inkar edilməsinin kriminallaşdırılması istiqamətində davamlı şəkildə həyata keçirdiyi siyasət son illər Sumqayıt hadisələrinin təqdimatında da özünü büruzə verməyə başlamışdır. Belə ki, son vaxtlar Ermənistan Sumqayıt hadisələrinin azərbaycanlılar tərəfindən "ermənilərə qarşı soyqırımı" olması fikrini tez-tez səsləndirir və belə bəyanatlarla müxtəlif beynəlxalq qurumlara müraciət edir, erməni diasporu isə xarici ölkə parlamentlərində məsələ qaldırmağa cəhd göstərir. Azərbaycan dövləti erməni tərəfinin dezinformasiya xarakteri daşıyan fəaliyyətini diqqətlə izləyir, bunun qarşısının alınması üçün zəruri tədbirlər görür. Hazırda Sumqayıt hadisələrinə ədalətli siyasi və hüquqi qiymətin verilməsi, eləcə də bu hadisələrin təqdimatında uydurma erməni versiyasının ifşası istiqamətində işlər görülür. İlk növbədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyası tərəfindən hazırlanmış üçdillli www.sumqait.org saytının açılmasının əhəmiyyətini vurğulamaq istərdim. Saytın yaradılmasının əsas məqsədi Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin əsl səbəblərini göstərmək və onun yaranması ilə ermənilərin təbliğat maşınının uydurduğu saxta Sumqayıt soyqırımını ifşa

etməklə Sumqayıt hadisələri barədə əsl həqiqətləri geniş ictimaiyyətə çatdırmaq, Azərbaycan və Azərbaycan xalqı barədə 20 il ərzində dünya ictimai rəyində ermənilərin formalaşdırmağa çalışdıqları mənfi obrazı dağıtmaqdır. Sumqayıt hadisələrinin əvvəlcədən təşkil olunmuş erməni provokasiyası olmasını sübut edən bütün materiallar saytda yerləşdirilmişdir. Fəaliyyət yalnız saytın açılması ilə məhdudlaşmır. Ermənilərin ifşa edilməsi üçün filmlər çəkilir, məqalələr, kitablar yazılır, xarici dillərə tərcümə edilir, beynəlxalq səviyyədə gərgin iş aparılır. Yalnız Sumqayıt hadisələri deyil, Xocalı faciəsi, ümumilikdə Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, onun səbəbləri və xalqımız üçün ağır nəticələri barədə məlumatların beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması münaqişənin ədalətli həlli üçün vacib şərtlərdən biridir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev dəfələrlə qeyd etmişdir ki, Azərbaycan problemin danışıq yolu ilə beynəlxalq hüquq prinsipləri əsasında ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində nizamlanmasının tərəfdarıdır. Lakin sülh 22 Sumqayıt şəhər Səməd prosesini yalnız o halda səmərə verə bilər ki, prosesin iştirakçılarının hərəkətləri və qərarları həqiqi məlumatlara əsaslansın. Bu səbəbdən erməni tərəfinin yaydığı uydurmalar və əsassız iddialar sülh prosesini üçün yalnız və yalnız əngəllər törədir və onun effektivliyini böyük şübhə altında qoyur. Bu məlumatlar müasir informasiya texnologiyalarından istifadə edilməklə bütün beynəlxalq platformalarda daim yayılmalıdır ki, dünya ictimai rəyində qeyd olunan məsələlərlə bağlı obyektiv mövqe formalaşsın. Türkiyənin bu gün qarşılaşdığı problemlərlə gələcəkdə qarşılaşmamağımız üçün biz informasiya müharibəsində situativ taktikadan uzaqlaşaraq qabaqlayıcı strategiyaya keçməliyik. Yəni, hadisələrin ardınca deyil, əksinə, onların önündə getməliyik, daim qabaqlayıcı mövqedə olmalıyıq. Bu çağırışlara cavab olaraq yalnız sistemli siyasi, hüquqi tədbirlər və ardıcıl fasiləsiz effektiv təbliğat gələcəkdə uydurma erməni layihələrinin öz hədəflərinə çatmayacağına təminat verə bilər - 1988-90-cı illərdə Sumqayıt hadisələrinə hüquqi qiymət verilməmişdirmi? - Erməni millətçiliyinin ideoloqları - Şaxnazarov, Aqanbekyan, Kaputikyan, Balayanın separatçı ideyalarının təsiri altında olan, eyni zamanda öz siyasi maraqlarını güdən Qorbaçov tərəfindən erməni millətçi və separatçılara göstərilən dəstək artıq çoxdan sübut olunmuşdur. Məhz Mixail Qorbaçovun Silva Kaputikyan və Zori Balayan ilə görüşü bütün erməni millətçilərini ruhlandırmışdı. Onlara Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan qoparılması üzrə mübarizənin "rəsmi səbəbi"

kimi yalnız qanlı təxribat lazım idi. Belə "rəsmi səbəb" isə Sumqayıt iğtişaşları oldu. Çox təəssüf ki, Sumqayıt şəhərində təşkil olunmuş kütləvi iğtişaşlarla bağlı 1988-90-cı illərdə aparılmış istintaq və məhkəmə prosesləri nəticəsində həmin hadisələrə ədalətli hüquqi qiymət verilməmişdir. Onun əsl sifarişçiləri və təşkilatçıları müəyyən edilib məsuliyyətə cəlb olunmamışlar. Əksinə, SSRİ Prokurorluğunun istintaq qrupu Mixail Qorbaçovun göstərişi ilə hadisələrin xuliqanlıq edən elementlər tərəfindən törədilməsi versiyası üzərində dayanmış və həmin versiyanın rəsmiləşdirilməsi istiqamətində iş aparmışdır. Məhz Sumqayıt hadisələrinə obyektiv siyasi və hüquqi qiymətin verilməməsindən istifadə edən erməni separatçıları Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın tərkibindən zorla çıxarılması prosesinə başlamışlar. Sumqayıt hadisələrindən dərhal sonra Ermənistanda, sovet mətbuatında və beynəlxalq səviyyədə Azərbaycana qarşı informasiya kampaniyasına start verilmişdir. Bu kampaniya artıq 24 ildir ki, ardıcıl şəkildə davam etdirilir. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev hakimiyyətə gəldikdən sonra erməni təbliğat maşınının Azərbaycan əleyhinə fəaliyyətinin qarşısını almaq, həmçinin Sumqayıt hadisələrinin erməni provokasiyası olmasını dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq məqsədilə o dövr üçün bütün mümkün vasitələrdən istifadə edilmiş və Azərbaycan barədə ermənilərin formalaşdırdığı mənfi obrazı dağıtmağa nail olunmuşdur. Cinayətin əsl təşkilatçılarını məsuliyyətə cəlb etmək üçün müvafiq beynəlxalq orqanlara müraciət edilməsi və bunun üçün hüquqi əsasların müəyyən olunması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin tapşırığı ilə Baş Prokurorluq Sumqayıt şəhərində törədilmiş kütləvi iğtişaşlarla bağlı cinayət işləri üzrə istintaqı təzələmişdir. İstintaqın hərtərəfli aparılması üçün Baş prokurorun birinci müavininin rəhbərliyi ilə istintaq-əməliyyat qrupu yaradılmışdır. İstintaq qrupu tərəfindən Sumqayıt hadisələrinin çoxsaylı şahidlərinin, həmin hadisələrdən məlumatı olan digər insanların, o cümlədən SSRİ Prokurorluğunun istintaq qrupuna daxil olan şəxslərin ifadələri alınmış, xarici ölkələrə müvafiq sorğular göndərilmiş, arxiv sənədləri açılmış, mətbuatda verilmiş məlumatlar təhlil edilmiş, digər zəruri istintaq-əməliyyat tədbirləri həyata keçirilmişdir. - Aparılan istintaq nəticəsində hansı yeni faktlar aşkar olunmuşdur? - Sumqayıt hadisələrinin SSRİ xüsusi xidmət orqanları tərəfindən təşkil edilməsi barədə məlumatlar hələ 1989-90-cı illərdə aparılmış istintaq zamanı əldə edilmişdir. Lakin bu məlumatlar SSRİ Prokurorluğunun istintaq qrupu tərəfindən araşdırılmamışdır. Əksinə, kütləvi iğtişaşların təşkilatçılarını aşkara çıxara

bilən məlumatlar ört-basdır edilmişdir. İstintaq Eduard Qriqoryan istisna olmaqla, iğtişaşların yalnız azərbaycanlı iştirakçılarının məsuliyyətə cəlb edilməsi ilə məhdudlaşmışdır. Başqa sözlə, iğtişaşlarda bilavasitə iştirak edən erməni millətindən olan digər təxribatçılar məsuliyyətə cəlb olunmamışlar. Azərbaycanın hüquq-mühafizə orqanlarının sorğularına Ermənistandan və Moskvadan abstrakt, heç bir informasiya daşımayan cavablar göndərilmiş, E.Qriqoryanın erməni millətçiləri ilə əlaqələrinin müəyyən edilməsinə yönəlmiş əməliyyat-axtarış tədbirlərinin keçirilməsinə imkan verilməmişdir. Belə şəraitdə talanların kimlər tərəfindən təşkil edilməsi, Sumqayıt provokasiyasının arxasında kimlərin dayanması ilə bağlı əsas suallar cavabsız qalmışdır. Yeni faktlar isə onu göstərir ki, iğtişaşların törədilməsinə hazırlıq hələ xeyli müddət əvvəl başlamışdı. Sumqayıt hadisələri ərəfəsində Ermənistandan və Dağlıq Qarabağdan Sumqayıt və Bakı şəhərlərinə çoxlu sayda milliyyətçə erməni olan şübhəli şəxslər gəlmiş, onların bir qismi yığcam olaraq mehmanxanalarda və yerli ermənilərin mənzillərində yerləşdirilmişdir. Həmin şəxslər Sumqayıtda yaşayan ermənilərlə çoxsaylı görüşlər keçirmiş, onları təlimatlandırmış, baş vermiş kütləvi iğtişaşlardan dərhal sonra isə yoxa çıxmışlar. Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin açılmış arxiv materiallarından məlum olmuşdur ki, Dağlıq Qarabağ separatçılarının emissarları, eyni zamanda, SSRİ DTK-nın agentləri olan Sarkisyan, Osipov və digərləri Sumqayıt hadisələrində fəal iştirak etmiş və həmin hadisələrdən dərhal sonra Orta Asiya respublikalarına ezam olunmuşlar. Agentlərin izləri sonradan Özbəkistan və Qırğızıstandakı hadisələr zamanı aşkar olunmuşdur. Bu, Sumqayıtda, Fərqanədə, Oşda və keçmiş SSRİ-nin digər yerlərində baş vermiş təxribatların bir mərkəzdən təşkil və idarə edilməsini birmənalı təsdiqləyir. Sumqayıtda baş vermiş kütləvi iğtişaşların ssenarisi E.Qriqoryan, onun iki qardaşı, Dağlıq Qarabağdan xüsusi tapşırıqlarla gəlmiş erməni emissarları və Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin (DTK) agentləri tərəfindən həyata keçirilmişdir. Belə ki, DTK-nın arxiv materiallarından görünür ki, Sumqayıtda separatçı "Qarabağ" komitəsinin fəalı olan Pxakadze, "Qarabağ" və "Krunk" millətçi cəmiyyətlərinin digər fəalları təxribat xarakterli fəaliyyətlə məşğul olmuşlar. Sonradan məhkəmə prosesinin gedişinə daim müdaxilə edərək E.Qriqoryanı təlimatlandıran Levon Saturyanın DTK-nın Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti üzrə şöbəsinin əməkdaşı olması da təsadüfi deyildi. E.Qriqoryanın iğtişaş ərəfəsində və iğtişaş günü əlaqə saxladığı təxribat törətmiş şəxslərin kimliyi ilə bağlı istintaq zamanı əldə edilən məlumatlar sonradan cinayət işindən müəmmalı

şəkildə yoxa çıxmışdır. Bundan əlavə, özlərini "Qafandan qovulmuş azərbaycanlılar" kimi qələmə verən, azərbaycanlıların Ermənistanda ermənilər tərəfindən qəddarlıqla öldürülmələri barədə şayiələr yayan 20-25 nəfərdən ibarət təxribatçı qrup barədə məlumatlar SSRİ Baş Prokurorluğunun istintaq-əməliyyat qrupuna çatdırılsa da, naməlum səbəblərdən onların yoxlanılması təmin edilməmişdir. Bundan əlavə, erməni evlərinə hücum edənlər arasında Qarabağ ermənilərinin iştirak etməsinə dair zərəcələrin ifadələri nəzərə alınmamış və bu faktlar araşdırılmamışdır. Emissarlar E.Qriqoryana Sumqayıtda yaşayan və separatçıların yaratdığı "Qarabağ" və "Krunk" təşkilatlarına üzv olmaq istəməyən, üzvlük haqqı verməkdən imtina edən ermənilərin siyahısını və dəqiq ev ünvanlarını vermişlər. Bunu hazırda Sumqayıtda yaşayan qarışıq nikahlarda olan ermənilər də təsdiq edirlər. DTK-nın açılmış arxiv materiallarından məlum olur ki, əksinə, Sumqayıtda adları və ünvanları məlum olan 47 erməni millətçisinin heç biri iğtişaşlar zamanı şəxsən zərər çəkməmişdir. Erməni emissarları təcavüzkarlığı artırmaq məqsədi ilə iğtişaş iştirakçılarına paylanması üçün E.Qriqoryanı psixotrop dərman və spirtli içkilərlə təmin etmiş, Qriqoryan qardaşları ilə birgə iğtişaş iştirakçılarına soyuq silah paylamışlar. Sumqayıtda təxribatın hazırlanmasını göstərən növbəti sübut. Şəhəri bir çox erməni əvvəlcədən tərk etmiş, 1988-ci ilin yanvar-fevral aylarında ermənilər tərəfindən Sumqayıt şəhərindəki əmanət kassalarından pulların çıxarılması da kütləvi hal almışdı. Sumqayıtda ermənilərə qarşı cinayətlərin miqyasını süni surətdə genişləndirmək və onların azərbaycanlılar tərəfindən törədildiyini iddia etmək məqsədilə ermənilər köçüb gedərkən öz mənzillərini boşaldaraq qəsdən yağınlar törətmişlər. Talançıların hərəkət etdikləri marşrut üzrə yerləşdirilmiş naməlum şəxslər kütləvi iğtişaşlarda iştirak edənlərin bütün hərəkətlərinin videoçəkilişini aparmış və operativ şəkildə həmin kadrları Qərb telekanallarına göndərmişlər. Şübhəsiz ki, çəkiliş aparan şəxslər talançıların planları haqqında əvvəlcədən məlumatlı olmuşlar. Bilirsiniz ki, hadisələr zamanı həlak olan 32 nəfərdən 6-sı azərbaycanlı olmuşdur. Çox təəssüf ki, azərbaycanlıların ölümü ilə bağlı cinayət işinə 1988-ci il dekabrın 30-da xitam verilmişdir. Hazırda istintaqla müəyyən edilmişdir ki, Bakı sakini olan erməni millətçisi Valeri Markaryan sovet əsgərlərini Sumqayıt şəhərinə gətirdikdən sonra şəraitdən istifadə edərək avtobusu küçədə dayanmış dinc insanların üstünə sürərək 4 nəfər azərbaycanlıyı qəsdən öldürmüşdür. Hazırda bu fakta hüquqi qiymət verilməsi və məsuliyyət məsələsinin həll edilməsi üçün zəruri istintaq

tədbirləri görülür. Sumqayıt hadisələrinin azərbaycanlılar tərəfindən törədilməsi görüntüsünü yaratmaq üçün SSRİ Prokurorluğunun istintaq qrupu tərəfindən şahid ifadələri saxtalaşdırılmışdır. Belə ki, mitinqdə çıxış etmiş azərbaycanlıların əksəriyyəti faktiki mitinq iştirakçılarını təxribatdan çəkinməyə çağırdıqları halda, onlar istintaqa "ekstremist" kimi təqdim edilmiş və onların barəsində cinayət təqibi həyata keçirilmişdir. Halbuki Sumqayıt erməniləri istintaq zamanı dindirilərək əksinə, məhz azərbaycanlılar tərəfindən xilas edildiklərini dəfələrlə söyləmişlər. Sonda bir daha qeyd etmək istərdim ki, təzələnməmiş istintaqın gedişində əsl təqsirkarların aşkar edilməsi məqsədilə yeni halların açılması istiqamətində fəaliyyət davam etdirilir. Əminəm ki, bütün təqsirkar şəxslər məsuliyyətə cəlb olunacaqlar.

Fuad Ələsgərov,
*Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Hüquq mühafizə orqanları
ilə iş və hərbi məsələlər üzrə köməkçisi*

Sumqayıt hadisələri haqqında ictimai-siyasi xadimlərin fikirləri

Heydər Əliyev vəzifədən gedəndən 3 ay sonra Sumqayıt hadisələri baş vermişdir. Sumqayıt hadisələri də məkrli planın tərkib hissəsi idi. Plan ondan ibarət idi ki, Heydər Əliyev hakimiyyətdən getsin. Çünki onun Siyasi Büronun üzvü kimi fəaliyyəti erməni millətçilərə imkan vermirdi ki, məsələ qaldırsınlar. Onlar belə cəhdlər edirdilər, amma Heydər Əliyev bunun qarşısını layiqincə alırdı. Yəni, plan onu vəzifədən uzaqlaşdırmaq və bu məqsədlə buradakı yerli satqınlar, xainlər vasitəsilə donos göndərmək, erməni millətçiləri tərəfindən məsələ qaldırmaq idi ki, Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tərkibində qala bilməz. Beləliklə, iğtişaş törətmək, hansı ki Sumqayıtda baş verdi və ondan sonra məsələ qaldırmaq ki, ermənilər Azərbaycanın tərkibində təhlükəsiz şəkildə yaşaya bilmirlər. Buna görə də Dağlıq Qarabağ Azərbaycandan ayrılıb Ermənistanla birləşdirilməlidir. Bax, plan bundan ibarət idi və əfsuslar olsun ki, bu plan həyata keçdi.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Ermənilərlə müharibə vəziyyətində olan Azərbaycan digər sahələrdə Ermənistanı üstələsə də, tarixi hadisələrin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması baxımından müəyyən boşluqlarla üzləşmişdir. Sumqayıt hadisələri də bu boşluqlardan biri idi. Ermənilər Sumqayıt hadisələrindən istifadə edərək Xocalıda törətdikləri vəhşilikləri ört-basdır etmək istəyirlər. Biz Xocalı ilə bağlı məsələləri gündəmə gətirən kimi erməni diasporu alternativ kimi Sumqayıt hadisələrini önə çıxarmağa çalışır. Ermənilər həm Sumqayıt, həm də Bakıda baş verən hadisələr zamanı ölənlərin sayını ilbəl artırırırlar.

Mübariz Qurbanlı,
Azərbaycan Respublikasının Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri

Uzun illər ərzində erməni tərəfi öz separatçı və işğalçı siyasətinə, Xocalı soyqırımına və Azərbaycan torpaqlarında törətdiyi digər cinayətlərə bəraət qazandırmaq cəhdində Sumqayıt hadisələrinə istinad edir. Ölkəmizin ərazisinin 20 faizini işğal etmiş və etnik təmizləmə siyasəti həyata keçirmiş Ermənistan, Sumqayıt hadisələrini Azərbaycanın təşkil etdiyi məqsədyönlü akt kimi təqdim edir.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev yenidən hakimiyyətə gələn gündən erməni informasiya maşınının dağıdılması üçün bütün mümkün vasitələrdən istifadə edərək buna nail ola bilmişdir. Sumqayıt hadisələrinin erməni pravokasiyası olması hamıya aydın olub. Cinayətin təşkilatçılarını məsuliyyətə cəlb etmək üçün müvafiq beynəlxalq orqanlara müraciət edilməsi və bunun üçün hüquqi əsasların müəyyən olunması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığı ilə Baş Prokurorluq Sumqayıt şəhərində törədilmiş kütləvi iğtişaşlarla bağlı cinayət işləri üzrə istintaqı təşəllülmüşdür.

Fuad Ələsgərov,
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Hüquq mühafizə orqanları ilə iş və hərbi məsələlər üzrə köməkçisi

Ermənistanda XX əsrin ortalarında "Krunk" və digər millətçi erməni təşkilatları yaranmışdır. Bu təşkilatların Sumqayıt hadisələrinin törədilməsində əli olması, azərbaycanlılara qarşı törədilən cinayətlərin arxasında durmaları bir daha sübut edir ki, hadisələr əvvəlcədən hazırlanan ssenari əsasında həyata keçirilmişdir.

Fərhad Məmmədov
Azərbaycan Prezidenti yanında Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin direktoru

Sumqayıt Şəhər Prokurorluğu tərəfindən hadisələr başlayan kimi, yəni fevralın 27-də başlanmış və artıq 1988-ci il martın 1-də keçmiş SSRİ Prokurorluğunun İstintaq qrupunun icraatına götürülərək istintaq olunmuş cinayət işlərinin öyrənilməsi göstərmişdir ki, bu hadisələrlə bağlı işin istintaqı qeyd olunan istintaq qrupu tərəfindən tam, hərtərəfli və obyektiv aparılmamış, hadisələrin əsl mahiyyəti açılmamış, faktiki olaraq gizlədilmiş, cinayətlərin bütün iştirakçıları müəyyən edilməmiş, hadisələrin əsl təşkilatçıları isə ümumiyyətlə, məsuliyyətdən kənarda qalmış, onların müəyyən edilib məsuliyyətə cəlb olunması üçün heç bir tədbir görülməmiş, cinayətin başvermə səbəb və şəraiti qətiyyən araşdırılmamışdır.

Rüstəm Usubov,
Azərbaycan Respublikası Baş prokurorunun birinci müavini

Bəli, Sumqayıtda törədilən faciənin həyata keçirilməsində erməni millətçilərinin, onların Moskvadakı və xaricdəki havadarlarının əli olduğu tamamilə şəksizdir. Çünki nə talançılıq edən qruplara, nə adamları qətlə yetirənlərə həmin üç gündə kimsə maneçilik törətməyə cəhd belə etmədi. Şəhərə yeridilmiş milis və ordu qüvvələri mərkəzi küçələr boyunca sıraya düzülüb “qorxulu” səhnələri seyr edir, azğın dəstələrin qarşısına çıxmırdılar.

Eyruz Məmmədov,
Əməkdar jurnalist

Sumqayıt hadisəsi haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması çox vacibdir. Çünki ermənilər öz işğalçılıq niyyətlərini və Azərbaycana qarşı təcavüzü ört-basdır etmək üçün Sumqayıt hadisələrini qabardırlar. Erməni kilsə xadimləri də iki xalq arasında münasibətləri qızıqdırırdılar. Sumqayıt hadisələrində ermənilərin və SSRİ rəhbərliyinin konkret məqsədləri var idi. Ermənilərin məqsədi diqqəti Ermənistandan qovulan azərbaycanlı qaçqınlar məsələsindən yayındırmaq, Azərbaycana qarşı təcavüz üçün bəhanə əldə etmək, guya ilk qurbanın ermənilər olduğunu demək idi.

Musa Qasımlı,
Milli Məclisin deputatı, professor

Sumqayıt hadisələrinə siyasi-hüquqi qiymət verilməsi üçün kifayət qədər materiallar vardır. Ermənilərin torpaqlarımızı ələ keçirmək üçün həmişə özlərindən qurban verməyə məmnuniyyətlə razı olublar. Sumqayıt hadisələrinin Qorbaçovun nəzarəti altında vahid ssenari əsasında hazırlanması, varlı ermənilərin əvvəlcədən öz pullarını banklardan çıxarmaları və digər sübutlar beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılmalıdır.

Yaqub Mahmudov,
AMEA-nın müxbir üzvü, A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun direktoru

Sumqayıt hadisələri şahidlərin gözü ilə

O vaxtlar mənzil təsərrüfatında işlədiyim üçün demək olar ki, hadisələrin ən qaynar nöqtələrində idim. Fevral ayının ilk günlərindən ermənilər əmanət kassalarındakı pullarını kütləvi şəkildə çıxarırdılar. O vaxt heç kəs bunun fərqi nə varmırdı. Hadisələrdən az sonra bəlli oldu ki, ssenarini hazırlayanlar, onu icra edənlər və erməni separatçıların havadarları kimlərdir. Bu barədə deyilənləri təkrar etmək istəmirəm. Lakin sumqayıtlıları bir məsələ bu günə kimi narahat edir. Axı, o müdhiş hadisələr zamanı təkcə ermənilər yox, burada yaşayan digər millətlər də mənəvi və maddi ziyana məruz qalıblar. Sual olunur: nə üçün bu günə kimi həmin hadisələr əsl qiymətini almayıb? Nə üçün istintaqa cəlb olunan 100-lərlə sumqayıtlıya bəraət verilmir? Axı, sonralar tam sübuta yetirilib ki, təkcə Sumqayıt məhkəməsində istintaqa cəlb olunan və ən azı mənəvi zərbələr alan 400-dən çox sumqayıtlının heç bir təqsiri yoxdur. Bununla belə, əgər Qarabağ ssenarisinin əsas müəlliflərindən biri Robert Köçəryan “Sumqayıt hadisələri” kartından planlı surətdə istifadə edirsə, yəni bunu ən mötəbər beynəlxalq qurumların tribunasında dilə gətirirsə, biz də qəti sözüümüzü deməliyik.

Zakir Fərəcov,
Sumqayıt şəhər icra hakimiyyətinin başçısı

Hadisələri törətməkdə məqsəd Ermənistandan qovulan azərbaycanlıları qızıqdırmaq və onların əli ilə erməni milli hərəkətini dəstəkləməyən erməni ailələrini məhv etmək idi. Həmin erməni ailələrinin ünvanları, ailə üzvlərinin sayı qabaqcadan müəyyənləşdirilmiş, necə deyərlər, onlar öz qurbanlarını bir-bir seçmişdilər. Hadisələrin qabaqcadan planlaşdırıldığını təsdiqləyən bir məqama diqqəti cəlb etmək istədim. Belə ki, bizim əlimizdə heç bir fotosənəd, yaxud çəkiliş materialı olmadığı halda, hadisələrdən cəmi iki gün sonra Fransada, Avropanın digər ölkələrində “Sumqayıt hadisələri” adlı videolent nümayiş etdirildi. Bundan əlavə, şəhərin dövlət təhlükəsizliyi orqanında iğtişası törədən “vəhşi” azərbaycanlıların fotosəkillərindən ibarət iki albom peyda olmuşdu..

Təvəkkül Məmmədov,
Sumqayıt şəhər icra hakimiyyətinin sabiq başçısı

Fevralın 25-də şəhərdə söz- söhbət gəzirdi ki, ermənilər nəşə etməyi planlaşdırırlar. Bunu sadə adamlardan tutmuş yüksək vəzifəli məmurlara qədər hamı bilirdi. Bir çox valideynlər uşaqları bayıra buraxmırdılar. Amma ermənilər həmin günlərdə daha sərbəst hərəkət edirdilər. Onlar əvvəlki kimi iş gedir, axşamlar parklarda gəzirdilər. Biz də bir şeyin olmayacağına inanmağa başlamışdıq. Demə bu sakitlik özü növbəti təxribatın təzahürü imiş.

**Valentina Yantsn - Rəhimova,
Alman əsilli Sumqayıt sakini**

"Krunk" erməni təşkilatının üzvlərinin bir qismi Sumqayıtda yaşayırdı. Onlar Ermənistanla mütəmadi əlaqə saxlayır, təlimatlanırdılar. Şəhərdə qalan ermənilər isə hələ də böyük sovet ideyalarına inanaraq heç bir yerə getməmişdilər. Onu da qeyd etmək ki, həmin ermənilərin çoxu heç bir təşkilatın üzvü olmamışdılar, sadə insanlar idilər. Mitinglərdən sonra başlanan qətlərin qarşısını almaq o qədər də çətin olmadığı halda, heç bir tədbir görülməmiş, seyrçi münasibət bəslənilmişdi. Xarici ölkələrin kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri şəhərin hansı yerlərində çəkiliş aparmaq barədə əvvəlcədən təlimatlandırılmışdılar.

**Lyubov İsmaylova ,
Sumqayıt rus icmasının sabiq rəhbəri**

1988-ci ildə baş vermiş Sumqayıt hadisələri, eyni zamanda gələcəkdə Azərbaycan ərazilərinin işğalını ört-basdır etmək məqsədinə xidmət edirdi. Qarşıdurma baş verdikdən dərhal sonra şəhərdə tibb işçilərindən ibarət xüsusi qərargah yaradıldı. Təcili tibbi yardım maşınları yaralıları xəstəxanalara daşıyırdılar. Bizə məlum oldu ki, yaralanan, ölən ermənilərin hamısı Qarabağ erməniləridir. Həmin dövrdə Xankəndidə mitinglər təşkil olunurdu. Ermənilər bunu həmin aksiyaların miqyasını genişləndirmək üçün edirdilər.

**Vaqif Qəhrəmanov,
Sumqayıt Şəhər Təcili Tibbi Yardım Xəstəxanasının sabiq baş
həkimisi**

Həmin gün "Aygün" şadlıq evində toy məclisinə yığılmışdıq. Toyun şirin yerində salona bir dəstə gənc daxil oldu. Ucadan qışqıraraq Sergey adlı ermənini onlara verməyimizi tələb etdilər. Bu arada Sergeyi

gizlədə bildik və birtəhər aradan çıxararaq evinə gətirdik. Elə bu vaxt 7-8 nəfərlik dəstə trolleybusdan düşüb binaya yaxınlaşdı. Onlar Sergeyin ailəsi yaşayan mənzilin qapısını bərkdən döyməyə başladılar. Qonşular onları inandırdılar ki, evdə heç kəs yoxdur. Basqınçılar binanın qarşısında qeyri-ixtiyarı ermənicə danışmağa başladılar. Sergeyin arvadı ermənicə danışmaq səsi eşidən kimi ürəklənib balkona çıxdı və yol verdi ki, onları azərbaycanlılardan xilas etsinlər. Dəstə dərhal geri döndü və Sergeyin ailəsi son nəfərədək qətlə yetirildi.

**Xalidə Quliyeva,
Sumqayıt Şəhərin sabiq baş pediatri**

Dünyanın ən qədim, ən mədəni xalqlarından biri olan azərbaycanlılar Sumqayıt hadisələri zamanı öz nəcibliklərini bir daha sübuta yetirdilər. Sözügedən iğtişaşın ən dəhşətli anlarında hadisələrin mahiyyətinə varmayan azərbaycanlı ağbirçəyin erməni qonşusunu necə qoruduğunun şahidi oldum. Onu quldurların qabağını kəsərək yalvarması indi də qulağımdadır. Hadisələrin qızgın vaxtı mərkəzi bazara bir neçə quldur dəstəsi basqın etmişdir. Burada daimi alverlə məşğul olan ermənləri bir göz qırpımında aradan çıxardıq. Onlara xətər toxunmasına imkan vermədik.

**Cəmil Quliyev,
Sumqayıt Mənzil İstismar-İstehsalat Birliyinin sabiq direktoru**

Yadımdadır, ermənilər hadisələrdən çox əvvəl, 1986-cı ildən pullarını əmanət kassalarından çıxarırdılar. Sonrakı illər bu kütləvi hal aldı. Bu barədə şəhər rəhbərliyinə məlumat verirdik, onlar da çaş-baş qalmışdılar. Biz bunun mənasını hadisələr baş verəndən sonra anladıq. Bildik ki, hər şey düşünülmüş şəkildə həyata keçirilib.

**Mehdi Mehdiyev,
Mərkəzi əmanət kassasının sabiq müdiri**

Doğum evində xadimə işləyən A. Arutunyan fevralın 26-da işdə idi. Ayın 27-də Minvoddan zəng edib məzuniyyət tələb etdi. Bildirdi ki, Sumqayıtda erməniləri qırırlar. Mən təəccübləndim. Fevralın 28-də hadisələr baş verəndə anladım ki, iğtişaş aktı bir gün gecikdirilib. Belə misallar çox gətirmək olar. Fakt budur ki, hadisələr ssenari üzrə törədilib.

**Şəhla Abuşova,
1 saylı doğum evinin sabiq müdiri**

Bizim mənzil köhnə avtovağzalın yanında idi. Fevralın 26-dan başlayaraq şəhər qarışmaqda idi. Camaatın ən çox yığışdıqları yerlərdən biri də yaşadığımız ərazi olduğu üçün hadisələrin necə törədildiyini görürdük. Qarşısını almaq mümkün olardı. Lakin bu hadisələri Moskva "KQB"-si törətdiyi üçün qarşısı alınmaz problemə çevrildi.

Sonradan bildik ki, şəhərdə təxribatçılar tərəfindən talan törədiləcəyi barədə komitə üzvləri məlumatlandırılmışdılar. Hadisələri lentə almaq üçün hər cür şərait yaradılmışdı. Dünyanın bir çox ölkələrindən, eləcə də Ermənistanın özündən əvvəlcədən planlı şəkildə hazırlanan hadisələri lentə almaq üçün operatorlar, fotoqraflar Sumqayıta üz tutmuşdular. Sonradan bizə o da məlum oldu ki, fevral ayı başlayandan ermənilər əmanət kassalarına qoyduqları pulları götürmüşdülər.

Cəmilə Əliyeva,
şəhər sakini

Sumqayıt hadisələri haqqında Kitablarda

1991

- 1. Etibar, İsgəndər.** Acı həqiqətlər / İ.Etibar; ön sözün müəll. V.Əliyev; red. İ. Sadıq. - Bakı: Azər nəşr, 1991. – 232 s.
Kitabda Ziya Bünyadovun "Sumqayıt niyə?" məqaləsi yer almışdır (S.7-16)

1996

- 2. Sumqayıt qurbanları** / tərt. ed. H.A. Mansurzadə, ; red. Ə. Qiyas. – "Sumqayıt" nəşriyyatı, 1996. – 80 s.

Kitabda 1988-ci ildə Sumqayıtda erməni təcavüzünə qarşı münaqişədə həlak olmuş oğullar haqqında sənədli materiallar və bədii yazılar toplanmışdır.

Kitabın içindəkilər: Siz onları tanıyırsınız mı?; **Hacı Ağəddin Mansurzadə** "Niyyət" (sənədli povest); **Nurəddin İsmayilov** "Dadaşlı və Dadaşsız günlər"; "Bir quş kimi"; **Tahirə Həbliyeva** "Ömrə düşən izlər"; "Ömrün kədərli nəğməsi"; **Eyruz Məmmədov** "28-dən 29-na keçən gecə"; **Müqəddəs Şahbazov** "Tarix unutanlığı bağışlamır"; **Qiyas Həmid** "Kədər yol gəlir hələ"; **Əvəz Mahmud Lələdağ** "Yaxanı kənara çəkmə"; "Yanacaq Kərəmi çal"; "Qalmadı"; **Nurəddin Əliyev** "Anam, hey!"; "Lələ"; **Rəfiq Yusif oğlu** "Qan gölündə bitən gülmüş azadlıq"; "Qərənfilə dəyən güllə"; "Rübailər".

1998

- 3. Əhmədov, Qalib.** Dövlət və rəhbər. / Q. Əhmədov. - Bakı: Sumqayıt nəşriyyatı, 1998. – 379 s.

Kitabda Sumqayıt hadisələrinə həsr olunmuş "Sumqayıt faciəsi: 27-29 fevral 1988-ci il" adlı məqalə yer almışdır. (S.158-167)

- 4. Əliyev, Tofiq.** Sumqayıtın qan yaddaşı (Birinci kitab) / Tofiq Əliyev, Əşrəf Veysəlli; red. H.A. Mansurzadə; rəssam İ. Mehdiyev. - Sumqayıt nəşriyyatı, 1998. – 216 s.

Kitabda 1988-ci il Sumqayıt hadisələrinin qurbanı olan Babayev Vəkil (S.17), Xudatov Dadaş (S.19), İsgəndərov Natiq (S.19), Əliyev Surxay (S.20), Orucov Canpolad (S.21) haqqında məlumatlar verilmişdir.

5. Məmmədov, Eyruz. 28-dən 29-na keçən gecə: roman / E.Məmmədov. - Sumqayıt: 1998. - 144 s.

Eyruz Məmmədovun “28-dən 29-na keçən gecə” adlı sənədli-analitik kitabı 1988-ci ilin fevral hadisələrindən bəhs edir. Həmin günlər erməni ekstremistlər xaricdə yaşayan havadarlarının köməyi ilə gəncləri cinayətə təhrik edib, Sumqayıtda qan tökdülər. Müəllif tarixi faktlara istinad edərək SSRİ dövründə Sov. İKP. MK-nin Siyasi Bürosunun uzvləri, Rusiyanın ayrı-ayrı demokratları ilə apardığı müsahibələrindən belə nəticəyə gəlir ki, Azərbaycan-Ermənistan konfliktı qabaqcıdadı düşünölmüş və planlaşdırılış aksiya idi.

Kitabın içindəkilər: Ön söz; Proloq əvəzi; İrandan köçmüşlər; Yüz minlik ordu; On minlərlə müsəlmanın qanı axıdıldı; Qafqaz Bürosunun iclası; Marqaret Teççerin qənaəti; Katalikos Vazgenin canfəşanlığı; On yaşlı Suren; Ermənilərin şaiyələri; Əmətçilərin pulları; Göyüş Məmmədovun humanistliyi; Holland jurnalisti; Zülfi Hacıyev və Rasim Eminbəyli; Təvəkkül Məmmədovun xatirələri; SSRİ Ali sovetinin iclası; Ayaq üstə ölmək diz üstə yaşamaqdan yaxşıdır; Şarl Aznavurun milyonları və rusların silahları; “Krunk”und iddiaları; Erməni kilsəsinin tələbləri; Qriqoryan narkotik paylayırdı; Sumqayıt hadisələri xarici mətbuat səhifələrində; Sumqayıt mühəndisinin araşdırmaları; Bir nol Baloğlanın xeyriünə; Filmin premyerası; Siyasi büronun uzvü suallara cavab verir; Cəsus Yakovlev və provakator Kruçkov; Rüsvət 100 min Amerika dolları; Özbəkistanın qızılları haradadır; Yazov: Mən baş Komandanın əmrini yerinə yetirirdim; Jirinovski “ Mühəribədə hərbi- sənaye kompleksi maraqlıdır; «Одинъ день Шуши» televerilişi jurnalistin karyerasına son qoydu; Qarabağın açarı Moskvadadır; Akademik Saxarov Qarabağ probleminə; “Перестройка» represiyadırmı?; M.S.Qorbaçova açıq məktub.

2001

6. Əhmədov, Qalib. Mühitim, müasirlərim, müləhizələrim/ Q.Əhmədov; red,: T.Əlibəyli. – Bakı: Zaman nəşriyyatı, 2001. – 368 s.

Kitabda Sumqayıt hadisələrinə həsr olunmuş “Şərlənmiş şəhər” adlı məqalə verilmişdir(S. 16-17).

7. Sumqayıt hadisələri: həqiqəti indiki və gələcək nəsillərə! : 1988-ci il 27-29 fevral hadisələrinin ildönümünə həsr olunmuş ümumşəhər elmi-praktik konfransın, materialları / Sumqayıt şəhər İcra hakimiyyəti, Sumqayıt Dövlət Universiteti ; məsul red. N. F. Qəhrəmanov; red. heyəti:

Y.Y. Hüseynov, H. Ş. Sadıqov, R.C. Məmmədov. – Sumqayıt: SDU, 2001. – 67 s.

Geniş oxucu kütlələrinə ünvanlanmış bu kitabçaya Sumqayıt şəhər İcra Hakimiyyəti ilə Sumqayıt Dövlət Universitetinin birgə təşkil etdikləri “Sumqayıt hadisələri: həqiqəti indiki və gələcək nəsillərə!” mövzusunda 1988-ci il 27-29 fevral Sumqayıt hadisələrinin 13-cü ildönümünə həsr olunmuş və 2001-ci il fevral ayının 22-də Sumqayıt Dövlət Universitetində keçirilmiş ümumşəhər elmi-praktik konfransın materialları - məruzələr, çıxışlar və tövsiyələr daxil edilmişdir.

Kitabın içindəkilər: Ön söz; Nadir Qəhrəmanov “Sumqayıt hadisələrinə siyasi qiymət verilməlidir”; Həsən Sadıqov, Ramazan Məmmədov “Ermənilərin Sumqayıt bəhanəsi”; Ramazan Məmmədov, Həsən Sadıqov “Tarixi unutulmuş sosial bəhanədir” ; Eyruz Məmmədov “ Sumqayıt hadisələri mətbuat səhifələrində” ; Minarə Tahirova “ Təhsil müəssisələrində Sumqayıt hadisələrinin öyrənilməsi təcrübəsindən”; Şəhla Abışova “ Ermənilərin Şizofreniya xəstəliyi”; Anar Musayev “Şəhərimizin tarixini bilməliyik” ; Təvəkkül Məmmədov “Yekun sözü”; Konfransın tövsiyələri.

2002

8. Lələdağ, Mahmud Əvəz. Yaddan çıxılmaz günlərim: povestvə oçerklər / Ə.M. Lələdağ; red.A.Bayramov; ön sözün müəll. A.Ağbaba. - Bakı: Təfəkkür, 2002. – 304 s.

Kitabda Sumqayıt hadisələrinə həsr olunmuş “Sumqayıtda hadisə” adlı məqalə verilmişdir(S. 119-122)

2004

9. Sadıqov, H., Məmmədov, R. Sumqayıt: Milli əsarət, ya milli səxavət?/ H.Sadıqov; R. Məmmədov. - Sumqayıt. - 2004. - 160 s.

Həsən Sadıqov və Ramazan Məmmədovun müəllifi olduğu bu kitab Sumqayıt şəhəri haqqında böhtan xarakterli yalan məlumatlar yayıyan erməni və ermənipərəst yazarlara cavab məqsədi ilə Sumqayıt Dövlət Universitetinin əməkdaşları tərəfindən hazırlanmışdır.Kitabda millətçi erməni ideoloqlarının çirkin əməllərindən, 27-29 fevral 1988-ci il tarixində Sumqayıt şəhərində törətdikləri faciəli hadisələrdən danışılır

2005

10. Məmmədov, Eyrüz. Erməni təxribatı : Sumqayıt, fevral 1988-ci il : faktlar və mülahizələr = Армянская диверсия: Сумгаит, февраль 1988 года : факты и рассуждения = Armenian sabotage: Sumqayıt, february 1988 : facts and discourses / E. Məmmədov ; red. A. A. Mənsurzadə. Ön sözün müə. Ə.M.Lələdağ. - Bakı : Mütərcim, 2005. - 64 s.

2006

11. Əliyev, Əmir. Türk oğlu, ... 17-ci ... hücumu hazır ol!: tarixi oçerk / Ə.Əliyev, A.Quliyev; red. H.Əsgərov. – Bakı: Adiloğlu, 2006. – 474 s.
Kitabda 1988-ci il Sumqayıt hadisələrindən bəhs edən “Sumqayıt hadisələri erməni hiyləsidir” adlı məqalə verilmişdir (S. 314-336-cı səhifələrində)

2007

12. Mahmudov, Əvəz. Ümumbəşəri bəla: "Erməni xəstəliyi" / Ə. C. Mahmudov ; ön sözün müə. A. Baxşəliyev; red. A. Ağbaba. - Bakı : Nurlan, 2007. - 208 s.; [9] s.
Kitabda Sumqayıt hadisələrinə həsr olunmuş “Erməni şivəni” adlı məqalə yer almışdır(S.170-174)

2008

13. Erməni fitnəsi - Sumqayıt hadisələri = Armenian provocation Sumgait events= Armenische intrigue – Ereignisse der stand Sumgait= Le mensonge armenien – Les evenements de Soumgait= Армянская провокация – Сумгаитская события / layihənin rəh. M. Həsənov. - Bakı : Nurlan, 2008.- 95 s.

Kitabda 1988-ci ilin fevralında Sumqayıtda baş vermiş və beynəlxalq rezonans doğurmuş iğtişaşlardan bəhs edilir. Tarixi faktlardan, şahid ifadələrindən bəhrələnərək müəlliflər bir daha sübut edirlər ki, ermənilərin “genosid” kimi qələmə verdikləri Sumqayıt hadisələri, əslində, “Böyük Ermənistan” planının tərkib hissəsi olaraq ermənilərin özləri tərəfindən təşkil edilmişdir. Kitabın mətni ingilis, alman, fransız və rus dillərindədir.

14. Siraczadə, Davud. Sumqayıt hadisələri: Gördüklərim, bildiklərim olduğu kimi/ D.Siraczadə .- Sumqayıt: Zərdabi nəşriyyat-poliqrafiya MMC. – 2008. – 40 s.

Kitabda 1988-ci ilin fevral ayında Sumqayıt şəhərində milli zəmində baş vermiş iğtişaşlardan bəhs edilir. Hadisələrin cərəyan etdiyi dövrdə Sumqayıt Şəhər Partiya Komitəsində işləmiş müəllif gördüklərini və eşitdiklərini olduğu kimi təsvir etməyə çalışmışdır.

2010

15 .Məmmədov, Eyrüz. Ermənilərin Sumqayıtda qanlı aksiyası: Sumqayıt -1988 / E. Məmmədov; red. R. Oday. - Bakı: Dərələyəz-M, 2010. - 168 s.

Kitabda 1988-ci il fevral ayının 28-29-da Sumqayıtda eləcə də Dağlıq Qarabağ və onun ətrafında baş verən problemlərə , ictimai-siyasi proseslərə toxunulur.

Kitabın içindəkilər: Ön söz; Dünyanın ən gözəl şəhərlərindən biri; İrandan, Rusiyadan köçmüşlər; 100 minlik ordu və terror təşkilatları; Qafqaz bürosunun iclası; Marqaret Tetçer və Abel Ağanbekyan; Dağlıq Qarabağ problemində katalikos Vazgenin rolu; Böhran xarakterli təbliğat; Ermənilərin şaiyələri; Sumqayıtlıların humanist hərəkətləri; Ermənilərin ermənilərə nifrəti; Mətbuat səhifələrində həqiqət və böhran; SSRİ-nin Ali Sovetinin sessiyası; Şarl Aznavur Teledebatdan niyə qaçdı; Ermənistan qeyri-qanuni satılmış silahların cədvəli; Erməni kilsəsinin canfəşanlığı; Qriqoryan iğtişaşlara rəhbərlik edirdi; Sumqayıt mühəndisinin araşdırmaları; Ermənilərə torpaq lazımdır; Erməni müxbirin sualına cavab; Casus Yakovlev və provakator Kryuçkov; Rüsvət 100 min Amerika dolları; Jirinovskinin proqnozları; Odin den Şuşı; Qarabağın açarı Moskvadadır; Akademik Saxarov Qarabağ problemində; Ermənilərin Xocalıda “genosid”i”; Yenidənqurma repressiyadırmı; Kremlə məktub.

16. Məmmədov, Ramazan. Sumqayıt hadisələri Dağlıq Qarabağ problemi kontekstində / R. Məmmədov. - Sumqayıt: Zərdabi, 2010. - 128 s.

Kitabda M.Qorboçov tərəfindən SSRİ-ni dağıtmaq üçün Dağlıq Qarabağ kartından məharətlə istifadə olunduğu, Sumqayıt hadisələrinin isə Dağlıq Qarabağ uğrunda ümummilli erməni hərəkətinə təkan vermək üçün siyasi bəhanə rolunu oynadığı təsəvvürə dəlillərlə sübuta yetirilir.

Kitabın içindəkilər: Ön söz; Birinci fəsil; Mixail Qorbaçovun SSRİ-ni dağıtmaq fəlsəfəsi ;”Etnik ziddiyyətlər qazanı”; Ümid dolu nəzərlər; Dönüş nöqtəsi; Təfəkkürdə inqilab; Mülayim avtoritarizm və liberal demokratiya; “Bir gülləyə idi dovşan” ; “İslam xofu” və “qazax millətçiliyi” ; **İkinci**

fəsil; “Dağlıq Qarabağ problemi” SSRİ-nin dağıldılması kontekstində; Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti qısa tarixi ekskurs; Maraqlar qovuşur: “Qarabağ preoblemi” gündəmə gətirilir; S.Mikoyanın “nəzəriyyəsi”; İlk mitinqi “Qarabağ” komitəsi idarə edirdi; Dağlıq Qarabağ uğrunda ümummilli erməni hərəkətinə yaşıl işıq; “Zaqafqaziya sacayağı”; “Krunk” durnadırmı?; Siyasi oyun start götürür. Akademik A.Ağabekyanın bəyənəti; Demokratiya pərdəsi altında konstitusiyaya əleyhinə tuşlanmış qərar (Stepanakert, 20 fevral 1988-ci il) Maraqlar toqquşur. Strateji məqsədlər və taktika müxtəlifliyi; Moskva günahları tən yarı bölür; Din dövlətdən ayırdırmı?; Səbr kasasına son damla; Qorbaçova kömək, və ya siyasi bəhanə; **Üçüncü fəsil:** Sumqayıt hadisələri Dağlıq Qarabağ problemi kontekstində; Ağıl və emosiya üz-üzə gəlir; Hadisələrə münasibət; Şəhər əhalisinin münasibəti; Hərbçilərin münasibəti; Respublika hakimiyyətinin münasibəti; Mərkəzi hakimiyyətin münasibəti.

17. Məmmədov, Ramazan. Sumqayıt: tarixdən səhifələr(1930-2000)/ R.Məmmədov, H.Sadiqov. – Sumqayıt: Zərdabi, 2010. – 240 s.

Kitabda Sumqayıt şəhərinin 1930-2000-ci illəri əhatə edən inkişaf yolunun müxtəlif sahələri öz əksini tapmışdır. Kitabın 184-201-ci səhifələrində Sumqayıt hadisələrinə həsr olunmuş “1988-ci il... Milli fəlakət ilimiz...” adlı məqalə yer almışdır.

2011

18. Aliyev, Həmid. Sumqayıt şəhərinin tarixi/ H.Aliyev; elmi red. A.B.Baxşəliyev. – Bakı: Elm və təhsil, 2011. – 544 s.

Monoqrafiyada ilk dəfə olaraq Sumqayıt şəhərinin tarixi kompleks şəkildə tədqiq olunub oxuculara çatdırılır. Kitabın 200-224-cü səhifələrində “Sumqayıtda 1988-ci il 27-29 fevral hadisələri” adlı məqalə yer almışdır

19. İsmayılov, Aslan. Sumqayıt - SSRİ-nin süqutunun başlanğıcı / A. Z.İsmayılov. - III nəşri. - Bakı: Çarşıoğlu, 2011. - 204 s.

Kitabda Sovet hakimiyyətinin süqutunun başlanılması, bu ərəfədə Azərbaycanda baş verən sosial-siyasi hadisələr və Sumqayıt hadisələrinin bu prosesə təsiri əks olunmuşdur.

Kitabın içindəkilər: Sumqayıt prosesi; Prosesə təyinatıma gətirən yol və cinayət işi ilə tanışlığım; Qriqoryan kim idi; Qriqoryanın rolu; Qara plaşlılar kimlər idi?; Prosesə kənar müdaxilələr; Mətbuatın rolu və rəhbərliyin biganəliyi; Azərbaycanlılar erməniləri necə xilas edirdilər; Prosesdən gəlidiyin nəticə və məhkəmədəki nitqim; Məhkəmənin hökmü; **Sumqayıt hadisələrinin təfərrüatı;** Sumqayıta gətirən yol – səbəblər və nəticələr; Fərqli insanlardan yekdil rəy və yaxud Sumqayıt hadisələri kimin vicdanında qaldı?!; Azərbaycan rəhbərliyinin qətiyyətsizliyi; Qorbaçov və ermənilik.

2013

20. Məmmədov, İbrahim. Azərbaycana qarşı Sumqayıt təxribatı - "Qriqoryanın işi" / İ. Məmmədov ; ön sözün müəll. və elmi red. R. Mehdiyev. - Bakı: Təhsil, 2013. - 335 s.

Bu kitab Azərbaycan xalqının yaxın tarixində qaranlıq mərhələ təşkil edən Sumqayıt hadisələri haqqında jurnalist təhqiqatının məhsuludur. Ciddi araşdırmalar aparan müəllif faktlar və sənədlər əsasında sübut edir ki, 26-sı erməni və 6-sı azərbaycanlı olmaqla 32 nəfərin ölümünə səbəb olan bu hadisələr erməni fitnəkarlarının və SSRİ DTK-nın Azərbaycana qarşı çox qəddarlıqla düşünülmüş təxribatı, ermənilərin tarixən qonşu xalqlara, birinci növbədə ,Qafqazın türk-müsəlman əhalisinə qarşı həyata keçirdikləri təcavüzkarlıq siyasətinin mühüm həlqələrindən biridir.

Kitabın içindəkilər: **Ön söz;** Giriş; **I fəsil.** Sumqayıt hadisələrinin tarixi –**siyasi kökləri;** Erməni ekspansionizminin mənbələri və inkişaf mərhələləri; Ermənistanın Azərbaycan SSRİ-nin Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinə dair iddialarının əsassızlığı; **II fəsil.** Sumqayıt hadisələri **ərəfəsində SSRİ-də və Azərbaycan SSR-də siyasi vəziyyət;** SSRİ-də siyasi və iqtisadi böhranın dərinləşməsi , milli münasibətlərin kəskinləşməsi; Ermənistan SSR-in Azərbaycan SSR-ə qarşı ərazi iddialarının və Dağlıq Qarabağda etnik separatizmin güclənməsi; **III fəsil.** **Sumqayıt hadisələrinin törədilməsinin sosial-siyasi şəraiti;** Cinayətkar xarakterli siyasi təxribatın hazırlanması və həyata keçirilməsi; Azərbaycan xalqının Sumqayıt hadisələrinə münasibəti; **IV fəsil.** **Sumqayıt hadisələrinin geosiyasi nəticələri;** Azərbaycan SSR rəhbərliyinin Sumqayıt hadisələrinə reaksiyası; SSRİ rəhbərliyinin mövqeyi və erməni təcavüzünün genişlənməsi; **Nəticə.**

2014

21. Məmmədov, Eyruz. Sumqayıt 1988: cinayət və cəza: 1988-ci ilin fevral ayının 27-29-da Sumqayıt şəhərində kütləvi iğtişaşlar törədilmişdir / E. Məmmədov, R. Məmmədov. - Bakı: Nurlar, 2014. - 383 s.

Kitabda SSRİ və Azərbaycan SSR Prokurorluqlarının və müstəqil Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun əməkdaşları tərəfindən aparılmış istintaq materiallarından, cinayət əməllərinin icraçılarından, zərərçəkənlərin onların xilaskarlarının və digərlərinin şahid ifadələrindən, həmçinin məhkəmə materiallarından istifadə olunmuşdur. Bununla belə, uydurma “Böyük Ermənistan” problemi, “erməni məsələsinə” həsr olunmuş çoxsaylı ədəbiyyatdan istifadə etməklə, həmin hadisələrin səbəb və nəticələri, cinayətin sifarişçiləri, təşkilatçıları və icraçıları aşkarlanır.

Kitabın içindəkilər: Ön söz; Əfsanələr şəhəri Sumqayıt; 1988-ci ilin fevral ayında Sumayıtda nə baş vermişdir?; İğtişaşları kim törətmişdir?; Məhkəmə hökm çıxarmışdır; 1988-ci il 27-29 fevral günlərində Sumqayıtda törədilmiş kütləvi iğtişaşlar zamanı müxtəlif dərəcəli bədən xəsarəti alan sakinlərin siyahısı; İğtişaşlar niyə baş vermişdir; Siyasi Bürodə qruplaşma və Azərbaycana qarşı qeyri-obyektiv mövqe; Sumqayıtda baş verən iğtişaşların ssenarisi başqa respublikalarda da təkrar olundu; Qriqoryan kimdir? Təşkilatçı, yoxsa icraçı?; Üzləşdirmədimədə dindirmə protokolu; Tomas de Vaala cavab yaxud, Sumqayıtda azərbaycanlılar erməniləri necə xilas etdilər; Cinayət varsa, cəza da olmalıdır!; Son söz əvəzi.

2015

22. Məmmədov, İbrahim. Ermənistanın Azərbaycana qarşı işğalçılıq siyasətinin tərkib hissəsi: 1988-ci il Sumqayıt hadisələri: tarix üzrə fəls. d-ru e. dər. al. üçün təq. ed. dis.: 5503.02 / İ. M. Məmmədov; AMEA, A. A. Bakıxanov ad. Tarix İn-tu. Bakı: 2015. - 191 s.

2019

23. Siraczadə, Davud. Sumqayıt hadisələri: şahidin gözü ilə / D. Siraczadə ; red. S. Məmmədov. Sumqayıt: Qanun, 2019. – 111 s.

Kitabda 1988- ci ilin fevral ayında Sumqayıt şəhərində milli zəmində

baş vermiş ixtişaşlardan və ixtişaşlardan əvvəlki dövrdə şəhərdə erməni mənşəli əhəlinin həyatı və məişətindən bəhs edilir. Hadisələrin cərəyan etdiyi dövrdə Sumqayıt Şəhər Partiya komitəsində işləmiş və 1965-ci ildə bu şəhərdə yaşayan müəllif gördüklərini, bildiklərini, müşayət etdiklərini olduğu kimi təsvir etməyə çalışmışdır.

Kitabın içindəkilər: I hissə Sumqayıt hadisələrindən əvvəl; “Ermənisiz nə Sumqayıt” C.Müslümzadə; “Nə üçün Sumqayıt” akademik Ziya Bünyadov; **İkinci hissə “Hadisələr olduğu kimi”.**

2020

24. Hüseynov, Faiq. Keçmişə pəncərə 1988-ci il: xronika/ F.Hüseynov; red. R.Savalan; ön sözün müəll. İ.Rəhimli. – Bakı: “OL” MMC, 2020. – 283 s.
Xronika üslubunda yazılmış kitabda Sumqayıt hadisələrindən bəhs edilir (S.55-57)

Sumqayıt hadisələri haqqında Dövrü mətbuat materialları

1988

24. Azərbaycan KP Mərkəzi Komitəsində: Azərbaycan KP Mərkəzi Komitəsində 1988-ci il fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələr müzakirə edilmişdir // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 19 mart.

25. Bayramova, S. Yalan ayaq tutar, amma yeriməz/ S.Bayramova // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. – 9 aprel.

26. Bizim yolumuz xalqların əsil qardaşlığı və birliyi yoludur // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 3 mart.

27. Dağlıq Qarabağ hadisələrinə dair : Sumqayıt hadisələri Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tərkib hissəsi kimi // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. – 22 sentyabr.

28. Emosiyalar və ağıl – kamal : Sumqayıt hadisələri və Dağlıq Qarabağ münaqişəsi // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. – 22 mart.

29. Fərzəliyev, Sahib. İlham və qüdrət mənbəyi: Sumqayıtda baş vermiş hadisələrdən sonra şəhərdəki millətlərarası münasibətlərin vəziyyəti haqqında / S.Fərzəliyev // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 5 mart.

30. Hacıyev, Əhməd. İnsanlıq borcu: 1988-ci il fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş iğtişaşlarda sumqayıtlı gənclərin erməni vətəndaşları qoruması haqqında / Ə.Hacıyev // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 5 mart.

31. Hacıyev, K. Məhkəmə prosesi başlandı: 1988-ci ilin fevralında Sumqayıtda kütləvi iğtişaşlarda müqəssir olan adamların Moskvada, SSRİ Ali Məhkəməsinin binasında məhkəmə prosesi başlamışdır / K.Hacıyev // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. – 20 oktyabr

32. Həsənov, Həsən. Dostluğumuzu qoruyacağıq: Sumqayıtda baş vermiş hadisələrdən sonra şəhərdəki millətlərarası münasibətlərin vəziyyəti haqqında / H.Həsənov // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 3 mart.

33. Həyatı normal məcraya salmalı: fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələrdən sonra həyatı tezliklə normal məcraya salmaq üçün maksimum səy göstərilir // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 3 mart.

34. Həyat təcrübəsinin işığında: Mühəribə və əmək veteranları ilə Sumqayıtda fevralın 28-də baş vermiş hadisələrlə əlaqədar qəzetin redaksiyada görüş keçirilmişdir // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. – 5 aprel.

35. Hökm çıxarılmışdır: Respublika Ali Məhkəməsində 1988-ci il fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş iğtişaşlarda bilavasitə iştirak etmiş Y. Qəribovun işinə baxılması başa çatmışdır // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. – 26 may.

36. Xalqın haqlı tələbi cavabsız qalmamalıdır: 1988-ci ilin fevralında Sumqayıtda baş vermiş kütləvi iğtişaşlardan sonra şəhərdə keçirilən mitinqlər davam edir // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 29 noyabr.

37. İsgəndərova, R. Bir ailənin üzvləriyik: 1988-ci il fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələrən sonra şəhərdəki millətlərarası münasibətlərin vəziyyəti haqqında / R.İsgəndərova // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 8 mart.

38. Qəti tədbirlər görülür: fevralın 28-də baş vermiş hadisələrdən sonra şəhərdəki vəziyyət haqqında // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 8 mart.

39. Məhkəmə prosesi davam edir: Sumqayıtda kütləvi iğtişaşlarda müqəssir olan adamların Moskvada, SSRİ Ali Məhkəməsində məhkəmə prosesi davam edir // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. – 25 oktyabr.

40. Məmmədov, Adil. Birliyimizi əməyimizlə möhkəmləndirək: fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələr haqqında/ A.Məmmədov // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 15 mart.

41. Məmmədov, S. Yüksək tələblər mövqeyindən: fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələrdən sonra şəhərdəki vəziyyət haqqında / S.Məmmədov // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. – 14 aprel.

42. Mirzəyev, R. Mehriban ailədə : fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələr haqqında/ R.Mirzəyeva // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 8 mart.

43. Sərdarov, Tahir. Gəlin həqiqi beynəlmənalçı hərəkət edək: fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələrdən sonra şəhərdəki millətlərarası münasibətlərin vəziyyəti haqqında/ T.Sərdarov // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 5 mart.

44. Sumqayıt prokurorluğunda istintaq davam edir: fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələr ilə əlaqədar aparılan istintaq haqqında // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. – 23 avqust.

45. Sumqayıt: Prokurorluq istintaqı davam etdirir: SSRİ Prokurorluğunun 1988-ci il fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələr ilə əlaqədar apardığı istintaq haqqında // Kommunist. – 1988. - 19 avqust.

46. „Sumqayıt şəhər Partiya Komitəsi Bürosunun əhali arasında təşkilatçılıq işində böyük nöqsanları, siyasi naşılığı və şəhərdə faciəli hadisələrin qarşısını almaqda fəaliyyətsizliyi haqqında Azərbaycan KP.MK-nin qərarı // Sosialist Sumqayıtı. – 1988. – 19 mart.

47. Sumqayıtda vəziyyətə dair // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 3 mart.

48. Sumqayıtda vəziyyət: SİTA-nın Sumqayıtda fevralın 28-də baş vermiş hadisələr haqqında məlumatı // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 8 mart.

49. Süleymanzadə, Çingiz. Beynəlmiləl sıx birlik naminə: fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələr haqqında/ Ç.Süleymanzadə // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 12 mart.

50. Şəhər partiya komitəsinin bürosunda: fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələr haqqında // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 8 mart.

51. Şəhərdə normal həyat şəraiti bərpa olunur // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 3 mart.

52. Zeynalov, Abdulla. Kommunistlərin yekdil rəyi: fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələrlə əlaqədar Sov.İKP MK-da müşavirə keçirilmişdir / A.Zeynalov // Sosialist Sumqayıtı. - 1988. - 15 mart.

53. Ulutürk, Xəlil Rza. Sumqayıt dastanı / X.R.Ulutürk // Odlar yurdu. – 1990. - № 23. – Şairin Sumqayıt hadisələrinə həsr etdiyi əsəri.

1991

55. Xəlilzadə, Flora. Göyərmiş dərd: Sumqayıt hadisələri zamanı BTR tərəfindən əzilib öldürülmüş şəhid Nazim Canpolad haqqında / F.Xəlilzadə // Azərbaycan qadını. - 1991. - №1. - S. 2-3.

56. İsmayilov, Mahmud. Sumqayıt haqqında daha bir yalan: Sumqayıtda baş vermiş hadisələri təhrif edən “Голос Армении” qəzetində dərc edilmiş Q.Ulubabyanın “Bəşəriyyətə qarşı cinayət” sərlövhəli məqaləsi haqqında / M.İsmayilov // Azərbaycan Kommunisti. - 1991. - № 5. – S. 77-83.

57. Quliyeva X. ... Humanizm isə yaşayırdı: Sumqayıt hadisələrinin canlı şahidi, şəhərin baş pediatri ilə söhbət/ X.Quliyeva // Kommunist. – 1991. – 16 avqust

58. Varis. Yağış bütün izləri yuyub aparır: Sumqayıt hadisələri haqqında / Varis // 168 saat. – 1991. – 18-24 oktyabr.

1992

59. Behbudov, Tahir. 1988-ci il Sumqayıt hadisələri / T.Behbudov // 20 Yanvar. - 1992. - 9 yanvar. -№1 - S. 8.

60. Bəkirli, Miraslan. Sumqayıtda ermənilər yaşayır: Sumqayıtda baş vermiş hadisələrdən sonra Sumqayıtda 150-dən çox erməni rəsmi qeydiyyatdadır / M.Bəkirli // Səs. - 1992. - 19 iyul.

61. “Exo Sumqaita” Moskva səhnəsində: 1988-ci ilin fevralında Sumqayıtda törədilən faciələrin əsil səbəblərini açıqlayan “Exo Sumqaita” sənədli filmi Moskvada nümayiş etdirilmişdir // Sumqayıt. – 1992. - 19 dekabr.

62. Fevral hadisələri: 1988-ci ilin fevralında baş vermiş hadisələrin əsil mahiyyətini araşdırmaq, hadisələrə siyasi qiymət verilməsinə nail olmaq üçün yaradılmış xüsusi komissiya haqqında // Sumqayıt.- 1992. – 8 oktyabr.

63. Hüseynzadə, Kamil. Həqiqət naminə: Sumqayıt hadisələri zamanı günahsız yerə həbs olunmuş və güllələnmiş Ə. Əhmədov haqqında / K.Hüseynzadə // 20 Yanvar. – 1992. - №21.- 10 iyun. – S. 1.

64. Səfəroğlu, B. Sumqayıt hadisələrini kim törədib: Ermənilər, azərbaycanlılar, yoxsa?...: Sumqayıt hadisələri haqqında çəkilən filmin yaradıcı qrupundan İ.İmanov və E.Məmmədov ilə müsahibə / B.Səfəroğlu // Ülfət. - 1992. - 29 fevral.

65. Süleymanoğlu, Ramiq. “Sumqayıt faciəsi” və ya üstümüzə atılan böhtan: Keçmiş şəhər partiya komitəsinin təbliğat və təşviqat şöbəsinin müdiri Yusif Tabasaranski ilə müsahibə / R.Süleymanoğlu // Sumqayıt. - 1992. - 12 dekabr.

66. Sumqayıtlıların nəzərinə!: Sumqayıt şəhər İcra Hakimiyyətinin “Sumqayıt hadisələri” ilə əlaqədar məhkum edilmiş şəxslərin yaxınlarına müraciəti // Sumqayıt. - 1992. - 10 sentyabr.

67. Süleymanoğlu, Ramiq. Kimdir müqəssir : 1988-ci il Sumqayıt hadisələrinin iç üzü haqqında/ R.Süleymanoğlu // Sumqayıt. - 1992. - 29 oktyabr; 1992. - 31 oktyabr; 1992. - 5 noyabr; 1992. - 7 noyabr; 1992. - 12 noyabr; 1992. - 14 noyabr; 1992. - 21 noyabr; 1992. - 23 noyabr; 1992. - 26 noyabr; 1992. - 3 dekabr; 1992. - 5 dekabr; 1992. - 10 dekabr.

68.Süleymanoğlu, Ramiq. Sumqayıt faciəsi, fevral-88 kimdir müqəssir / R.Süleymanoğlu // Səs. - 1992. - 6 mart.

1993

69. Andrey Karaulov : “Sumqayıt qırğını DTK-nın işi idi”: Məşhur telejurnalist Andrey Karaulovun “Arqument i faktı” həftəliyinə müsahibəsi // Sumqayıt. - 1993. - 28 avqust

70. Gələcək faciələrimizin əsası qoyulurdu: Sumqayıt hadisələri haqqında // Sumqayıt.-1993.- 7 fevral.

71. Kazımov, Sadıq. Sumqayıt hadisələri Qarabağ siyasi oyununun tərkib hissəsidir : Sumqayıt hadisələrini araşdıran müvafiq komissiyanın üzvü və sədr müavini ilə komissiyanın gördüyü işlər haqqında müsahibə / S.Kazımov // Aydınlıq. - 1993. - 26 fevral. - S. 12.

72. Məmmədov, R., Sadıqov. H. Ermənilər Sumqayıtda: Həqiqəti indiki və gələcək nəsillərə: Sumqayıtda məskunlaşmış erməni əhalisinin həyat fəaliyyətini əks etdirən arxiv materialları / R.Məmmədov, H.Sadıqov // Sumqayıt. -1993. - 18 mart; 1993. - 20 mart; 1993. - 23 mart.

73. Sumqayıt – 1988 - Nə baş vermişdi?: Azərbaycan Baş Prokurorluğunun mətbuat xidmətinin 1988-ci il fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələr haqqında məlumatı // Azərbaycan. - 1993. - 27 fevral.

1995

74. Əliyev, Tofiq. Sumqayıt fevral hadisələr/ T.Əliyevi // Sumqayıt. - 1995. - 25 fevral.

75. Məmmədov, Tofiq. O günlərin ağırıları /T.Məmmədov // Sumqayıt. - 1995. - 25 fevral

76. Sumqayıt :1988-ci il Fevral // Sumqayıt. - 1995. - 25 fevral

1996

77. Səkkiz il nə tez keçdi ?// Sumqayıt. - 1996. - 2 mart.

78. Süleymanoğlu, Ramiq. Daha susmaq olmaz/ R.Süleymanoğlu // Yeni Azərbaycan. - 1996. - 26 may.

1997

79. Abuşova, Şəhla. O gecə: fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələr haqqında/ Ş.Abuşova // Sumqayıt. - 1997. - 1 mart.

80. Əhmədli, F. Sumqayıt: “Faciə”, yoxsa təxribat ?/ F.Əhmədli // Naxçıvan. - 1997. - 5 mart.

81. Lələdağ, Əvəz Mahmud . Xəbərdarlıq etməsəydilər/ Ə.M.Lələdağ // Sumqayıt. - 1997. - 1 mart.

82. Məmməd, Tofiq. Bu şəhər ləkə götürməz: Mənzil Təsərrüfatı İstehsal İstismar Birliyinin rəisi Zakir Fərəcovla 1988-ci il fevralın 28-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələr haqqında söhbət // Sumqayıt. - 1997. - 1 mart.

83. Sadıxlı, S. SİTA düşmən dəyirmanına su töküdü: Sumqayıt hadisələri zamanı günahsız yerə həbs olunmuş və güllələnmiş Əhməd Əhmədov haqqında // Sumqayıt. - 1997. - 1 mart.

84. Səfərli, Söhbət. Sumqayıt faciəsi - 9 il öncə düşmənlərin hazırladığı cinayət planı baş tutdu / S.Səfərli // Azərbaycan. - 1997. - 4 mart.

85. Tapdıq, Ramiz. Sumqayıt, 9 il əvvəl, fevral hadisələri / R.Tapdıq // Məslək. – 1997. - 27 fevral.

86. Veysəlli, K. Sumqayıt hadisələrinin görünən və görünməyən tərəfləri/ K.Veysəlli //Sumqayıt. – 1997. – 1 mart.

1998

87. Əliyev, Tofiq. O günləri xatırlayarkən : 1988-ci il 28-29 fevral Sumqayıt hadisələrinin görünən və görünməyən tərəfləri / T.Əliyev // Sumqayıt. - 1998. - 28 fevral.

88. Cabbarov, Ələsgər. Sumqayıt, 1988-ci il, 28-29 fevral: hadisələrin içindən gələn səs / Ə.Cabbarov // Xalq qəzeti. – 1998. - 28 fevral.- S. 3.

89. Lələdağ, Əvəz Mahmud. Məni görən ağlasın: Sumqayıt hadisələri zamanı imperiya ordusunun əsgərləri tərəfindən döyülüb əlil olan Azər Babayev haqqında /Ə.M.Lələdağ // Sumqayıt. - 1998. - 28 fevral.

90. Məhəmmədqızı, İlhamə. Sumqayıt hadisələrindən 10 il keçir/ İ.Məhəmmədqızı // Məslək. – 1998. - 26 fevral. – S. 3.

91. Ona bəraət verilməlidir: Sumqayıt hadisələri zamanı günahsız yerə həbs olunmuş və güllələnmiş Əhməd Əhmədov haqqında // Sumqayıt. - 1998. - 28 fevral.

92. Piriye, Q. “28-dən 29-na keçən gecə: Eyruz Məmmədovun yenicə çapdan çıxmış və 1988-ci il fevralın 28-də Sumqayıtda baş verən hadisələri özündə əks etdirən eyniadlı kitabı haqqında. // Xalq qəzeti. – 1998. - 28 fevral. – S. 2.

93. Sumqayıtda törədilmiş hadisələrin onilliyi münasibətilə: “Xəzər” Səhmdar Cəmiyyətinin iclas zalında şəhər fəallarının iştirakı ilə Sumqayıt hadisələrinin 10 illiyi münasibətilə toplantı keçirilmişdir // Sumqayıt. – 1998. – 28 fevral.

94. Süleymanoğlu, Ramiq. Azərbaycana qarşı təxribat /R.Süleymanoğlu // Respublika. – 1998. - 28 fevral.

95. Süleymanoğlu, Ramiq. Demokrat cildinə girmiş “hüquqşünas”: 1988-ci il Sumqayıt hadisələri zamanı respublikanın Baş prokuroru olmuş İlyas İsmayılov haqqında / R.Süleymanoğlu // Xalq qəzeti. – 1998. – 31 mart.

96. Süleymanoğlu, Ramiq. “Sumqayıt hadisələri”- bizə atılan böhtan/ R.Süleymanoğlu // Xalq qəzeti. – 1998. - 27 fevral. – S. 2.

97. Üstündən 10 il keçsə də: Sumqayıt telekommunikasiya qovşağının rəisi Mehman Ömərovla Sumqayıtda hadisələri haqqında söhbət // Sumqayıt. - 1998. - 28 fevral.

1999

98. Cabbarov, Ələsgər. Yubileyə az qalır Fevral hadisələri isə hələ də hüquqi qiymətini almayıb/ Ə.Cabbarov // Xalq qəzeti. - 1999. – S. 5. - 28 fevral.

99. Eyvazlı, Aida.Hökm oxunandan bir il sonra Əhməd Əhmədovu güllələdilər: Sumqayıt hadisələri zamanı günahsız yerə həbs olunmuş və güllələnmiş Əhməd Əhmədov haqqında./ A.Eyvazlı // Panarama. - 1999. - 27 fevral.

100. Kərimov, Üzeyir. Erməni diplomatı İran qəzetində öz ölkəsinin təcavüzkar siyasətini təbliğ edir: Ermənistanın İrandakı müvəqqəti işlər vəkili Qarnik Badalyanın Tehrandə çıxan “Rəsəlat” qəzetində dərc olunmuş müsahibəsi haqqında/ Ü.Kərimov // Xalq qəzeti. - 1999. - 27 fevral.

101. Qədirli, Elman. Sumqayıt hadisələrini xatırlayarkən/ E.Qədirli; X.Cabbarlı // Respublika. – 1999. - 28 fevral.

102. Sumqayıt hadisələrinin görünən və görünməyən tərəfləri // Sumqayıt. - 1999. - 27 fevral.

103. Sumqayıt hadisələri: 28-dən 29-a keçən gecə // Məslək. - 1999. - 2 mart.

104. Sumqayıtın ilk şəhidləri: Onları tanıyın və unutmayın: Sumqayıt hadisələri zamanı öldürülmüş Vəkil Babayev, Surxay Əliyev, Canpolad Orucov, Natiq İsgəndərov və Dadaş Xudatov haqqında // Sumqayıt. - 1999. - 27 fevral.

2000

105. Azər, Nəsib. Ana ürəyi Canpolad : Sumqayıt hadisələri zamanı öldürülmüş Canpolad Orucov haqqında/ A.Nəsib // Azərbaycan. – 2000. - 27 fevral.

106. Xəlilzadə, Flora. Tufanın döydüyü şəhər: Sumqayıtda baş vermiş hadisələrdə öldürülmüş sumqayıtlılar haqqında/ F.Xəlilzadə // Azərbaycan. – 2000. - 27 fevral.

107. Məmmədov, Eyruz. Böyük Siyasi oyunun qurbanı/ E.Məmmədov // Xalq qəzeti. – 2000. - 27 fevral. – S. 2.

108. Piriye, Əzim. Cinayət isti izlərlə açılmışdır: Sumqayıtda baş vermiş hadisələrin törədilməsində ermənilərin bilavasitə iştirakı sübut olunsada, istintaq materiallarına daxil edilməmişdi/ Ə.Piriye // Xalq qəzeti. – 2000. – 2 mart.

109. Sumqayıtın ilk şəhidləri: Sumqayıt hadisələri zamanı öldürülmüş Vəkil Babayev, Surxay Əliyev, Canpolad Orucov, Natiq İsgəndərov və Dadaş Xudatov haqqında // Sumqayıt. - 2000. - 26 fevral.

2001

110. Əhədov, Ağamirzə. Vəhşilik bizim xalqa yaddır: Sumqayıtda baş vermiş hadisələrin törədilməsində E.Qriqoryan və onun havadarlarının bilavasitə iştirakı olmuşdur / A.Əhədov // Sumqayıt. – 2001. – 24 fevral.

111. Əliyev, Xanlar. “Qafqazda sülh və inkişaf” Moskva konfransı və bu beynəlxalq elmi məclisdə Sumqayıt hadisələrinə erməni alimlərinin qeyri-obyektiv münasibətləri iflasa uğradı / X.Əliyev // Azərbaycan. - 2001. - 6 iyul.

112. Əliyev, Xanlar. 1988-ci il Sumqayıt hadisələri Qarabağ müharibəsi üçün “ön söz”/ X.Əliyev // Azərbaycan. – 2001. - 28 fevral.

113. Fərəcov, Zakir. Bu şəhər ləkə götürməz/ Z.Fərəcov // Sumqayıt. – 2001. – 24 fevral.

114. İbrahimova, Şəlalə. Sumqayıt hadisələrindən 13 il keçir: Sumqayıt Şəhər İcra hakimiyyəti və Sumqayıt Dövlət Universitetinin (SDU) təşkilatçılığı ilə 1988-ci il 27-29 fevral hadisələrinin ildönümünə həsr olunmuş elmi-praktiki konfrans keçirilmişdir /Ş.İbrahimova // Xalq qəzeti. – 2001. - 23 fevral.

115.Quliyeva, Xalidə. ...Humanizm isə yaşayırdı/ X.Quliyeva //Sumqayıt.– 2001. – 24 fevral. – S. 3.

116.Mustafa, Nazim, Cabbarov, Ələsgər. Sumqayıt hadisələri – 28-29 fevral, 1988: həqiqətlər, uydurmalar/ N.Musatafa; Ə.Cabbarov // Xalq qəzeti. – 2001. - 28 fevral. – S. 1-2.

117. On üç il öncə hamı elə bilirdi ki... // Sumqayıt. – 2001. – 24 fevral.

118. Ömərov, Mehman. O günləri xatırlayarkən // Sumqayıt. – 2001. – 24 fevral.

119. Sadıqov, Həsən, Məmmədov, Ramazan. Sumqayıt hadisəsi : Həqiqət və yalanlar / H.Sadıqov; R.Məmmədov // Azərbaycan müəllimi. – 2001. - 22-28 fevral. – S. 7.

120. Sumqayıt hadisələri erməni fitnəsi idi: Azərbaycan, Ermənistan, Gürcüstan və Rusiya Federasiyası prezidentlərinin təşəbbüsü ilə Moskva şəhərində keçirilmiş “Qafqazda sülh və inkişaf” adlı elmi-praktiki konfransda 1988-ci Sumqayıt hadisələri müzakirə olunmuşdur // Sumqayıt. – 2001. – 14 iyul. -

121. Sumqayıt hadisələri: həqiqəti indiki və gələcək nəsillərə: Fevralın 22-də Sumqayıt Dövlət Universitetində 1988-ci il 27-28 fevral hadisələrinin ildönümünə həsr olunmuş ümumşəhər elmi-praktik konfransı keçirilmişdir // Sumqayıt. – 2001. – 24 fevral.

122. “Sumqayıt hadisələri”nin görünən və görünməyən tərəfləri // Sumqayıt. – 2001. – 24 fevral.

123. Sumqayıt hadisəsi haqqında həqiqətlər // Respublika. -2001. - 28 fevral

124. Sumqayıt hadisələri: Həqiqətin bir üzü var // Respublika. - 2001. - 5 mart.

125. “Sumqayıt hadisələri”nə həsr olunmuş tədbir: Etilen-polietilen zavodunda “Heydər Əliyev məktəbi”nin daimi fəaliyyət göstərən lektoriyasında “Sumqayıt hadisələri”nin 13 illiyinə həsr olunmuş tədbir keçirilmişdir // Sumqayıt. – 2001. – 3 mart.

126. Sumqayıtın ilk şəhidləri. Onları tanıyın və unutmayın: Sumqayıt hadisələri zamanı öldürülmüş Vəkil Babayev, Surxay Əliyev, Canpolad Orucov, Natiq İsgəndərov və Dadaş Xudatov haqqında // Sumqayıt. – 2001. – 24 fevral. – S. 2. - 1988.

2002

127. Abduləliyev, A. Sumqayıt hadisələrinə hüquqi-siyasi qiymət verilməlidir: Fevralın 20-də Xalq” Mətbuat Klubunda Siyasi Partiyaların Məşvərət Məclisinin Sumqayıt hadisələrinin ildönümünə həsr olunmuş toplantısı keçirilmişdir/ A.Abduləliyev // Səs. – 2002. – 21 fevral.

128. Cabbarov, Ələsgər. Sumqayıt həqiqətləri şahidlərin dili ilə: Təvəkkül Məmmədovun, Zakir Fərəcovun, Ağamirzə Əhədovun, Cəmil Quliyevin, Xalidə Quliyevanın və Mehman Ömərovun 1988-ci il 28-29 fevral Sumqayıt hadisələri haqqında fikirləri/ Ə.Cabbarov // Respublika. - 2002. – 28 fevral.

129. Əliyev, Xanlar. Sumqayıta qara yaxmaq günahdır/ X.Əliyev // Sumqayıt. - 2002. - 1 iyun.

130. Əliyev, Xanlar. Sumqayıtlılar Milli Məclisə müraciət etdilər: Martın 13-də Şumqayıt Şəhər icra aparatında keçirilən yığıncaqda 1988-cil 27-29 fevral Sumqayıt hadisələrinə siyasi və hüquqi qiymət verilməsi barədə Milli Məclisə müraciət qəbul olunmuşdur/ X.Əliyev // Azərbaycan. – 2002. - 26 mart.

131. Əliyev, Xanlar. 1988-ci il Sumqayıt hadisələrindən 14 il keçir: “Nə üçün Sumqayıt ?! ”: Sumqayıt şəhərindən Milli Məclisə deputat seçilmiş millət vəkili Xıdır Alovulun müsahibəsi / X.Əliyev // Azərbaycan. – 2001. - 28 fevral. – S. 2.

132. İsrailova, Elnarə. Tariximizin səhifələri: Azərbaycan Respublikası Dövlət Arxivinin Sumqayıt filialında özündə 1988-ci il 27-29 fevral Sumqayıt hadisələrini özündə əks etdirən “Tariximizin səhifələri” adlı sərgi təşkil edilmişdir/ E.İsrailova // Sumqayıt. - 2002. - 13 aprel.

133. Mustafa, N. 14 il öncənin acı xatirəsi: Sumqayıt hadisəsindək və sonra Ermənistanda baş verənlərə bir nəzər / N.Mustafa // Xalq qəzeti. - 2002. - 27 fevral. – S. 1-3.

134. Onları tanıyın və unutmayın: 1988-ci ildə baş vermiş Sumqayıt hadisələri zamanı günahsız yerə həbs olunmuş və güllələnmiş Əhməd Əhmədov haqqında // Sumqayıt. – 2002. – 22 fevral. – S. 2.

135. Sumqayıtda baş verən hadisələr (1988-ci il 28-29 fevral) hüquqi

və siyasi qiymətini gözləyir : Sumqayıt hadisələrin 14 illiyi ilə əlaqədar Sumqayıt şəhər icra hakimiyyətinin təşəbbüsü ilə “Xəzər” Səhmdar Cəmiyyətinin salonunda “Dəyirmi masa” təşkil olunmuşdur. // Məslək. - 2002. - 28 fevral. – S. 1-2.

136. “Sumqayıt hadisələri”nin törənmə səbəbləri araşdırılmalı, əsil həqiqətlər dünya ictimaiyyətinə çatdırılmalıdır // Sumqayıt. – 2002. – 8 mart. - Martın 4-də şəhər icra hakimiyyəti başçısı yanında bu məsələ ilə bağlı geniş müşavirə keçirilmişdir.

137. Sumqayıtlılara müraciət: Sumqayıtda baş vermiş hadisələri işıqlandırmaq məqsədilə nəşri planlaşdırılan kitabın hazırlanmasında hadisələrin şahidi kimi iştirak etmək istəyən şəhər sakinlərinə çağırış // Sumqayıt. - 2002. - 16 mart.

138. Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının sərəncamı: Sumqayıt şəhər İcra Hakimiyyəti başçısı Təvəkgül Məmmədov 1988-ci ilin fevral ayının 26- 29 –da Sumqayıt şəhərində baş vermiş hadisələrə hüquqi-siyasi qiymət verilməsinə dair tədbirlər haqqında sərəncam imzalamışdır // Sumqayıt. – 2002. – 16 mart.

139. Veysəlli, Kamran. Hadisələrdən on dörd il keçir: Fevralın 15 -də “Xəzər” Səhmdar Cəmiyyətinin iclas zalında “Sumqayıt hadisələri”nin 14 illiyi ərəfəsində “dəyirmi masa” arxasında görüş-söhbət təşkil olunmuşdur/ K.Veysəlli // Sumqayıt. – 2002. – 22 fevral. – S.1.

140. Veysəlli, Kamran. Nəhayət, 14 ildən sonra Sumqayıt hadisələrinə siyasi qiymət veriləcək: 1988-ci il Sumqayıt hadisələrinə siyasi qiymət verilməsi məsələsi Milli Məclisin gündəliyə salınmışdır/ K.Veysəlli // Sumqayıt. – 2002. – 9 fevral. – S. 1

141. 1988- ci il fevralın 26-29 – da Sumqayıtda törədilmiş hadisələrə siyasi və hüquqi qiymət verilməlidir: Martın 13-də Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısı aparatının geniş iclas zalında Sumqayıt hadisələrinin ildönümü ilə əlaqədar şəhər ictimaiyyətinin ümumşəhər yığıncağı keçirilmişdir // Sumqayıt. – 2002. – 16 mart.

2003

- 142. Bayramov, Vaqif.** Sumqayıt hadisələri ermənilərin düşünülmüş məkrli planı idi / V.Bayramov // Xalq qəzeti. - 2003. - 7 fevral. - S. 7.
- 143. Bayramov, Vaqif.** Sumqayıt hadisələrinin ssenarisini hazırlayanlar da onu yerinə yetirənlər də ermənilər idi/ V.Bayramov // Xalq qəzeti. - 2003. - 23 fevral. – S. 7.
- 144. Bayramzadə, Kərim.** Sumqayıt: 1988-ci il fevral hadisələrinə siyasi qiymət verilməlidir/ K.Bayramzadə // Məslək. - 2003. - 26 fevral. – S. 1.
- 145. Əhmədov, Ələsgər.** “Günahım nə idi –indi də bilmirəm”: Sumqayıt hadisələri zamanı günahsız yerə həbs olunub, sonradan azad edilmiş müəllifin xatirələri/ Ə.Əhmədov // Azərbaycan. – 2003. - 28 fevral.
- 146. Əliyev, Xanlar.** Sumqayıt hadisələrindən 15 il keçir/ X.Əliyev // Azərbaycan. – 2003. - 28 fevral.
- 147. Xancanov, Hüseyağa.** Əvvəlcədən hazırlanmış qəddar və məkrli plan // Azərbaycan. – 2003. - 28 fevral. – S. 5. - 1988-ci il fevralın 27-29-da Sumqayıtda baş vermiş hadisələr haqqında.
- 148. İbrahimova, Şəlalə.** Ermənilər Sumqayıtda öz qocalarını öldürürdülər ki, növbəti fitnəkarlıq üçün bəhanə düzəlsinlər... : Sumqayıt hadisələri haqqında şahid ifadələri / Ş.İbrahimova // Xalq qəzeti. - 2003.- 22 fevral. – S. 3-7
- 149. İbrahimova, Şəlalə.** Sumqayıtda öldürülən ermənilər “Krunk” təşkilatına pul ödəməyənlər olub /Ş.İbrahimova // Xalq qəzeti. - 2003. - 25 fevral. – S. 3-7.
- 150. İbrahimova, Şəlalə.** Sumqayıt hadisələri: şərin burulğanı və erməni məkri: hadisələr haqqında dəqiq rəqəmlər və faktlar və o cümlədən həmin vaxtlar Şəhər Soveti İcraiyyə Komitəsi sədrinin müavini işləmiş Akif Kərimovun fikirləri/ Ş.İbrahimova // Xalq qəzeti. - 2003. – 1 mart. – S. 7.
- 151. Lələdağ, Əvəz Mahmud.** Erməni şivəni/ Ə.M.Lələdağ // Sumqayıt. - 2003. - 26 fevral.
- 152. Lələdağ, Ə. M.** Erməni şivəni // Azərbaycan müəllimi. – 2003. – 28 fevral- S.4; 6 mart. – S. 4.

- 153. Mustafa, N.** Sumqayıt hadisələri M.Qarboçovun razılığı və DTK-nın nəzarəti altında törədilmişdi/ N.Mustafa // Xalq qəzeti. - 2003. - 28 fevral. – S. 5.
- 154. Sadıqov, Həsən., Məmmədov, Ramazan.** Sumqayıt hadisələri erməni terrorizminin tərkib hissəsidir / H.Sadıqov; R.Məmmədov // Dırçəliş XXI əsr. – 2003. – aprel. – S. 121-132.
- 155. Səfiyev, S.** Sumqayıt həqiqətləri/ S.Səfiyev // Respublika. – 2003. - 28 fevral; 2003. – 1 mart

2004

- 156. Əliyev, Akif.** 1988-ci ildə ermənilərin Sumqayıtda baş tutmayan növbəti “genosidi”/ A.Əliyev // Azərbaycan. – 2004. - 28 fevral. – S.7.
- 157. Əzimzadə, Ərşad.** Ermənilər terrorizmin ən iyrənc formasından istifadə edirlər/Ə.Əzimzadə // Azərbaycan. – 2004. - 28 fevral. – S. 7.
- 158. Həbiboglu, Vəli.** Sumqayıt hadisələri ermənilər tərəfindən törədilmişdi/ V.Həbiboglu // Respublika. – 2004. - 28 fevral. – S. 6.
- 159. Hüseynoğlu, Səməd.** Sumqayıt hadisələri ermənilərin insanlığa qarşı cinayətidir/ S.Hüseynoğlu // Xalq qəzeti. - 2004. - 2 mart.
- 160. Hüseynova, Təranə.** Sumqayıt hadisəsi: “Sumqayıt hadisələri”nin təbliği məqsədilə Sumqayıt MKS-də silsilə tədbirlər həyata keçirilmişdir / H.Təranə // Sumqayıt. - 2004. – 10 mart.
- 161. Lələdağ, Əvəz Mahmud.** Fevral hadisələrini düşünürkən: Erməni şivəni / Ə.M.Lələdağ // Məslək. – 2004. - 26 fevral.
- 162. Məmmədov, Eyrüz.** Erməni təxribatı və yaxud Sumqayıt hadisələri haqqında bəzi fikir və mülahizələr/ E.Məmmədov // Azad Azərbaycan. – 2004. - 29 fevral.
- 163. Məmmədov, Ramazan.** Sumqayıt hadisələri: Sumqayıt şəhərində törədilmiş 1988-ci il faciəli fevral hadisələrindən artıq 16 il keçir /R.Məmmədov // Azərbaycan müəllimi. – 2004.- 27 fevral -4 mart. S. 5.
- 164. Mustafa, N.** Sumqayıt iğtişəşləri ermənilərə “siyasi kart” kimi lazım idi / N.Mustafa //Xalq qəzeti.-2004.-28 fevral.-S.5.

165. Piriye, Q. Sumqayıt hadisələrindən 20 Yanvaradək : 1988-ci il Sumqayıt və 1990-cı il Yanvar hadisələrinin tədqiqatçısı Eyruz Məmmədovun müsahibəsi/ Q.Piriye // Xalq qəzeti. - 2004. - 14 yanvar. - S. 6.

166. Sadıqov, H. Sumqayıt: Milli əsarət və ya milli səxavət?: 1988-ci il fevral Sumqayıt hadisələri ilə bağlı araşdırma/ H.Sadıqov; R.Məmmədov // Dirçəliş XXI əsr.-2004.-dekabr.

167. Sumqayıt hadisələrini xatırlayarkən: Sumqayıt Dövlət Universitetinin konfrans salonunda 1988- ci il fevralın 27-29-da bu şəhərdə baş vermiş hadisələrin 16 illiyinə həsr olunmuş elmi-nəzəri konfrans keçirilmişdir // Azərbaycan. - 2004. - 28 fevral.

168. Sumqayıt və Xocalı hadisələri şagirdlərin gözü ilə: Uşaqların və yeniyetmələrin yaradıcılıq mərkəzində “1988-ci ildə Sumqayıtda törədilmiş hadisələr və Xocalı soyqırımı haqqında” mövzusunda görüş-söhbətlər keçirilmişdir // Sumqayıt. - 2004. - 28 fevral.

169. Sumqayıt: 26-29 fevral 1988-ci il. İlk şəhidlərimiz: Sumqayıt hadisələri zamanı öldürülmüş Vəkil Babayev, Surxay Əliyev, Canpolad Orucov, Natiq İsgəndərov və Dadaş Xudatov haqqında // Sumqayıt. - 2004. - 28 fevral. - 1988-ci il

170. 1988-ci il fevralın 27-29-da Sumqayıt şəhərində törədilmiş hadisələrdən 16 il keçir: Fevralın 24-də Sumqayıt hadisələrinin ildönümü münasibətlə Sumqayıt Dövlət Universitetinin iclas zalında elmi-praktik konfrans keçirilmişdir // Sumqayıt. - 2004. - 28 fevral.

2005

171. Əliyev, Akif. Terrorizmin iyrənc formasının “erməni yolu” / A.Əliyev // Azərbaycan. - 2005. - 1 mart. - S. 5.

172. Əliyev, Telman. “Sumqayıt hadisələri” erməni təxribatı idi / T.Əliyev // Xalq qəzeti. - 2005. - 27 fevral. - S. 4.

173. Əliyev, Tofiq. Erməni təxribatı : Sumqayıt hadisələrinin tədqiqatçısı Eyruz Məmmədovun yenice çap olunmuş “Erməni təxribatı” kitabı haqqında / T.Əliyev // Sumqayıt. - 2005. - 16 mart.

174. Əsgəroğlu, R. Biz erməniləri ermənilərdən qoruyurdıq/ R.Əsgəroğlu// Məslək. - 2005. - 24 fevral. - S. 2.

175. Hüseynli, İxtiyar. Sumqayıtda qırğın imitasiyası / İ. Hüseynli // Azərbaycan. - 2005. - 23 fevral.

176. Xəlilzadə, Flora. Təşkilatçı və icraçılar ermənilər olmuşdur / F.Xəlilzadə // Azərbaycan. - 2005. - 1 mart. - S. 5.

177. Lələdağ, Ə. M. Sumqayıt hadisələrindən 17 il keçir / Ə.M.Lələdağ // Sumqayıt. - 2005. - 2 mart. - S. 2.

178. Sadıqov, Həsən. Sumqayıt : milli əsarət, ya milli səxavət / H.Sadıqov; R. Məmmədov // Dirçəliş XXI əsr. - 2005. - fevral-mart. - № 84-85.- S. 96-111.

179. Sumqayıt : 1988-ci il Fevral // Sumqayıt. - 2005. - 25 fevral. - Sumqayıt hadisələri haqqında.

2006

180. Əliyev, Akif . Sumqayıt avantürası erməni separatçıları tərəfindən törədilmişdir/ A.Əliyev // Azərbaycan. - 2006. - 28 fevral. - S. 7.

181. Hüseynli, İ. Qarabağ salnaməsinin qara təqvimini/ İ.Hüseynli // Azərbaycan. - 2006. - 22 fevral. - S. 6.

182. Xəzər, Ülkər. 45 millətin nümayəndəsi yaşayan beynəlmiləlçi bir şəhərdə millətçilik zəminində qətlə qatliam ola bilərdimi? / Ü. Xəzər // 168 saat. - 2006. - 25 fevral.

183. İmanov, V. Ermənilər etiraf edirlər ki, Sumqayıt hadisələri Ermənistanı “siyasi kart” kimi lazım idi/ V.İmanov// Xalq qəzeti. - 2006. - 2 mart.

184. Namazov, Kəmayıl. Ermənilərin çirkin və məkrli siyasəti / K. Namazov // Yaddaş. - 2006. - 18 fevral.

185. Sumqayıt hadisələrinə həsr olunmuş elmi – praktik konfrans: Sumqayıt hadisələrin 18-ci ildönümü münasibəti ilə Sumqayıt Dövlət Universitetində elmi-praktik konfrans keçirilmişdir // Sumqayıt. - 2006. - 1 mart.

186. Sumqayıt hadisələrini ermənilərin törətdiyi sübuta yetirilməlidir:

Aslan İsmayılovun Sumqayıt hadisələrini özündə əks etdirən "Sumqayıt - SSRİ-nin süqutunun başlanğıcı" kitabının və www.sumqayit1988.com saytının təqdimatı keçirilib // Ədalət. – 2006. - 5 fevral.

187. Süleymanoğlu, Ramiq. Kimdir müqəssir ? Yaxud məkrli düşmənlərin üstümüzə yaxdığı ləkəni nə vaxt təmizləyəcəyik? / R. Süleymanoğlu // Ədalət. – 2006. - 5 fevral.

188. Süleymanoğlu, Ramiq. Kimdir müqəssir? Yaxud məkrli düşmənlərin üstümüzə yaxdığı ləkəni nə vaxt təmizləyəcəyik? / R. Süleymanoğlu // Məslək. - 2006. - 23 fevral. - S. 1-2.

189. Süleymanoğlu, Ramiq. Kimdir müqəssir ? / R. Süleymanoğlu // Yeni xəbər. – 2006. - 25 fevral.

190. Süleymanoğlu, Ramiq. Sumqayıtdakı təxribat erməni ssenarisi əsasında baş verdi / R. Süleymanoğlu // Azərbaycan. – 2006. – 5 fevral.

191. Süleymanoğlu, Ramiq. Sumqayıtdakı təxribat erməni ssenarisi əsasında baş verdi/ R.Süleymanoğlu // Azərbaycan.– 2006. -1 mart.–S. 6.

192. Orxan, Vüqar. ABŞ-dakı erməni lobbisinin təbliğat resursları tükənib?: ABŞ ermənilərinin "Sumqayıt hadisələri" ilə bağlı növbəti hay-küy kampaniyasına yalnız bir konqresmen dəstək verib / V. Orxan // 525-ci qəzet. - 2006. - 3 mart. - S. 1, 5.

192. Zülfüqarlı, M. Sumqayıtda 18 il əvvəl nə baş vermişdi? / M.Zülfüqarlı // Ədalət. - 2006. -18 fevral. -S. 7.

2007

193. Babayev, Əbülfəz. Sumqayıt hadisələrini əslində ermənilər törətmişdi /Ə.Babayev // Azərbaycan. – 2007. – 28 fevral. – S. 4.

194. İbayev, Nemət. 19 il əvvəl Sumqayıtda nə baş vermişdir?: Sumqayıtda baş verən hadisələrlə bağlı Sumqayıt Dövlət Universitetində elmi-nəzəri konfrans keçirilmişdir/ N.İbayev // Məslək. – 2007. – 4 mart.

195. Kəbutər. Sən kimsən, Əhmədov? Bizim fəxrimiz, yoxsa... : Sumqayıt hadisələri zamanı günahsız yerə həbs olunmuş və güllələnmiş Əhməd Əhmədov haqqında/ Kəbutər // Yeni Azərbaycan. – 2007. – 11 yanvar. – S. 5 ; 12 yanvar . – S. 5.

196. Qaradağlı, Vəli. Sumqayıt hadisələri ermənilərə nə üçün lazım idi?: Politoloq, Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının prorektoru, professor İmran Cəfərzadə ilə müsahibə / V. Qaradağlı // Respublika. - 2007.-28 fevral. - N 44. - S. 5 . -

197. Məmməd, Tofiq. Nə üçün Sumqayıt?...: Sumqayıtda baş vermiş hadisələr zamanı öldürülmüş Vəkil Babayev, Surxay Əliyev, Cənopolad Orucov, Nətiq İsgəndərov və Dadaş Xudatov haqqında/ T.Məmməd // Sumqayıt. - 2007. - 28 fevral. – S. 2.

198. Sumqayıtda törədilən hadisələrdən 19 il keçir // Sumqayıt. - 2007. - 28 fevral.

2008

199. Babayev, Əbülfəz. Sumqayıt hadisələri ermənilərin əvvəlcədən düşündükləri məkrli planın tərkib hissəsi idi: 1988-ci il, fevral / Ə.Babayev // Respublika. - 2008. - 28 fevral. - S. 4.

200. Elmar, X. Sumqayıt hadisələrini ermənilər törətmişdi: 1988-ci il, fevral / X.Elmar // Məslək. - 2008. - 28 fevral. - S. 5.

201. Əliyev, Akif. Hadisələrə hazır olmayan şəhər: 1988-ci il Sumqayıt hadisələri haqqında / A.Əliyev // Azərbaycan. - 2008. - 29 fevral. - S. 6.

202. Məmmədov, Eyrüz. Azərbaycan həqiqətləri dünya ictimaiyyətinə çatdırılmalıdır: Sumqayıt hadisələri xüsusi xidmət orqanlarının və ermənilərin birgə hazırladığı təxribat aksiyası idi / E.Məmmədov // Xalq qəzeti. - 2008. - 14 mart. - S. 5.

203. Məmmədov, Eyrüz. Səbəbkarlar kimlər idi?: 1988-ci il 28-29 fevral Sumqayıt hadisələri / E.Məmmədov // Sumqayıt.-2008.- 23 fevral. - S. 8.

204. Məmmədov, Eyrüz. Sumqayıt: arxadan vurulan zərbə: İyirmi il əvvəl Azərbaycanın bu gənc şəhəri düşmən təxribatına hədəf oldu / E.Məmmədov // Xalq qəzeti. - 2008. - 23 fevral. - S. 5; 28 fevral. - S. 5; 29 fevral. - S. 5.

205. Məmmədov, Eyrüz. Zamanın dərsi, yoxsa dərsin zamanı?!: Sumqayıt hadisələrindən 20 il keçir / E.Məmmədov // Azərbaycan. - 2008. - 28 fevral. - S. 6.

206. Muğanlı, Q. “Erməni fitnəsi-Sumqayıt hadisələri”: Sumqayıt hadisələrinin 20 illiyinə həsr olunmuş yığıncaq / Q.Muğanlı // Sumqayıt. - 2008. - 1 mart. - S. 1.

207. Nəcəfxanlı, Əli. Sumqayıt hadisələri xarici dillərdə buraxılan kitablarda: 1988-ci il, fevral / Ə.Nəcəfxanlı // Xalq qəzeti. - 2008. - 14 mart. - S. 5.

208. Nəcəfxanlı, Əli. Sumqayıt hadisələri: Planlı təxribatın görünən və görünməyən tərəfləri: 1988, fevral / Ə.Nəcəfxanlı // Xalq qəzeti. - 2008. - 16 fevral. - S. 5.

209. Rəhimov, Fəxrəddin. Sumqayıt hadisələri erməni təxribatının növbəti səhifəsi idi: 1988-ci il, fevral / F.Rəhimov // Azərbaycan. - 2008. - 29 fevral. - S. 6.

2009

210. Elmi-nəzəri konfrans // Sumqayıt. - 2009. - 28 fevral. – Fevralın 27-də Sumqayıt Dövlət Universitetinin geniş iclas salonunda 1988-ci ilin 27-29 fevralında ermənilər tərəfindən Sumqayıtda törədilən hadisələrin 21-ci ildönümü münasibətilə elmi-nəzəri konfrans keçirilmişdir.

211. Əliyeva, Akif. Sumqayıt: baş tutmayan “genosid” planı: Ermənilər təxribat üçün 1988-ci ilin fevralında bu şəhəri seçmişdilər / A.Əliyeva // Azərbaycan. - 2009. - 28 fevral. - S. 7.

212. Əliyev, Akif. Sumqayıt erməni məkrinin növbəti qurbanı idi: 22 il əvvəl baş vermiş təxribatın ibrət dərsləri / A. Əliyev // Azərbaycan. - 2010. - 28 fevral. - S. 7.

213. Qocayeva, Adilə. Qanlı hadisələrə gedən yol / A.Qocayeva // Azərbaycan. – 2009. – 15 yanvar. – S. 5.

214. Məmmədov, Ramazan. Sumqayıt hadisələri: 27-29 fevral - 1 mart 1988-ci il: 21 illik tarixi məsafədən qərəzsiz baxış / R.Məmmədov // Məslək. - 2009. - 26 fevral. - S.1-3.

215. Sadıqov, H., Məmmədov, R. Sumqayıt hadisələri erməni terrorizmi kontekstində: 1988-ci il fevral / H.Sadıqov; R.Məmmədov // Sumqayıt. - 2009. - 28 fevral. - S. 4-5.

216. Səfiyev, S. Sumqayıt hadisələri əvvəlcədən hazırlanmış təxribat idi: 1988-ci il fevral / S.Səfiyev // Respublika. - 2009. - 28 fevral. - S. 12.

217. “Sumqayıt hadisələri” haqqında həqiqət: Davud Siraczadənin “Sumqayıt hadisələri. Gördüklərim, bildiklərim olduğu kimi” kitabı haqqında // Sumqayıt. - 2009. - 28 fevral.

218. Sumqayıt və ermənilərin əsl siması // Ədalət. – 2009. - 27 fevral. – S. 5. - 1988-ci il 27-29 fevral Sumqayıt hadisələri haqqında.

219. Süleymanoğlu, Ramiq. Sumqayıt hadisələri-27-29 fevral, 1988: Kimdir müqəssir? Yaxud məkrli düşmənlərin üstümüzə yaxdığı ləkəni nə vaxt təmizləyəcəyik? / R. Süleymanoğlu // Ədalət. - 2009.-27 fevral. - N 37. - S. 5

220. Telmanqızı, Aygün. Sumqayıt hadisələri-Azərbaycana qarşı erməni təxribatı: tarixçi Məhərrəm Zülfüqarlı və hüquqşünas Ələvsət Allahverdiyevin müsaibəsi / A. Telmanqızı // Olaylar. - 2009.-13 fevral. - N 28. - S. 8.

2010

221. Aliyev, Həmid. 1998-ci il Sumqayıt hadisələrinin mahiyyəti və nəticələrinə dair / H.Aliyev // Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası: Xəbərlər. Tarix, fəlsəfə və hüquq seriyası. - 2010. - № 1-2.- S.31-40.

222. Bünyadzadə, Günay. Sumqayıt hadisələrinin bütün aspektlərinə dair ciddi araşdırmalara ehtiyac var: Əks halda Sumqayıt hadisələri əleyhimizə çevriləcək silah olacaq / G.Bünyadzadə // Paritet. -2010. -15-16 iyul.-S.12.

223. Cəfərli, Rəşad. Sumqayıt hadisələri SSRİ rəhbərliyinin “xeyir-duası” ilə ermənilərin həyata keçirdiyi təxribatdır: 1988-ci il fevral Sumqayıt hadisələri haqqında / R. Cəfərli // Azərbaycan. - 2010. - 12 mart. - S. 6.

224. Həsənov, Həsən. Tarix erməni satqınlığı və saxtakarlığına dair faktlarla zəngindir: Sumqayıt hadisələrini də ermənilərin özləri təşkil etmişdilər / H. Həsənov // Xalq qəzeti. -2010. - 28 fevral. - S. 5

225. İsmayilov, İlyas. Sumqayıt hadisələrinin, əslində, erməni ssenarisi olduğunu faktlar da təsdiqləyir / İ.İsmayilov // Azərbaycan. - 2010. - 11 mart. - S.4.

226. Qaliboğlu, Elçin. "Sumqayıt hadisələrini Moskva ermənilərlə birgə təşkil etmişdi" / E.Qaliboğlu // Xalq cəbhəsi. - 2010. - 27 fevral. - S.14.

227. Məmmədov, Ramazan. 1988-ci il fevralın 27-29-da Sumqayıtda hadisələr: Düşünülmüş erməni fitnəkarlığı/ R.Məmmədov // Sumqayıt. – 2010. – 27 fevral.

228. Nəcəfxanlı, Əli. Sumqayıt hadisələrinin ibrət dərslərini unutmaq olmaz: İyirmi iki il əvvəl bu şəhər düşmən təxribatına hədəf olmuşdur / Ə. Nəcəfxanlı // Xalq qəzeti. - 2010. - 2 mart. - S. 4.

229. Sumqayıt hadisələri ABŞ ictimaiyyətinə çatdırılacaq // Ədalət.- 2010. - 11 fevral. – S. 3.

230. Sumqayıt hadisələrinin planını cızanlar və icraçılar kimlər olub : “Azərbaycan” qəzeti redaksiyası ilə Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyətinin birgə keçirdiyi “dəyirmi masa”da 22 il əvvəl baş verənlərin şahidləri nələri danışdılar: 1988-ci il Sumqayıt hadisələri haqqında // Sumqayıt. - 2010. - 3 aprel. - S. 3-5.

231. Zülfüqar, Müşfiq. Fevralın 28-dən 29-na keçən gecə/ M.Zülfüqar// Məslək. – 2010. -18 fevral . – S. 3.

2011

232. Abbaszadə, T. Sumqayıt hadisələri barədə sayt istifadəyə verilib / T.Abbaszadə // Azad Azərbaycan. - 2011. - 1 mart. - S. 2.

233. Alovlu, Xıdır. Ermənilərin Sumqayıtda törətdikləri erməni soyqırımı / X.Alovlu // Ədalət. - 2011. - 24 fevral. - S. 7.

234. Cabbarlı, Akif. Ermənilər öz məkrli niyyətlərini siyasi-ideoloji müstəvidən açıq təxribata məhz bu şəhərdə keçirdilər: Sumqayıt hadisələrindən 23 il keçir / A.Cabbarlı // Azərbaycan.- 2011.-8 fevral.-S. 5.

235. Cabbarlı, Akif. Həqiqət dünyadan gizlədildi, cinayətkarlar istintaqdan: Sumqayıt hadisələrindən 23 il keçir / A.Cabbarlı // Azərbaycan. - 2011. - 24 fevral. - S.6

236. Cabbarlı, Akif. Həqiqəti boğmağa hesablanan yalanlar, uydurmalar, şayiələr...: Sumqayıt hadisələrindən 23 il keçir / A.Cabbarlı // Azərbaycan. - 2011. -13 fevral. - S. 5.

237. Cabbarlı, Akif. İğtişaşların ssenarisi Moskvada, Siyasi Bürodə hazırlanmışdı: Sumqayıt hadisələrindən 23 il keçir / A.Cabbarlı // Azərbaycan. - 2011. -16 fevral. - S. 4.

238. Cabbarlı, Akif. SSRİ-nin milli münəqişələr zəminində dağıdılması ssenarisinin müəllifləri antierməni iğtişaşlarının ünvanı kimi Sumqayıtı seçmişdilər: Sumqayıt hadisələrindən 23 il keçir: 1988-ci il fevral ayında erməni əli ilə törədilən hadisələr haqqında / A. Cabbarlı, B. Şərifli // Azərbaycan. - 2011. - 19 fevral. - S. 6.

239. Cabbarlı, Akif. SSRİ rəhbərliyi Sumqayıt hadisələrinin qarşısının alınması üçün heç bir tədbir görməmişdir: Sumqayıt hadisələrindən 23 il keçir: 1988-ci ilin fevralında ermənilərin əli ilə törədilən qanlı hadisələr haqqında / A.Cabbarlı, B. Şərifli // Azərbaycan. - 2011.- 25 fevral. - S. 8.

240. Cabbarlı, Akif. SSRİ-nin siyasi rəhbərliyi, güc strukturları iğtişaşların mahiyyətini və törənmə səbəblərini araşdırmaqda, tədbir görməkdə qətiyyətlə maraqlı deyildilər: Sumqayıt hadisələrindən 23 il keçir / A.Cabbarlı // Azərbaycan. - 2011. - 22 fevral. - S.9.

241. Cabbarlı, Akif. "Sumqayıtın əks-sədası" filmi necə yarandı?...: Sumqayıt hadisələrindən 23 il keçir / A.Cabbarlı // Azərbaycan. - 2011. - 27 fevral. - S.7.

242. Camal, Aqil. Sumqayıt hadisələrinə dair yeni faktlar: Baş verənlərlə bağlı cinayət işi yenilənib / A.Camal // Ekspres. - 2011. - 1 mart. - S. 13.

243. Cəfərli, R. Sumqayıt hadisələri sovet rəhbərliyinin və erməni dairələrinin Azərbaycan xalqına qarşı təxribatı idi: 1988-ci ilin fevral ayında erməni əli ilə törədilən hadisələr haqqında. Milli Məclisin deputatı, tarixçi alim Musa Qasımlının müsahibəsi / R. Cəfərli // Azərbaycan. - 2011. - 2 mart. - S. 7-8.

244. Erməni təxribatının “Sumqayıt ssenarisi”: Sumqayıtda 1988-ci ilin fevralında törədilən hadisələr haqqında // Azərbaycan. - 2012. - 28 fevral. - № 47. - S. 9.; № 49. - S. 6. ; № 50. - S. 7.

245. Əliyev, Akif. Həqiqəti gizlətmək mümkün deyil: 1988-ci ilin fevralında Sumqayıtda baş vermiş hadisələr haqqında / A. Əliyev // Azərbaycan. - 2011. - 27 fevral. - S. 6.

246. Əliyev, Akif. "Sumqayıt həqiqətləri"nin təqdimatı / A.Əliyev // Azərbaycan. - 2011. - 13 avqust. - S. 6.

247. Ələsgərov, Fuad. Fuad Ələsgərov: «İğtişaslar ərəfəsində Sumqayıt və Bakıya çoxlu sayda milliyyətə erməni olan şübhəli şəxslər gəlib» / F. Ələsgərov // Palitra. - 2012. - 29 fevral. - S.4.

248. Əliyev, Rauf. Tarixi həqiqətlər ermənilərin saxtakarlığını ifşa edir: Çoxsaylı faktlar Sumqayıt hadisələrinin də erməni təxribatı olduğunu təsdiqləyir / R.Əliyev // Xalq qəzeti. - 2011. - 21 avqust. - S. 4.

249. Hüseynli, Surxay. Erməniləri xilas edən sumqayıtlılar: Sumqayıt, 1988: əvvəli və ardı var / S.Hüseynli // Azadlıq.-2011. - 23-24 yanvar.-S. 5.

250. Hüseynli, Surxay. Sumqayıt hadisəsi Qorbaçovu və onun həyata keçirmək istədiyi yenidənqurmanı beşiyində boğmağa yönəlmişdi?: 1988-ci ilin fevralında baş verən Sumqayıt hadisələri haqqında / S. Hüseynli, A. Hüseynbala // Azadlıq. - 2011. - 22 yanvar. - S. 6.

251. Hüseynli, Surxay. Sumqayıt təxribatının gizlinləri əvvəli və ardı var / S.Hüseynli // Azadlıq. - 2011. - 25 yanvar. - S. 6

252. Hüseynli, Surxay. Sumqayıt hadisələri zamanı Afaq Bəşirqızına pul təklif etdilər: 1988-ci il fevral ayında erməni əli ilə törədilən hadisələr haqqında/ S. Hüseynli // Azadlıq. - 2011. - 15 fevral. - S. 6.

253. Hüseynli, Surxay. Afaq Bəşirqızının güllələnməsini tələb edirdilər: “Dərzi Qarik məni bağ evinə dəvət edəcəyini dedi”: 1988-ci il fevral ayında Sumqayıtda erməni əli ilə törədilən hadisələr haqqında / S. Hüseynli // Azadlıq. - 2011. - 16 fevral. - S. 5.

254. Hüseynli, Surxay. Azərbaycanı sovet mafiyasının əlindən almaq lazımdır! /S.Hüseynli // Azadlıq. - 2011. - 27 yanvar. - S. 6.

255. Hüseynli, Surxay. Kamran Bağirov generallardan nələri xahiş etmişdi? /S.Hüseynli //Azadlıq. - 2011. - 28 yanvar. - S. 12.

256. Hüseynli, Surxay. “Melkumyanlara və qukasyanlara dedim ki, evdən çıxmasınlar”: Üç saat gecikmiş qoşunlar və 23 il gecikmiş Sumqayıt həqiqəti: Sumqayıt hadisələri haqqında / S. Hüseynli // Azadlıq. - 2011. - 19 fevral. - S. 5.

257. Hüseynli, Surxay. Afaq Bəşirqızını Sumqayıt hadisələrinə görə tutmaq istəyirdilər: Ədalət Partiyasının sədri İlyas İsmayılov ilə 1988-ci il Sumqayıt hadisələri haqqında müsahibə / İ. İsmayılov // Azadlıq. - 2011. - 29 yanvar. - S. 10.

258. Hüseynli, Surxay. Sənə oğlunun qanlı köynəyini gətirmişik: Sumqayıt hadisələrinin günahsız qurbanı Əhməd Əhmədov haqqında / S.Hüseynli // Azadlıq. - 2011. - 2 fevral. - S.6.

259. Hüseynli, Surxay. Ölümə məhkum edilmiş Əhmədovun son sözü: 1988-ci ilin fevralında Sumqayıtda baş verən hadisələrin iştirakçısı, günahsız yerə güllələnməyə məhkum olunmuş Əhməd Əhmədov haqqında / S. Hüseynli, A. Hüseynbala // Azadlıq. - 2011. - 20-21 yanvar. - S. 6.

260. Hüseynov, Zeyqəm. Sumqayıt hadisələrinə 23 ildən sonra yenidən baxış / Z.Hüseynov // Respublika. - 2011. - 1 mart. - S. 5.

261. İsmayılqızı, Xuraman. Sumqayıt hadisələri daşnak ideologiyasından bəhrələnən təxribat idi / X.İsmayılqızı // İki sahil. - 2011. - 5 mart. - S. 21

262. İsmayılov, Rufik. Sovet imperiyasının gizlinləri : 1988-ci il Sumqayıt hadisələri haqqında: Qriqoryanın işi / R. İsmayılov // 525-ci qəzet. - 2011. - 27 aprel. - S. 4-5.

263. İsmayılov, Rufik. “Sumqayıt - SSRİ-nin süqutunun başlanğıcı”: Vəkil Aslan İsmayılovun eyniadlı kitabının təqdimatı keçirildi: 1988-ci il fevral Sumqayıt hadisələri haqqında / R. İsmayılov // 525-ci qəzet. - 2011. - 25 fevral. - S. 5.

264. Kamalqızı, Rəfiqə. Sumqayıt hadisələri - 27-29 fevral 1988 / R.Kamalqızı // Səs. - 2011. - 1 mart. - S.13.

265. Kəngərli, Rauf. Sumqayıt hadisələrinə həsr olunmuş kitabda erməni təxribatları dünya ictimaiyyətinə faktlarla çatdırılır / R.Kəngərli // Xalq qəzeti. - 2011. - 25 fevral. - S. 7.

266. Qasımlı, Musa. Sumqayıt hadisələri sovet rəhbərliyinin və erməni dairələrinin Azərbaycan xalqına qarşı təxribatı idi / M.Qasımlı // Azərbaycan. - 2011. - 2 mart. - S.7, 8.

267. Lələdağ, Əvəz Mahmud. Acı xatirələr: 1988-ci il Sumqayıt hadisələri haqqında /_Ə.M.Lələdağ // P.S. Elm, təhsil və həyat. - 2011.- 18 fevral.-S. 5

268. Lələdağ, Əvəz . Tarixin unudulmaz səhifələri: 1988-ci il Sumqayıt hadisələri haqqında /_Ə.M.Lələdağ // P.S.Elm, təhsil və həyat. - 2011. - 5 avqust. - S. 4; 5.

269. Məmmədov, Eyrüz. Erməni və ermənipərəst qüvvələr Sumqayıt hadisələrinin kökünü 1963-cü ildə axtarmağa çalışırlar: Sumqayıt hadisələrindən 23 il keçir: 1988-ci il fevral ayında erməni əli ilə törədilən hadisələr haqqında / E. Məmmədov // Azərbaycan. - 2011. - 27 fevral. - S. 6.

270. Məmmədov, Eyrüz. Sumqayıtda törədilən iğtişaslar mətbuat səhifələrində: Azərbaycanlılarla ermənilərin dünyaya bəlli olan fərqli xüsusiyyətləri bu auditoriyada daha aydın görünür: Sumqayıt hadisələrindən 23 il keçir / E.Məmmədov // Azərbaycan. - 2011. - 23 fevral. - S.6

271. Məmmədli, Hülya. Sumqayıt hadisələri erməni vəhşiliyinin bir nümunəsidir / H.Məmmədli // Yeni Azərbaycan. - 2011. - 2 mart. - S.7.

272. Miriyev, Anar. Sumqayıt hadisələrinin yenidən istintaqı zamanı yeni faktlar aşkarlanıb / A.Miriyev // Palitra. - 2011. - 1 mart.- S. 7.

273. Muradlı, Elməddin. Sumqayıt hadisələrindən 23 il ötür / E.Muradlı // Üç nöqtə. - 2011. - 1 mart. - S. 4.

274. Nəcəfxanlı, Əli. Sumqayıt hadisələri erməni təxribatının tərkib hissəsi idi: Düşmənlərimiz hələ də bu “kart”dan bəhrələnmək istəyirlər: 1988-ci ilin fevralında Sumqayıtda baş vermiş hadisələr haqqında / Ə. Nəcəfxanlı // Xalq qəzeti. - 2011. - 2 mart. - № 48. - S. 8.

275. Nəcəfxanlı, Əli. Sumqayıt həqiqətləri ingilis dilində: Əməkdar jurnalist Eyrüz Məmmədovun 1988-ci ilin fevralında Sumqayıtda baş verən hadisələrdən bəhs edən “Secrets of Sumgait tragedy in 1988...” (“1988-ci il Sumqayıt faciəsinin sirləri...”) adlı kitabı haqqında / Ə. Nəcəfxanlı // Xalq qəzeti. - 2011. - 9 yanvar. - S. 5.

276. Paşasoy, Elşad. Azərbaycana qarşı qanlı Sumqayıt təxribatı / E.Paşasoy // Yeni Müsavat. - 2011. - 10 fevral. - S. 11.

277. Sumqayıt hadisələri ilə bağlı www.sumqait.com internet saytının təqdimatı olmuşdur // Azərbaycan. - 2011. - 1 mart. - S. 2, 3.

278. Sumqayıt hadisələri: planlaşdırılmış qətlər və ermənilərin əsil siması // Azad Azərbaycan. - 2011. - 2 mart. - S. 6.

279. Zülfüqaroğlu, Əli. Prezident Sumqayıt hadisələrinə dair istintaqın yenilənməsi barədə tapşırıq verib: Rüstəm Usubov : "Sumqayıt hadisələri ilə bağlı yeni faktlar aşkarlanıb" / Ə. Zülfüqaroğlu // Həftə içi. - 2011. - 1 mart. - S. 1-2

280. Zülfüqaroğlu, Əli. "Sumqayıt - SSRİ-nin süqutunun başlanğıcı": Aslan İsmayılov: "Cinayəti təşkil edən SSRİ rəhbərliyi olduğu sübuta yetirilib" / Ə.Zülfüqaroğlu // Həftə içi. - 2011. - 25 fevral. - S. 3.

2012

281. Erməni təxribatının “Sumqayıt ssenarisi” // Azərbaycan. - 2012. - 1 mart. - S. 6

282. Ələsgərov, Fuad. Sumqayıt hadisələri ilə bağlı təzələnməmiş istintaqın gedişində əsil təqsirkarlar aşkar olunacaqlar / F.Ələsgərov // Azərbaycan. - 2012. - 29 fevral. - S. 6.

283. Ələsgərov, Fuad. Sumqayıt hadisələri əvvəlcədən təşkil olunmuş erməni provokasiyası idi / F. Ələsgərov // Kaspi. - 2012. - 29 fevral. - S.12.

284. Ələsgərov, Fuad. Sumqayıt hadisələri ilə bağlı təzələnməmiş istintaqın gedişində əsil təqsirkarlar aşkar olunacaqlar / F.Ələsgərov // Yeni Azərbaycan. - 2012. - 29 fevral. - S. 4; İki sahil. - 2012. - 29 fevral. - S.7.

285. Əliyev, Akif. Sumqayıt hadisələri-erməni təxribatını qanlı fəsadları: 1988-ci il fevral hadisələri / A. Əliyev // Azərbaycan. - 2012. - 6 mart.-S. 5.

286. Əliyev, Telman. Erməni terroru: Sumqayıt, Qarakənd, Xocalı / T.Əliyev // Xalq qəzeti. - 2012. - 6 aprel. - S. 7.

287. Əroğul, Əlisahib. Sumqayıt hadisələrini ermənilər zərgər dəqiqliyi ilə hazırlamışdılar / Ə. Əroğul // Xalq qəzeti. - 2012. - 11 avqust. - S. 4.

288. Xudaşov, Fikrət. Sumqayıt hadisələri - erməni məkrinin daha bir təzahürü / F.Xudaşov // Xalq qəzeti. - 2012. - 12 aprel. - S. 4.

289. İsmayılov, Rufik. Sumqayıt hadisələrinin həqiqi mahiyyəti: Bu qanlı təxribatla Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan qoparılmasının əsası qoyulub / R. İsmayılov // Kaspi. - 2012. - 28 fevral. - S. 12.

- 290. İsmayılqızı, Xuraman.** Sumqayıt hadisələri, Qaradağlı, Malibəyli qırğını, Xocalı soyqırımı.../ X.İsmayılqızı // İki sahil. - 2012. - 29 fevral. - S. 17.
- 291. Qasimov, Elxan.** Sumqayıt hadisələrinin isti-isti izi ilə: Baş ədliyyə müşaviri general N. S. Buxarinin Sumqayıt hadisələri haqqında fikirləri / E. Qasimov // Azad Azərbaycan. - 2012. - 29 fevral. - S. 5.
- 292. Qələndərli, Nurlan.** Sumqayıtda baş vermiş hadisələr ermənilərin qabaqcadan planlaşdırdıqları aksiyadır / N. Qələndərli // Yeni Azərbaycan. - 2012. - 1 mart. - S. 6.
- 293. Kəngərli, Rauf.** Erməni hiyləsinin növbəti ünvanı - Sumqayıt: 1988-ci il Sumqayıt hadisələri haqqında / R. Kəngərli // Xalq qəzeti. - 2012. - 1 mart. - S. 6.
- 294. Məmmədli, Hülya.** Sumqayıt hadisələri erməni təxribatının tipik nümunəsidir / H. Məmmədli // Yeni Azərbaycan. - 2012.-29 fevral.- S. 4.
- 295. Muğanlı, Qüdrət.** Sumqayıtda hadisələr “Sumqayıt”ın səhifələrində: 1988-ci il Sumqayıt hadisələri haqqında / Q. Muğanlı // Sumqayıt. - 2012. - 25 fevral. - S. 5.
- 296. Nəcəfxanlı, Əli.** Sumqayıt hadisələri: Aysberqin görünən və görünməyən tərəfləri: Erməni təxribatçılarının və onların havadarlarının bu şəhərdə törətdikləri qanlı olaylardan 24 il ötür / Ə. Nəcəfxanlı // Xalq qəzeti. - 2012. - 28 fevral. - S. 7.
- 297. Nəcəfxanlı, Əli.** Sumqayıt hadisələri erməni təbliğatının əyri güzgüsündə: “Exo Sumqaita” qəzetinin baş redaktoru Eyruz Məmmədovla müsahibə / Ə. Nəcəfxanlı // Xalq qəzeti. - 2012. - 29 fevral. - S. 9.
- 298. Sumqayıt hadisələri-erməni cinayətkarlığının növbəti təsdiqi:** 1988-ci il fevral hadisələri haqqında // Yeni Azərbaycan. - 2012. - 2 mart. - S. 6.
- 299. Sumqayıt hadisələri ilə bağlı təzələnmiş istintaqın gedişində əsil təqsirkarlar aşkar olunacaq:** Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Hüquq-mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri Fuad Ələsgərovun müsahibəsi // Azərbaycan. - 2012. - 29 fevral. - S. 6.

2013

- 300. “Azərbaycana qarşı Sumqayıt təxribatı.** “Qriqoryanın işi” monoqrafiyası çapdan çıxmışdır // Xalq qəzeti. - 2013. - 8 may. - S. 6.
- 301. Babayev, Əbülfəz.** Sumqayıt hadisələri 25 ildən sonra: 1988-ci il fevral Sumqayıt hadisələri haqqında / Ə. Babayev // Respublika. - 2013. - 28 fevral. - S. 9.
- 302. Erməni təxribatının “Sumqayıt ssenarisi”:** 1988-ci il fevral Sumqayıt hadisələri haqqında. // Azərbaycan. - 2013. - 27 fevral. - № 45. - S. 6. ; № 46. - S. 10. ; № 47. - S. 10. ; № 48. - S. 5.
- 303. Eyvazlı, Aida.** Sumqayıt hadisələri... Xuraman Abbasovanın kələğayısı və 25 il / A.Eyvazlı // 525-ci qəzet. - 2013. - 2 mart. - S.11.
- 304. Əliyev, Akif.** Erməni qatillərinin Sumqayıtda «KQB» məkri: Sumqayıt hadisələrindən 25 il keçir / A.Əliyev // Azərbaycan. - 2013. - 28 fevral. - S.10.
- 305. Hüseynova, M.** Arxiv materialları dili ilə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Arxivinin Sumqayıt filialında “Sumqayıt hadisələri - 1988-ci il” başlığı altında təşkil olunmuş sərgi haqqında / M. Hüseynova // Sumqayıt. - 2013. - 9 mart. - S. 3.
- 306. Xəlilov, E.** Azərbaycanlılara qarşı təxribat: 1988-ci il Sumqayıt hadisələri haqqında / E. Xəlilov // Sumqayıt. - 2013. - 23 fevral. - S. 7.
- 307. İsmayılqızı, Xuraman.** Erməni məkri: Sumqayıt hadisələri, Qaradağlı, Malibəyli qırğını, Xocalı soyqırımı.../ X.İsmayılqızı // İki sahil. - 2013. - 2 mart. - S.15.
- 308. Məcidov, Bəylər.** “Sumqayıt hadisələri”nin arxasında gizlənən həqiqət / B. Məcidov // Zaman. - 2013. - 27 fevral. - S. 7.
- 309. Məmmədov, Eyruz.** Sumqayıt 25 il əvvəl: fevralın 28-dən 29-na keçən gecə: 1988-ci il Sumqayıt hadisələri haqqında / E. Məmmədov // Xalq qəzeti. - 2013. - 28 fevral. - № 46. - S. 7. ; № 47. - S. 7. ; № 48. - S. 5. ; № 49. - S. 3. ; № 78. - S. 8.

310. Məmmədov, Eyrüz. Sumqayıt 25 il əvvəl: fevralın 28-dən 29-na keçən gecə: Tarixə obyektiv baxış / E.Məmmədov // Xalq qəzeti. - 2013. - 1 mart. - S. 7.; 2 mart. - S. 5. ; 3 mart. - S. 3.

311. Məmmədov, Eyrüz. Sumqayıt 25 il əvvəl - fevralın 28-dən 29-na keçən gecə / E.Məmmədov // Xalq qəzeti. - 2013. - 14 aprel. - S. 8.

312. Məmmədli, İlqar. Sumqayıt hadisələri erməni xüsusi xidmət orqanlarının təxribatı idi / İ.Məmmədli // İki sahil. - 2013.- 12 mart. - S.22.

313. Muğanlı, Qüdrət. Düşünülmüş erməni fitnəkarlığı: 1988-ci il fevral Sumqayıt hadisələri haqqında / Q. Muğanlı // Sumqayıt. - 2013. - 23 fevral. - S. 4-5.

314. Sadayovlu, Pərviz. 1988-ci il Sumqayıt hadisələri SSRİ rəhbərliyinin və erməni terror təşkilatlarının əvvəlcədən hazırladığı plan əsasında həyata keçirilmişdi: Həmin vaxt şəhərdə törədilən təxribat xarakterli iğtişaslara "Krunk" terror təşkilatının üzvü Eduard Qriqoryan rəhbərlik edib / P. Sadayovlu // Yeni Azərbaycan. - 2013. - 2 mart. - S.7.

315. Vahidoğlu, Orxan. Ermənilərin xalqımıza qarşı törətdiyi dəhşətli faciə: YAP Sumqayıt şəhər təşkilatında Xocalı soyqırımının 21 ci ildönümü ilə əlaqədar tədbir keçirildi / O. Vahidoğlu // İki sahil. - 2013. - 20 fevral. - S.14.

316. Vəlibəyov, Ramil. Əsgəranda ilk qan, Sumqayıtda planlı qırğın...: Ermənilərin Dağlıq Qarabağın Azərbaycandan qoparılmasını planlı şəkildə həyata keçirdikləri faktlarla sübut olunub Sumqayıt hadisələri haqqında / R.Vəlibəyov // İki sahil. - 2013. - 27 fevral.-S.14; 17

317. Zaman, Elçin. Sumqayıt hadisələri Azərbaycana qarşı növbəti erməni təxribatı idi / E. Zaman // İki sahil. - 2013. - 6 mart. - S.11.

2014

318. Abdullayeva, Nigar. "Sumqayıtda yaşayan ermənilərin iğtişaslara bağlı əvvəldən xəbəri olub": AMEA Rəyasət Heyətində Baş Prokurorluğun təşkilatçılığı ilə hazırlanmış "Sumqayıt 1988: Cinayət və cəza" kitabının təqdimatı keçirilib / N.Abdullayeva // Palitra. - 2014. - 1 mart. - S.6.

319. Cavanşir. Sumqayıt hadisələri yeni prosesin başlanğıcı olub: 1988-ci il fevral hadisələri / Cavanşir // Azad Azərbaycan. - 2014. - 28 fevral.-S. 2.

320. Erməni təxribatının «Sumqayıt ssenarisi»: Qarabağ uğrunda ədalətsiz müharibənin başlamasından 26 il ötür // Azərbaycan. - 2014. - 25 fevral. - S.8.

321. Erməni təxribatının «Sumqayıt ssenarisi»: Qarabağ uğrunda ədalətsiz müharibənin başlamasından 26 il ötür // Azərbaycan. - 2014. - 27 fevral. - S.5 ; 28 fevral. - S.9.

322. Əliqızı, Şəmsiyyə. Sumqayıt hadisələri: Erməni təxribatının qara oyunları / Ş. Əliqızı // İki sahil. - 2014. - 4 mart. - S.21.

323. Əliyev, Akif. Sumqayıt hadisələri erməni faşistlərinin məkrli hiyləsidir / A.Əliyev // Azərbaycan. - 2014. - 28 fevral. - S.8.

324. Əliyev, Akif. Sumqayıt hadisələri şahidlərin gözü ilə: Sumqayıt hadisələrinin başlamasından 26 il keçir / A.Əliyev // Azərbaycan. - 2014. - 1 mart. - S.6.

325. İkrəmçizi, Fəxriyyə. Açılmayan həqiqətlər, cavablandırılmayan suallar: Sumqayıt hadisələri haqqında / F. İkrəmçizi // İki sahil. - 2014. - 28 fevral. - S.20.

326. İsmayilov, Aslan. Sumqayıt hadisələri: Heç vaxt heç bir yerdə deyilməyənlər / A. İsmayilov // Azadlıq. - 2014.- 12 fevral.- S.6 ;13 fevral. - S.11; 25 fevral. - S.14 ; 27 fevral.- S.14

327. Kəngərli, Rauf. Sumqayıt hadisələri-erməni fitnəkarlığı: 1988-ci il fevral hadisələri / R. Kəngərli // Xalq qəzeti. - 2014. - 28 fevral. - S. 3.

328. Kərimov, İsrafil. "Sumqayıt 1988: Cinayət və cəza": Kitabda ermənilərin Azərbaycanın bu şəhərində törətdikləri kütləvi iğtişaşların səbəb və nəticələri əksini tapmışdır // İki sahil. - 2014. - 1 mart. - S.12.

329. Qalib, Qadir. Bu kitabı oxuyun! Ermənilərin Sumqayıt yalanlarına tutarlı cavab: Eyrüz Məmmədov və Ramazan Məmmədovun "Sumqayıt 1988: Cinayət və cəza" adlı kitabı haqqında / Q. Qalib // Kaspi. - 2014. - 3 sentyabr. - S. 8.

330. Qasımlı, Musa. Sumqayıt hadisəsi: əsl mahiyyət nədir? / M.Qasımlı // Azərbaycan. -2014. - 28 fevral. - S.9

- 331. Məmmədov, Eyruz.** Sumqayıt hadisələri SSRİ-nin bünövrəsinə qoyulmuş barıt çəlləyi oldu / E.Məmmədov; müsahibəni apardı: Piriye, Qüdrət // Xalq qəzeti. - 2014. - 2 mart. - S. 5.
- 332. Məmmədov, Mais.** Sumqayıt hadisələrinə dair şok detallar: 1988-ci il fevralında Sumqayıtda baş vermiş iğtişaşlar haqqında / M. Məmmədov // Azad Azərbaycan. - 2014. - 2 mart. - S. 4.
- 333. Məlikov, Qüdrət.** Düşünülmüş erməni fitnəkarlığı: 1988-ci il fevral Sumqayıt hadisələri haqqında / Q.Muşanlı // Sumqayıt. - 2014. - 22 fevral. - S. 4.
- 334. Muğanlı, Qüdrət.** Sumqayıt hadisələri ilə bağlı “dəyirmi masa”: Sumqayıt İcra Hakimiyyəti ilə Gənclər və İdman Baş İdarəsinin birgə təşkil etdikləri tədbir haqqında / Q. Muğanlı // Sumqayıt. - 2014. - 1 mart. - S. 8.
- 335. Nəcəfxanlı, Əli.** Sumqayıt hadisələrinin ibrət dərsləri / Ə.Nəcəfxanlı // Xalq qəzeti. - 2014. - 28 fevral. - S. 5.
- 336. Nəcəfxanlı, Əli.** Sumqayıt hadisələrinin yeni gizlinləri üzə çıxır / Ə.Nəcəfxanlı // Xalq qəzeti. - 2014. - 1 mart. - S. 4.
- 337. Rəhman, Orxan.** Sumqayıt hadisələrinin Stepanakert detonatoru: B. Kevorkovun “siqnal”ına Sovet rəhbəri L. Brejnevlin laqeydliyi və Sumqayıtda 1988-ci ilin erməni-daşnak təxribatları / O. Rəhman // 168 saat. - 2014. - 12 mart. - № 5. - S. 7. ; № 6. - S. 10.
- 338. Səfiyev, Söhrab.** Keçmişin ibrət dərslərindən nəticə çıxarmalıyıq: 1988-ci il fevralın 28-29-da Sumqayıt hadisələri haqqında / S.Səfiyev // Respublika. - 2014. - 28 fevral. - S.6.
- 339. Strateji Araşdırmalar Mərkəzində Sumqayıt hadisələrinin 26-cı ildönümü ilə bağlı “dəyirmi masa” keçirilmişdir:** 1988-ci il fevral hadisələri // Azərbaycan. - 2014. - 28 fevral. - S. 8.
- 340. Sultanov, Çapay.** Sumqayıt hadisələri: Zaman nöqtəyi-nəzəri ilə baxış / Ç. Sultanov // Azadlıq. - 2014. - 24 fevral. - S.14 ; 25 fevral. - S.14 ; 26 fevral.- S.14 ; 28 fevral. - S.14.
- 341. Sumqayıt hadisələri litvalı jurnalistin araşdırmasında:** Tanınmış jurnalist Gintaras Visotskasın 1988-ci ilin fevralında şəhərdə baş verən hadisələrdən bəhs edən “Sumqayıt detektivi” məqaləsi haqqında // 168 saat. - 2014. - 14 may. - S. 6.

- 342. Sumqayıt hadisələrindən 26 il ötür** // Ekran-efir. - 2014. - 28 fevral. - S.6
- 343. Sumqayıt hadisələri şahidlərin gözü ilə:** 1988-ci il fevral-Sumqayıt hadisələrinin başlanmasından 26 il keçir // Azərbaycan. - 2014. - 1 mart. - S. 5.
- 344. “Sumqayıt 1988: Cinayət və cəza”** kitabında ermənilərin Azərbaycanın bu şəhərində törətdikləri kütləvi iğtişaşların səbəb və nəticələri əksini tapıb // Yeni Azərbaycan. - 2014. - 1 mart. - S. 5.
- 345. “Sumqayıt-1988: cinayət və cəza”** kitabının təqdimatı keçirildi: Fevralın 28-də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Rəyasət Heyətinin binasında Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun təşkilatçılığı ilə hazırlanmış “Sumqayıt 1988: Cinayət və cəza” kitabının təqdimatı keçirilib // Təzadlar. - 2014. - 1 mart. - S. 4-5.
- 346. Şahbazov, Müqəddəs.** Tarix unutkanlığı bağışlamır: Sumqayıt SSRİ-nin süqutunun başlanğıcı / M.Şahbazov // Yeni həyat. - 2014. - 26 fevral - 4 mart. - S.4.
- 347. Şərifli, Bəşir.** Qırmızı imperiyanın qara oyunları: Qarabağ uğrunda ədalətsiz müharibənin başlamasından 26 il ötür: 1988-ci il fevralın 27-də Sumqayıtda baş vermiş hadisələr haqqında / B.Şərifli // Azərbaycan. - 2014. - 27 fevral. - S.5.
- 348. Uğur.** Sumqayıt hadisələrindən 26 il ötür: Ermənilər iğtişaşları məharətlə planlaşdırmışdılar / Uğur // Xalq cəbhəsi. - 2014. - 25 fevral. - S.14.

2015

- 349. “Azərbaycana qarşı Sumqayıt təxribatı.** Qırıqorının işi” monoqrafiyasının təqdimatı keçirilib // Azərbaycan. - 2015. - 26 fevral. - S.3.
- 350. Cavid.** Sumqayıt hadisələrinə həsr olunmuş yazılar: “Sumqayıt hadisəsi erməni mərkəzləri tərəfindən planlaşdırılmış cinayətdir” / Cavid // Xalq cəbhəsi. - 2015. - 18 iyun. - S.13.

351. Əli. “1988-ci ildə Sumqayıtda törədilən hadisələrin istintaqı qərəzli və siyasi sifariş əsasında aparılıb”: Rüstəm Usubov: “Əsil cinayətkarlar məsuliyyətdən kənarda qalıblar” / Əli // Xalq cəbhəsi. - 2015. - 26 fevral. - S.7.

352. İsmayılqızı, Xuraman. Sumqayıt hadisələri daşnak ideologiyasından bəhrələnən təxribat idi / X. İsmayılqızı // İki sahil. - 2015. - 28 fevral. - S.24.

353. Qriqoryanın Sumqayıtdakı təxribatları: 27 il sonra... Sumqayıt hadisələrinin 27-ci ildönümü münasibətilə konfrans keçirilib // Xalq cəbhəsi. - 2015. - 26 fevral. - S.4

354. Məmmədov, Eyruz. Ermənilərin “genosid” planına hazır olmayan şəhər: Sumqayıtda nə baş vermişdir :1988-ci il fevral ayının 28-dən 29-na keçən gecə Sumqayıtda baş verən hadisələr haqqında / E.Məmmədov; R.Məmmədov // Azərbaycan. - 2015. - 27 fevral. - S.6.

355. Nəcəfxanlı, Əli. Sumqayıt: SSRİ-nin süqutunun başlanğıcı / Ə. Nəcəfxanlı // Xalq qəzeti. - 2015. - 1 mart.- S.4.

356. Nəcəfxanlı, Əli. Sumqayıt: SSRİ-nin süqutunun başlanğıcı: Ermənilərin iftira və təxribatları / Ə. Nəcəfxanlı // Xalq qəzeti. - 2015. - 3 mart. - S.7.

357. Puç olan erməni təxribatı: Sumqayıt avantürası: faktlar və sənədlər // Azərbaycan. -2015. - 1 mart.- S.7.

358. Seyidzadə, Tofiq. Sumqayıt hadisələrindən 27 il ötür...: Azərbaycan üçün Dağlıq Qarabağ yarasının bünövrəsi məhz Sumqayıt hadisələri ilə qoyuldu / H.Tofiq // Azad Azərbaycan. - 2015. - 1 mart. - S.4.

359. Səfiyev, Söhrab. Sumqayıtdakı iğtişas erməni təxribatı idi / S.Səfiyev // Respublika. - 2015. - 11 mart. - S.7.

360. "Sumqayıt hadisələrinin baş verəcəyindən ermənilərin əvvəlcədən xəbərləri olub": 1988-ci ildə Sumqayıtda törədilən hadisələrin istintaqı qərəzli və siyasi sifariş əsasında aparılıb, əsl cinayətkarlar məsuliyyətdən kənarda qalıblar // Olaylar. - 2015. - 26 fevral. - S.11.

361. Şərifli, Bəşir. Terrora ünvan seçilən şəhər: Sumqayıt avantürası: faktlar və sənədlər / B. Şərifli // Azərbaycan. - 2015. - 28 fevral. - S.7.

362. Orxan, Rəhman. Erməni təxribatlarının yorulmaz tədqiqatçısı /R.Orxan // Вышка. - 2015.- 31 dekabr.- S. 10

363.Uğur. Sumqayıt hadisələrindən 27 il ötür... Ermənilər əhval yaratdılar ki, azərbaycanlılarla bir yerdə yaşaya bilməzlər / Uğur // Xalq cəbhəsi. - 2015. - 28 fevral. - S.15.

2016

364. Cəfərli, Rəşad. Erməni məkrinin Sumqayıt avantürası: Sumqayıt hadisələrindən 30 il ötür / R.Cəfərli // Azərbaycan. - 2018. - 28 fevral. - S.1; 10.

365. Əliyev, Akif. Geridə qalan 28 il Ermənilərin Sumqayıtda baş tutmayan “genosid” planı / A.Əliyev // Azərbaycan. - 2016. - 28 fevral.-S.6.

366. Əliyev, Akif. Yalan ayaq tutar, yeriməz: Sumqayıtda ermənilər tərəfindən öncədən planlaşdırılmış qanlı hadisələrdən bizi 29 illik zaman kəsiyi ayırır / A.Əliyev // Azərbaycan. - 2017. - 28 fevral. - S.10.

367. İsmayılqızı, Xuraman. Sumqayıt hadisələri: erməni terrorunun ilk addımları / X. İsmayılqızı // İki sahil. - 2016. - 27 fevral. - S.11.

368. Məmmədov, Eyruz. Sumqayıt hadisələri: erməni təxribatının məkrli səhifələri / E. Məmmədov // Xalq qəzeti. - 2017. - 2 mart. - S.7.

369. Məmmədov, Səbuhi. Sumqayıt hadisələri-erməni separatizminin bəhanəsi / S. Məmmədov // Xalq qəzeti. - 2016. - 2 mart. - S.8.

370. Nəcəfxanlı, Əli. Ermənilərin Sumqayıt “səhnə”sində tamaşası iflasa uğrasa da, süni ajiotaj səngimir / Ə.Nəcəfxanlı // “Xalq qəzeti”. – 2016. – 1 mart. № 47. – S. 5.

371. Orxan, Rəhman. Kevorkovun “siqnal”ına Brejnevin etinasızlığı və ya Sumqayıtda 1988- ci ilin ermən-daşnak təxribatları / R.Orxan// “Kaspi qəzeti”. – 2016. – 2-3 mart. - № 38, 39. S.13.

372. Vladimir Kaliniçenko: "Sumqayıt hadisələrinə ayıq başla və obyektiv qiymət verilməlidir" // Azərbaycan . - 2016. - 2 aprel. - S.8.

2017

373. Cəfərli, Rəşad. Erməni məkrinin Sumqayıt avantürası: 1988-ci il Sumqayıt hadisələri haqqında / R. Cəfərli // Azərbaycan. - 2018. - 27 fevral. - № 45. - S. 6; № 46. - S. 1,10.

374. Əliyev, Akif. 30 il əvvəl ermənilərin törətdikləri saxta "genosid": 1988-ci ilin fevralında Sumqayıtda ermənilər tərəfindən öncədən planlaşdırılmış qanlı hadisələr haqqında / A.Əliyev // Azərbaycan. - 2018. - 28 fevral. - № 46. - S. 10.

375. Məmmədov, Eyruz. Sumqayıt hadisələri / E. Məmmədov // Xalq qəzeti. - 2017.- 28 fevral. - S.9.

376. Şərifli, Bəşir. Cəzasız qalan cinayət: Sumqayıt hadisələrindən 29 il ötür / B. Şərifli // Azərbaycan. - 2017. - 28 fevral. - S.10.

377. Şərifli, Bəşir. Cinyətkarlar hələ də azadlıqdadırlar "Sumqayıt hadisələrindən 28 il ötür / B.Şərifli // Azərbaycan. - 2016. -27 fevral.-S.7.

2018

378. Əliyev, Akif. Erməni terrorunun çirkin missiyası: Sumqayıt hadisələrinin şahidləri danışır / A.Əliyev // Azərbaycan. - 2018. - 6 mart. - S.6

379. Əliyev, Akif. 30 il əvvəl ermənilərin törətdikləri saxta "genosid": Sumqayıt hadisələrindən 30 il ötür / A.Əliyev // Azərbaycan. - 2018. - 28 fevral. - S.10.

380. İmanquliyev, Bahadır. Xüsusi təyinatlı casus Qriqoryan: Erməni separatizminin 30 illiyi: Sumqayıt hadisələrinin amansız və qəddar icraçısı E.Qriqoryan haqqında / B. İmanquliyev // Azərbaycan. - 2018.-1 mart.- S.7.

381.Xarici İşlər Nazirliyində Sumqayıt hadisələrinin 30-cu ildönümü ilə əlaqədar mətbuat konfransı keçirilib // Xalq qəzeti. - 2018. - 23 fevral. - S.6

382. Xarici İşlər Nazirliyi və Baş Prokurorluq 1988-ci il Sumqayıt iğtişəşləri ilə əlaqədar birgə bəyanat yayıblar // Azərbaycan. - 2018. - 23 fevral. - № 42. - S. 4.

383. Kaliforniya Senatında Sumqayıt hadisələri ilə bağlı keçirilən dinləmələrdə erməni lobbisi ifşa olundu // Azərbaycan. - 2018. - 2 mart. - S.7

384. Kaliforniya Senatında Sumqayıt hadisələri ilə bağlı keçirilən dinləmələrdə erməni lobbisi ifşa olundu // Yeni Azərbaycan. - 2018. - 2 mart. - № 41. - S. 7.

385. Kaliniçenko, Vladimir İvanoviç. Sumqayıt işini araşdıran müstəntiq: "DTK rəhbərliyi iğtişəşlərin təşkilatçılarının müəyyən edilməməsi barədə göstəriş vermişdi": "Bu günə kimi Ermənistandan qovulan azərbaycanlıların oradan çıxan zaman nə qədər itki verdiyi məlum deyil" / V.İ. Kaliniçenko // Xalq qəzeti. - 2018. - 28 fevral. - S.9.

386. Quluzadə, Əsmət. Arxivdə "Sumqayıt hadisələri-88" sərgisi: Azərbaycan Respublikası Dövlət Arxivinin Sumqayıt filialında Xocalı faciəsinin 26-cı ildönümü ilə bağlı sərgi təşkil olunmuşdur / Ə. Quluzadə // Sumqayıt. - 2018. - 24 fevral. - № 8 -9. - S. 8.

387. Məmmədov, Eyruz. Eyruz Məmmədov: "Bu iğtişəşlərin kadrarxası məqamları daha çox idi": Sumqayıt hadisələrindən 30 il keçir / E.Məmmədov // Xalq qəzeti. - 2018. - 1 mart. - S.8.

388. Nəzakət. Sumqayıt şəhərində baş vermiş hadisələrdən 30 il ötür / Nəzakət // Səs. -2018. - 28 fevral. - S.13.

399. Sumqayıt hadisələrinə həsr olunmuş "dəyirmi masa": Sumqayıt şəhər Heydər Əliyev Mərkəzində keçirilən 1988-ci il Sumqayıt hadisələrinə həsr olunmuş tədbir haqqında // Sumqayıt. - 2018. - 3 mart. - № 10. -S. 2.

400. Sumqayıt hadisələri Ermənistan tərəfindən törədilmiş təxribat idi: İğtişəş Ermənistan xüsusi xidmət orqanları və SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi tərəfindən hazırlanıb // Kaspi. - 2018. - 23 fevral. - № 23. -S. 4.

401. Şərifli, Bəşir.Cəzasız qalan cinayətlər: Sumqayıt hadisələrindən 30 il ötür / B.Şərifli // Azərbaycan. - 2018. - 2 mart. - S.7.

2019

402. Erməni təxribatının "Sumqayıt ssenarisi": 1988-ci il Sumqayıt hadisələri haqqında // Azərbaycan. - 2019. - 26 noyabr. - № 262. - S. 1,6. ; 27 noyabr. - № 263. - S.1,6.; 29 noyabr. - № 265. - S. 1,6.

403. Əhmədov, Elçin. Elçin Əhmədov: Sumqayıt hadisələri erməni millətçilərinin məkrli planının tərkib hissəsi idi // İki sahil. - 2019. - 1 mart. - S.15

404. Əliyev, Akif. Böyük terrorun başlanğıcı: Sumqayıt hadisələrindən 31 il ötür / A.Əliyev // Azərbaycan. - 2019. - 28 fevral. - S.14.

405. Hüseynzadə, Fuad. Sumqayıt hadisələri Ermənistan və erməni lobbisi dairələri tərəfindən qəsdən Azərbaycana qarşı təbliğat məqsədilə edilib / F.Hüseynzadə // Palitra. - 2019. - 1 mart. - S.13.

406. Kamalqızı, Rəfiqə. Sumqayıt hadisəsi- ermənilərin məkrli planı: Prezident İlham Əliyev: "Sumqayıt hadisələri erməni millətçilərinin təxribatı idi" / R.Kamalqızı // Səs. - 2019. - 26 noyabr. - S.2.

407. Qasımlı, Musa. Sumqayıt hadisələri: Ermənilər təxribat üçün bu şəhəri xüsusi olaraq seçmişdilər: 1988-ci il fevral Sumqayıt hadisələri haqqında // 168 saat. - 2019. - 26 noyabr. - № 33. - S. 3.

408. Məmmədov, Eyrüz. Sumqayıt hadisələri ermənilərin planlı təxribatının tərkib hissəsi idi / E. Məmmədov; mü sahibəni apardı: Ə. Nəcəfxanlı // Xalq qəzeti. - 2019. - 14 mart. - S.12.

409. Məmmədov, Nüsrət. Sumqayıtda nə baş vermişdi?: 1988-ci il Sumqayıt hadisələri haqqında / N. Məmmədov // Olaylar. - 2019. - 1 mart. - S.10.

410. Məmmədov, Səbuhi. Sumqayıt hadisələrini ermənilər törədiblər / S. Məmmədov // Xalq qəzeti. - 2019. - 28 fevral.- S.9.

411. Nurlan. Erməni təxribatlarının növbəti tərkib hissəsi: Sumqayıt hadisələri ilə azərbaycanlılara qarşı növbəti soyqırımın əsası qoyuldu / Nurlan // Olaylar. - 2019. - 1 mart. - S.11.

62

412. Nurlan. Sumqayıt hadisələri ermənilərin xalqımıza qarşı törətdiyi çoxsaylı cinayət və təxribatlardan biridir // İki sahil. - 2019. - 28 fevral. S.15

413. Şərifli, Bəşir. Erməni təxribatının silinməyən izləri: Sumqayıt hadisələrindən 31 il ötür / B.Şərifli // Azərbaycan. - 2019. - 27 fevral. - S.6.

2020

414. Cavid. Sumqayıt hadisələri: Ermənilərin törətdikləri təxribatdan 32 il ötür : Sumqayıtdakı iğtişas Azərbaycana qarşı Ermənistan xüsusi xidmət orqanları və SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsi tərəfindən təşkil edilmiş təxribat olub /Cavid //Xalq Cəbhəsi .-2020.-29 fevral.- S.9.

415. Əhmədov, Elçin. Sumqayıt hadisələri SSRİ DTK-nın hazırladığı planın tərkib hissəsi idi /E.Əhmədov//Xalq qəzeti .-2020.- 29 fevral.- S.8.

416. Əliyev, Akif. 1988-ci ili xatırlayarkən... : Danışır Sumqayıt hadisələrinin şahidləri /A.Əliyev // Azərbaycan. – 2020. – 28 fevral. – S. 7 ; 29 fevral. – S. 7.

417. Lələdağ, Əvəz Mahmud. Ümumi bəşəri bəla /Ə.M.Lələdağ // //Ədalət.-2020. - 8 fevral. - S. 4; 11 fevral. – S.6; 12 fevral. – S.3

418. Miriyev, A. Azərbaycan BMT-yə Sumqayıt hadisələri ilə bağlı sənəd təqdim edib : “Tarixi hadisələrin gedişi bizə Ermənistanın heç də münaqişələrin sülh yolu ilə həll olunmasının tərəfdarı olmadığını göstərir” /A.Miriyev// Palitra. – 2020. – 13 mart. – S. 8.

419. Musayeva, Yasəmən. Sumqayıt erməniləri şəhərdə iğtişasın baş verəcəyini əvvəlcədən bilirdilər... : Sumqayıt təxribatı - erməni millətçilərinin çirkin əməli /Y.Musayeva//Azərbaycan .-2020.- 28 fevral.- S.7.

420. Nəcəfxanlı, Əli. Sumqayıt hadisələri: haqq nazilsə də, üzülmədi : Bu olaylar SSRİ-nin dağıdılmasını şərtləndirən böyük təxribat, separatizmi alovlandıran qılgıncı idi /Ə.Nəcəfxanlı//Xalq qəzeti .-2020.- 27 fevral.- S.7.

421. Nəcəfxanlı, Əli. Sumqayıt hadisələri: törətdikləri vəhşiliklər cinayətkarları addım-addım izləyir/Ə.Nəcəfxanlı// Xalq qəzeti. – 2020. – 4 mart. – s.13.

63

422. Nəcəfxanlı, Əli. Sumqayıt hadisələri şahidlərin gözü ilə: Bu olaylar SSRİ-nin dağıdılmasını şərtləndirən böyük təxribat, separatizmi alovlandıran qığılcım idi /Ə.Nəcəfxanlı//Xalq qəzeti .-2020.- 28 fevral.- S.9.

423. Sumqayıtda törədilən hadisələr əsl təxribat idi// Sumqayıt. – 2020. - 7 mart. – S. 2.

424. “Sumqayıt və Bakı hadisələri Azərbaycan xalqına qarşı mərkəzin və ekstremist erməni dairələrinin törətdiyi təxribat idi”
//Xalq qəzeti. – 2020. – 15 yanvar. – S. 7 .

Центральная библиотека им. С.Вургуна
города Сумгайыт

КБТ 91.9

Составитель : Бахар Ахмедова

Редактор : Егана Ахмедова
Заслуженный работник культуры

Сумгайытские события

библиографический указатель

Сумгайытские события: библиографический указатель/ сост. Б.
Ахмедова; ред. Е.Ахмедова. Центральная библиотека им. С.Вургуна
– Сумгаит, 2020. – 91 с.

Предисловие

В последние годы направленная против Азербайджана и азербайджанского народа пропагандистская машина Армении все чаще дает сбой. Всплывающие на поверхность новые исторические факты, стирающие «белые пятна» в истории взаимоотношений азербайджанского и армянского народов, под корень рубят «исторические» басни, которыми армянская сторона в лице руководства этой страны, а также многочисленных армянских горе-«историков» и политиканов пытается доказать всему миру, что армяне — это самый многострадальный народ в истории человечества, якобы ставший жертвой предательства и варварства по отношению к себе со стороны соседних народов. На международной арене уже ни для кого не секрет, что именно Азербайджан подвергся в конце XX века агрессии со стороны соседней Армении. Что последняя захватила и удерживает без малого 20 лет под оккупацией 20% территории Азербайджанской Республики. В результате Азербайджан сегодня имеет около миллиона беженцев и вынужденных переселенцев, изгнанных с мест исторического проживания азербайджанцев — в том числе с территории современной Республики Армения, созданной в начале прошлого века на азербайджанских землях, и из Нагорно-Карабахского региона Азербайджана и прилегающих к нему семи районов. Подготовку же к финальному на сегодняшний день акту захвата исторических азербайджанских земель армяне целенаправленно проводили в жизнь в течение нескольких десятилетий. Переселенные царской Россией в начале XVIII века из Персии и Османской империи на территории азербайджанских ханств на Кавказе армяне через несколько лет приступили к закладке фундамента процесса насильственного изгнания азербайджанцев с земель предков. В начале XX века армянские дашнаки устроили массовую резню азербайджанцев в Баку, Шамахе, Губе и других азербайджанских районах, в результате чего были зверски уничтожены десятки тысяч азербайджанцев и представителей других народов Кавказа, населявших эти регионы. О своих территориальных претензиях к Азербайджанской ССР руководство соседней Армянской ССР периодически информировало Кремль и в период существования Советского Союза. Воспользовавшись горбачевской перестройкой и внедрив свои кадры в высшие слои руководства СССР, в 80-е годы

армянская сторона, поддерживаемая своим многочисленным зарубежным лобби, пошла, что называется, ва-банк с целью отторжения части территории Азербайджана и присоединения захваченных земель к Армении. Процесс вооружения Армении из-за рубежа, происходивший при попустительстве руководства Кремля во главе с генсеком КПСС, а позднее президентом СССР Михаилом Горбачевым, сопровождался в конце 80-х годов прошлого века жестоким обращением и кровавой расправой над азербайджанским населением Армянской ССР и политикой этнической чистки, в результате которой 200 тысяч азербайджанцев были насильственным образом депортированы Ереваном в Азербайджан. Sumqayıt şəhər Səməd Vurğun adına Несмотря на чрезвычайно массовый характер такого преступного отношения к азербайджанцам, давшим в свое время приют армянским переселенцам из Персии и Османской империи, советские масс-медиа продолжали замалчивать эти акты вандализма против азербайджанского населения Армении. Как писал ранее lnews.az, «общеизвестно, что насильственное изгнание азербайджанцев началось в 1987 году сначала из населенных азербайджанцами регионов Армении, а позже уже из Еревана, где большая часть азербайджанцев была давно уже изгнана. Согласно архивным материалам, к февралю 1988 года, до сумгайтских событий, в Баку, Сумгайте, Кировабаде (Гяндже) и других азербайджанских городах скопилось свыше 4 тысяч азербайджанских беженцев из Армении. Военный прокурор СССР Александр Катусев позже сказал, что первыми жертвами конфликта в начале 1988 года стали азербайджанцы Нагорного Карабаха и Армении. Это тогда вызвало большое негодование армянских националистов, поскольку они желали скрыть эти факты и представить азербайджанскую сторону повинной в разжигании конфликта. О насильственном выдворении азербайджанцев из Армении и Еревана в публичном диалоге с академиком Амбарцумяном на весь Союз говорил генсек Михаил Горбачев, прекрасно осведомленный о насильственной депортации азербайджанского населения из Армении. На заседании Президиума Верховного Совета СССР Михаил Горбачев, прервав выступление академика Сергея Амбарцумяна, задал ему вопрос: «Скажите, а сколько в Ереване было азербайджанского населения в начале века?» — Амбарцумян: «В начале века, в Ереване»? — Горбачев: «Да». — Амбарцумян: «Затрудняюсь сказать». — Горбачев:

«Вы обязаны знать. Я вам напомним — 43 процента было азербайджанцев в начале века в Ереване. Сейчас какой процент азербайджанцев?» — Амбарцумян: «Сейчас очень мало. Наверное, один процент». В это же самое время ставшие широко известными армянские «историки», политиканы и академики раструбили на весь мир о гонениях, которым якобы подвергаются их соотечественники. Составной частью этой цепи лжи и лицемерия стали планы по компрометации азербайджанского народа с желанием скрыть от мировой общественности факт изгнания из Армении более 200 тысяч азербайджанцев, сопровождаемого жестокими убийствами стариков, женщин и детей. Армянская машина убийств собиралась претворить в жизнь сценарий расправы над армянами в столице Азербайджана, однако руководство Баку предотвратило погромы, закрыв доступ в город нежелательным лицам. ...Сегодня действующий в американском штате Калифорния Союз армянской молодежи (САМ/UYA) собирается организовать у здания Консульства Азербайджана в Лос-Анджелесе акцию протеста против событий, произошедших в Сумгайыте 27—29 февраля 1988 года. При этом САМ заявляет о сотнях зверски убитых армян во время сумгайытских событий, массовом переселении сумгайытских армян в Армянскую ССР, НКАО, российские города. Организаторы акции протеста обвиняют азербайджанский народ в жестоком обращении с армянами, замалчивая при этом информацию о том, кто затеял необъявленную войну против азербайджанцев в конце XX века, кто в течение 200 лет продолжал проводить антиазербайджанскую политику, сопровождаемую притеснениями, изгнаниями и убийствами азербайджанских соседей... Документы говорят о том, что известные как сумгайытские события, которые на самом деле являются актом провокации против коренного населения и руководства Азербайджанской ССР, стали причиной смерти 32 человек, из них 26 армян и 6 азербайджанцев, которые погибли, спасая армян. Выше уже отмечалось, что Исполнительная власть Баку предотвратила ранее возможность шагов, направленных на убийства армян на улицах столицы. Что же происходило в Сумгайыте в конце февраля 1988 года? Кто был виновен в осуществлении сумгайытских событий? Сумгайыт (ранее Сумгаит) в те годы был населен достаточно большим числом заключенных и по этой причине представлял собой идеальную почву для организации беспорядков. Чем и воспользовалось успешно

руководство Комитета государственной безопасности СССР, заранее спланировав эти события. К слову, за несколько дней до беспорядков многие хорошо обеспеченные сумгайытские армяне сняли со своих банковских счетов крупные суммы денег. Это говорит о том, что они заранее знали о готовящихся погромах. В многочисленных публикациях по данной теме отмечалось о том, что прокуроры из Москвы не до конца расследовали причины «событий» и «умолчали» несколько томов материалов уголовного дела, возбужденного по событиям, произошедшим в конце февраля 1988 года в Сумгайыте. Материалы уголовного дела, возбужденные по сумгайытским событиям, свидетельствуют о том, что в квартиры врвались уголовники, возглавляемые трижды судимым армянином Эдуардом Григоряном, лично принимавшим участие в изнасиловании, избиении и убийствах армян. Эдуарда Григоряна потом перевели в Армению, где в Ереване армянские следователи вели его дознание. Есть видеозапись в Ереване в здании прокуратуры Армянской ССР, где пострадавшие сестры Меджлумян опознают Эдуарда Григоряна, совершившего насилие против них, и он начинает их умолять: «Сестрички, я тоже армянин, не называйте меня!», чтобы они взяли назад свои обвинения. Но в Ереване сестры Меджлумян открыто Григоряну в лицо на суде заявляют: «Ты был главный», и наотрез отказываются изменить свои показания, несмотря на давление на них со стороны разных личностей. ...А затем были Ходжалинский геноцид, жертвами которого стали 613 мирных жителей (в том числе 106 женщин, 63 ребенка, 70 стариков). Армения продолжает в течение 20 лет удерживать под оккупацией пятую часть территории Азербайджанской Республики. Боевик, принимавший участие в Ходжалинской резне, сегодня является президентом Армении. Руководимое им государство отказывается от участия в непредвзятом расследовании фактов, имевших место в 1915 году в Османской империи, несмотря на то, что власти Турции заявили о готовности раскрыть архивы тех далеких лет и организовать совместный процесс изучения документов армянскими и турецкими историками. Ереван на это не идет, ибо опасается того, что проводимая в течение десятилетий кампания, лоббируемая зарубежной армянской диаспорой, рухнет из-за отсутствия фактов по так упорно доказываемому международному сообществу «геноциду армян».

Эхо Сумгайыта

Сумгайыт занимал особое место в организационных и идеологических планах армянских националистов. Провокация их общеизвестна: обеспечить повсеместно аннексию азербайджанских земель и одновременно депортировать соотечественников из Армении. основополагающими документами для армянских защитников и мафиозных сил, своего рода партийным манифестам стали установки «дашнакцутюна», многие из которых буквально подталкивали к организации армянских погромов как методы провокации ответной реакции.

С благословения дашнакских лидеров период горбачевский «перестройке» на Азербайджан хлынули вольны насилия и террора. Началась насильственная депортация азербайджанцев из Армении и Ханкенди. 28 февраля 1988 года армяне осуществили страшную провокацию в Сумгайыте. Закономерно возникает вопрос: почему именно Сумгайыт был выбран не в качестве примера мнимой несовместимости армян и азербайджанцев, невозможности их совместного проживания?

Да, именно этот город, в котором погибли 33 человека, в том числе 26 армян и 6 азербайджанцев (потом, что в то же время в Армении были убиты 300 и ранены тысячи наших соплеменников), стал символом армянской агрессии и оккупации. Отсюда стартовала крупномасштабная вооруженная акция устрашения, превратившаяся вскоре в кровавую войну. В Сумгайыте армяне не жалели ни своих, ни чужих, чтобы в глазах мировой общественности создать негативный образ азербайджанского народа, обвинить Азербайджан в варварстве и идеологически обеспечить развертывание военных действий на территории нашей республики.

Тогдашнее политическое руководство Азербайджана обязано было предусмотреть армянские коварные ходы и должным образом отреагировать на них. Для него надо было проявить политическую волю и умение анализировать ситуацию, и управлять ею. Необходимо было «выделить» Сумгайыт как реальное место ожидаемой провокации: ведь именно сюда стекались обозленные, обобранные и оскорбленные беженцы из Армении. Здесь накопились острые социальные противоречия, проблемы экологического и

демографического характера. Но всего явного не было. Существовала лишь абсолютно нереальная надежда на конституционную защиту суверенных прав Азербайджана.

Сейчас, мы должны признать, что информационное и идеологическое противостояние оказалось напросто нами проиграно. Но это не был проигрыш народа, потерпели крах его руководители. При этом страдал, конечно, именно народ. Сумгайыт, как провокационный повод для реванша, состоялся: его итогом явилось сочувствие к армянам, превратившееся, можно сказать, в солидарность с агрессором.

Цель была достигнута, очередная армянская «трагедия» состоялась. Более того, армянская пропаганда ввела в оборот любимый известный термин – «геноцид». Международная общественность оказалась психологически подготовленной к восприятию очередного этапа национал-шовинистической программы тотальной депортации всех азербайджанцев из Армении и Нагорного Карабаха. Теперь была открыта дорога к прямой вооруженной агрессии с целью аннексии всего региона. Недаром армянские сепаратисты заявили в апреле 88-го: «Борьба за Карабах не закончена, она лишь приобретает новый, широкомасштабный характер». И это действительно так: Ходжалы начался в Сумгайыте.

Сейчас, по прошествии стольких лет, анализируя уже отдаленные от нас во времени события, мы на основе новых данных и фактов приходим к выводу, что планы армянских национал-шовинистов были гораздо обширнее и масштабнее. Речь шла о настоящей катастрофе, о массовых жертвах и глобальных разрушениях, едва ли не о выжженной земле для того, чтобы создать прецедент на десятилетия вперед.

Глобальная акция в Сумгайыте провалилась, хотя без человеческих жертв, к сожалению, не обошлось. Само азербайджанское население этого молодого города, да и не только его, сорвало планы массового убийства. Факты, в том числе новые, свидетельствуют: армяне убивали армян, а азербайджанцы их защищали. Конечно, исключения были, однако большинство азербайджанского населения, десятилетиями проживающее с армянским в мире и согласии, помешало массовым истреблением невинных людей.

Армянские же националисты, были готовы прибегнут к самым экстремистским методам. Повторяем: своих, они тоже не жалели. Что и говорить, если человек, высокий сан которого обязывал призывать к христианскому смирению, гуманности и милосердию, - католикос всех армян Вазген Первый заявил о готовности пожертвовать всеми армянами, проживающими в Азербайджане, ради Нагорного Карабаха. Не поэтому ли бывшие наши соотечественники, рассеявшись по земле, меньше всего желали оказаться на своей «исторической родине»?

Понимая, что все главные политические проблемы того времени решались в Москве, армянская делегация в Верховном Совете СССР сделала попытку продемонстрировать на заседании этого высшего законодательного органа грязную фальшивку под названием «Сумгайыт - геноцид». История этого фильма, подозрительно оперативно снятого на улицах объятых беспорядками города, будет изучена до конца, но уже сейчас ясно, что фальшивка фабриковалась по заранее написанному сценарию.

Мы вспоминаем с душевной болью и благодарностью имена наших тогдашних депутатов союзного парламента Тофига Исмаилова, Вели Мамедова, Муслима Мамедова, Вагифа Джафарова, которые привели в ответ на армянскую инициативу такие неопровержимые доводы и аргументы, что весь депутатский корпус единогласно поддержал законный протест нашей республики.

Вспомним, по контрасту с этим именами, оголтелых провокаторов, известных вдохновителей сумгайытского погрома. Это представители тех слоев общества, которым самой судьбой было предписано быть гуманистами: истерично призывали проливать кровь азербайджанцев художники и учителя, писатели и врачи, поэты и журналисты – Генрих Игитян, Левон Тер-Петросян, Сильва Капутикян, Серо Хандзаян, Зорий Балаян, Людмила Арутюнян, Виктор Амбарцумян.... Многие из этих имен были хорошо известны далеко за пределами Армении. А в новых исторических условиях, когда Сумгайыт из мирного прикаспийского города пытались превратить во взрывоопасный очаг этнического противостояния, эти имена получили новую известность и новые характеристики: фашиствующие элементы ввергали два народа в пропасть войны.

Откровеннее всех кредо армянских националистов выразил во фразе, разоблачающей провокаторов, Зорий Балаян: «Москва должна была в течение нескольких часов после Сумгайыта решить проблему Карабаха». «Логика» Балаяна потрясающа: если следовать ей и отдать за убитых 26 армян, многие из которых погибли от рук своих соотечественников, Нагорный Карабах Армении, то тогда пришлось бы всю эту республику отдать Азербайджану как компенсацию за убитых армянами на ее территории 300 азербайджанцев!

... Между тем общественность Азербайджана, в том числе и интеллигенция, о которой Роберт Аракелов в книге «Нагорный Карабах: виновники трагедии известны» не без основания писал, что она была растеряна и обескуражена, начала задумываться над тем, что же все-таки произошло в Сумгайыте?

Да, с одной стороны, Центр не поддался на армянскую провокацию по поводу Нагорного Карабаха. Но с другой стороны, он же с помощью СМИ, военных, сотрудников правоохранительных органов и своих ставленников в руководстве Азербайджана всячески препятствовал раскрытию истинных причин, обнародованию имени зачинщиков беспорядков в Сумгайыте – армянских сепаратистов и национал-шовинистов. Сегодня мы обязаны назвать имена тех, кто первыми подняли голос в защиту правды. Уже в первый день беспорядков в Сумгайыте, прокурора города Исмет Гаибов заявил о неоднородности национального состава преступников, совершивших беспредел. В их числе, писал прокурор, были азербайджанцы, армяне, русские, лезгины и другие. В таком же ключе сделал заявление и тогдашний заместитель министра внутренних дел СССР В.Трушин: «Среди задержанных есть ранее судимые, алкоголики, наркоманы, лица, ведущие паразитический образ жизни, и другие элементы разных национальностей». Добавим, что об армянском следе в сумгайытской провокации одними из первых заговорили сами армяне. Честной и смелой следует назвать позицию представителей «Объединения национальной независимости Армении» М.Ермакяна и М. Зарубяна, которые писали: «Азербайджанцы не были организаторами сумгайытских событий 28-29 февраля 1988 года. Мы имеем факты и доказательства».

«Почему Сумгайыт?» - так называлась получившая широкий резонанс статья выдающегося ученого, Героя Советского Союза, академика Зии Буниятова. Надо только вообразить себе условия тех

лет: двойной стандарт бывшего Центра, информационная блокада, еще находящаяся в силе система тоталитарного давления, верноподданничество тогдашнего руководства республики жестко ограничивали распространение правдивого слова. И поэтому не приходится удивляться, что статья, равная по значению взрыву бомбы, была опубликована лишь в ведомственном академическом еженедельнике и районной газете.

Но публикация, в которой раскрывались предпосылки, причины и итоги сумгайтского синдрома, выявлялись его зачинщики, широко распространилась по всей республике. О силе ее воздействия, говорит прежде всего реакция армянских ученых, которых она привела в ярость. В обстановке бурной митинговщины и разгула национализма, по указу главного армянского идеологического штаба большая группа именитых и титулованных лиц Армении-10 академиков, 7 членов-корреспондентов и 4 доктора наук оперативно состряпали статью, направленную против патриарха азербайджанской науки. Его статья, опубликованная в двух небольших и малоизвестных печатных органах, вызвала целую лавину фальсификаций, авторами которых были командиры армянской науки, направившие свои истерические писания во все авторитетные инстанции. Но опровергнуть правду, высказанную азербайджанским академиком, этот вал лжи так и не смог.

По значению и силе воздействия эта статья стала беспрецедентным случаем в науке и публицистике. Ее автор был назван врагом всех армянских реакционеров.

В статье скрупулезно исследована анатомия сумгайтской провокации, раскрыт механизм реализации агрессивных устремлений армян, не более чем два века назад расселенных российским царизмом на Кавказе.

«Мы заставим вас умолкнуть!» - говорилось в обращении армянских коллег к академику З.Бунятову. Но напугать человека, который с оружием в руках защищал Родину, было невозможно. В личности Зии Мусаевича органично и естественно были слиты воедино героизм воина и отвага ученого-первопроходца. Сломить его не смог ни германский, ни армянский фашизм.

После публикации З.Бунятова появились новые факты, разоблачающие провокаторов, режиссировавших сумгайтские события. Нашим ученым приходилось преодолевать огромные

трудности, чтобы вторгнуться в глубинные пласты событий, выявить все имена преступников, пролить свет на многие загадочные обстоятельства. Требовала выяснения полной картины происшедшего, а для этого приходилось опрашивать сотни свидетелей событий, скрупулезно изучать печатную продукцию, материалы следственных комиссий, тексты приговоров московских и бакинских судов. В результате этих поисков удалось помимо скандально известного Эдуарда Григоряна выявить фамилии других террористов – Игоря Мурадяна, Ованеса Аракеляна, Александра Драча по кличке «Гитлер», Виктора Сидельникова и др. Характерно, что целый ряд имен был обнаружен в армянской печати.

В результате раскрытия методов осуществления дьявольского сценария и планов армянских мафиозных и криминальных структур вкупе с радикальными политическими кругами удалось установить, что заранее были предусмотрены гибель организаторов сумгайтских событий (как это похоже на провокации гитлеровцев в Гляцвице!) и убийство не 26, а более тысячи армян, проживающих в городе.

Тесные рамки газетной публикации не позволяют, подробно остановиться на всех перипетиях сумгайтский синдром развязал руки армянским сепаратистам и позволил им приступить к осуществлению плана превращения Армении в мононациональную республику, то есть изгнания из нее коренных жителей – азербайджанцев.

Сумгайт войдет в политическую историю XX века как одна из самых продуманных, коварных и бесчеловечных провокаций, истоки и последствия которой имеют не только региональное, но и глобальное значение. Сумгайт стал фактом, символизирующим готовность армянских национал-шовинистов не останавливаться ни перед чем для реализации своих агрессивных устремлений.

Поэтому мы обязаны знать всю правду об этих событиях и дать исчерпывающую общественно-политическую оценку. В фундаменте наших размышлений должна лежать лаконичная и емкая оценка, данная этой провокации века выдающимся политическим и государственным деятелем Гейдаром Алиевым: «Трагедия совершена армянскими националистами с участием их сподвижников в Азербайджане».

Имран Джафаров

Книги о Сумгаитских событиях**1994**

425. Садыхов, Г., Мамедов, Р. Армяне в Сумгаите: Краткий историко-социологический очерк (1938-1944) / Г.Садыхов, Р.Мамедов; ред. М. Р. Акперов. – Баку : «Шур», 1994. – 152 с.

В предлагаемой книге дается краткий историко-социологический очерк города, раскрываются истинные взаимоотношения между азербайджанцами и армянами – жителями города до событий, в трагические дни и после них.

Содержание От легенды к реальности; Сумгаит-молодой город Азербайджана; Население Сумгаита; Беженцы в СССР - СНГ в конце XX столетия?!; Шекиды в СССР - СНГ в конце XX столетия?! Национальный состав населения Сумгаита; Семейно-бытовые связи населения; Сумгаит -город дружбы; Языки межнационального общения в городе Сумгаите; Зарубежные связи города Сумгаита; Сумгаит глазами зарубежных гостей; Трагического события в Сумгаите; Поведение азербайджанцев - жителей Сумгаита в трагической ситуации; Армяне - жители Сумгаита о доступках друзей в трагические дни; Сумгаитские события в кривом зеркале проармянской прессы; Вместо заключения.

2008

426. Мамедов, Эйруз. Двадцать лет спустя / Э. Мамедов ; ред. Х. Асланов. - Баку : Мутарджим, 2008. - 240 с.

Документальная аналитическая книга Э.Маммедова повествует о февральских событиях 1988 года. В те самые дни армянские экстремисты с помощью своих сторонников живущих за границей задействовав незрелых юношей к массовым беспорядкам, пролили кровь в Сумгаите.

Содержание: Предисловие; Переселенцы из Ирана; 100-тысячная армия; Пролилась кровь десятков тысяч мусульман; Заседание Кавказского бюро; Расчетливость Маргарет Тетчер; Усердие Каталикоса Вазгена; Десятилетний Сурен; Слухи по армянски; Деньги вкладчиков; Гуманизм сугайтцев; **Голландский** журналист; Зулфи Гаджиев и Расим Эминбеги; Воспоминания Тавккуля Мамедова; Заседание Верховного совета СССР; «Лучше умереть стоя, чем жить

на коленях»; Миллионы Шарля Азнаура; Претензии «Крунк»; Требования армянской церкви; Григорян раздвал наркотики; Сумгаитские события на страницах зарубежной печати; одинь ноль в пользу Балоглана; Премьера фильма; Член политбюро отвечает на вопросы; Шпион Яковлев и провокатор Крючков

2014

427. Мамедов, Эйруз. Сумгайыт 1988: Преступление и наказание ./Э. Мамедов, Р.Мамедов. - Баку. Нурлар, 2014. - 384 с.

27-28 февраля 1988 года в городе Сумгайыт произошли массовые беспорядки. В предлагаемой книге использованы материалы следствий, выполненных по горячим следам сразу после трагических событий сотрудниками Прокуратуры СССР и Азербайджан ССР, материалы судебных процессов, а также новые материалы следствий.

Содержание: Предисловия; Сумгайыт от легенды к реальности; Что произошло в Сумгаите в конце февраля; Кто учинил беспорядки в Сумгаите; Возможно ли разобраться в «Сумгаите»?; Протокол допроса на очной ставке; Ответ Томасу Де Ваалю, или как в Сумгайыте Азербайджанцы спасли армян; Вместо заключения

428. Мамедов, Ибрагим. Сумгаитская провокация против Азербайджана -"Дело Григоряна": монография / Ибрагим Мамедов; пер. Н. Хыдырлы ; ред. С. Абдуллаева, Э. Азизова; науч. ред. и авт. предисл. Р. Мехтиев. - 2014.

В книге широко использованы следственные материалы, архивные данные Генпрокуратуры Азербайджана, проведен анализ причин Сумгаитских беспорядков, описано участие лично убившего несколько армянских жителей Сумгаита Эдуарда Григоряна. Целью написания данной книги является доведение до мировой общественности правдивой информации о происходивших 27-28 февраля 1988 года в Сумгаите событиях

Содержание: От легенды к реальности; Сумгаит-молодой город Азербайджана; Население Сумгаита; Беженцы в СССР - СНГ в конце XX столетия?!; Шекиды в СССР - СНГ в конце XX столетия?! Национальный состав населения Сумгаита; Семейно-бытовые связи

населения; Сумгаит -город дружбы; Языки межнационального общения в городе Сумгаите; Зарубежные связи города Сумгаита; Сумгаит глазами зарубежных гостей; Трагического события в Сумгаите; Поведение азербайджанцев - жителей Сумгаита в трагической ситуации; Армяне - жители Сумгаита о доступках друзей в трагические дни; Сумгаитские события в кривом зеркале проармянской прессы; Вместо заключения.

Сумгаитские события в периодической печати

1988

- 429. Авотс,Я.** Пора взяться за ум/ Я.Авотс // Коммунист Сумгаита. - 1988. - марта.
- 430. Азербайджана, Президиума Верховного От Совета Азербайджанской ССР и Совет Министров Азербайджанской ССР//** Коммунист Сумгаита. – 1988. - 6 марта.
- 431. Асадов, М.** Жить в мире и согласи/ М.Асадов // Коммунист Сумгаита. – 1988. - 4 марта
- 432. Айнин, М.** О тех, кто не дрогнул/ М.Айнин // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 11 марта
- 433. Айнин, М.** Помогали мне как брату / М.Айнин // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 16 марта
- 434. Азарова, М.** Разговор об актуальном/ М.Азарова// Коммунист Сумгаита. - 1988.- 20 марта
- 435. Андриян, Р.** Руку на дружбу/ Р.Андриян // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 20 марта
- 436. В бюро горкома партии** // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 11 марта.
- 437. Ведется расследование** // Коммунист Сумгаита. – 1988. - 6 марта.
- 438. В прокураторе Союза ССР** // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 23 марта.
- 439. В Сумгаитском ГК Компартии Азербайджана//** Коммунист Сумгаита. - 1988. – 13 мая
- 440. В ЦК Компартии Азербайджана** // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 20 марта
- 441. Вынесен приговор//** Коммунист Сумгаита. - 1988. – 27 мая

- 442. Газаров, М.** Наша дружба – святая/ М.Газаров // Коммунист Сумгаита. - 1988. – 1 июля
- 443. Гусейнов, Н.** Крепче сплотим ряды / Н.Гусейнов // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 3 апреля
- 444. Дали достойный отпор** // Коммунист Сумгаита. – 1988. - 4 марта.
- 445. Заботы председателя** // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 10 апреля
- 446. Исмаилова, М.** Счастье – всем !/ М. Исмаилова //Коммунист Сумгаита. – 1988. - 6 марта
- 447. Исмаилов, Ф.** Противостояние/ Ф. Исмаилов // Молодежь Азербайджана. – 1988. - 3 мая
- 448. Кадымбеков, З.** Эмоции и разум: О событиях в Нагорном Карабахе и вокруг него/ З. Кадымбеков, . Г.Овчаренко// Коммунист Сумгаита. - 1988. - 23 марта **К обстановке в Сумгаите** // Коммунист Сумгаита. – 1988. - 4 марта.
- 449. К событиям в Нагорном Карабахе** // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 21 сентября
- 450. Куда смотрела милиция?** // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 20 марта
- 451. Мамедова, С.** ...И злая сила отступила / С.Мамедова // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 6 марта.
- 452. Мамедов, Ф.** Мы должны быть вместе / Ф.Мамедов, Р.Асланов, Т.Руфуллаева, К. Мамедов // Коммунист Сумгаита. – 1988. - 6 марта.
- 453. Матевосян, К.** Голос разума / К.Матевосян // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 30 марта.
- 454. Мирзоева, Г.** Найти и наказать виновников беспорядков / Г.Мирзоева // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 20 марта
- 455. Мирзоева, М.** Слет дружинников Сумгаита / М.Мирзоева // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 30 марта.
- 456. Мишин, Г.** Мы были и будем братьями / Г.Мишин // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 11 марта

- 457. Мосесян, Арменун.** Будем укреплять ее единство и могущество/ Арменун Мосесян // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 25 марта.
- 458. Начался судебный процесс**// Коммунист Сумгаита. - 1988. - 21 октября
- 459. Обстановка в Сумгаите**// Коммунист Сумгаита. – 1988. - 6 марта.
- 460. Оганов, Б.** Организованность и сплоченность/ Б.Оганов // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 18 марта
- 461. Омега, А.** Лицом к лицу / А.Омега // Коммунист Сумгаита. - 1988. – 13 мая
- 462. Организованность. Сплоченность. Ударный труд :** Вот что необходимо сейчас, заявляют участники ,проходящих в городе открытых партийных собраний // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 13 марта
- 463. Перестройке – поддержку делом!** // Коммунист Сумгаита. - 1988. – 26 июня
- 464. Полонский, Л.** Материнское сердце/ Л.Полонский// Бакинский рабочий. – 1988. - 06 марта
- 465. Приговор вынесен** // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 25 сентября
- 466. Приговор вынесен** // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 2 октября
- 467. Приговор суда :** Из зала суда // Коммунист Сумгаита. - 1988. – 07 августа
- 468. Противостояние? Кто же и против кого стоял? :** Об этом размышляет помощник бурильщиков плавучей установки «28 Апреля» морского управления разведочного бурения, член бюро ЦК ЛКСМ Азербайджана Этибар Мамедов // Молодежь Азербайджана. – 1988. – 7 мая
- 469. Садыхов, Г.** Единство патриотизма и интернационализма / Г.Садыхов // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 10 мая

470. Саркисян, А. Друзья познаются в беде/ А.Саркисян // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 6 марта.

471. Сеидова, Р. Испытана временем / Р.Сеидова // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 25 марта.

472. Следствие по делу... // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 10 апреля

473. Совещание в ЦК КПСС // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 11 марта.

474. Судебный процесс продолжается // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 23 октября

475. Сумгаит: Прокуратура продолжает следствие // Коммунист Сумгаита. - 1988. – 21 августа

476. Талышинский, Р. Сумгаит: Следствию мешают слухи/ Р.Талышинский // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 1 апреля

477. Теуважукова, С. Сплоченность/ С.Теуважукова // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 11 марта

478. Центрального Комитета Коммунистической партии От Сумгаитского городского комитета партии, исполкома городского Совета народных депутатов// Коммунист Сумгаита. – 1988. - 6 марта.

479. Яналова, Т. Сумгаитцы ждут друзей / Т.Яналова // Коммунист Сумгаита. - 1988. - 3 апреля

480. Яналова, Я. Крепить дружбу и братство народов / Я.Яналова // Коммунист Сумгаита. - 1988.- 20 марта

1991

481. Исмаилов, М. Опять ложь о Сумгаите/ М.Исмаилов // Эхо Сумгаита. – 1991. - 22 октября; 1991 – 26 октября; 1991. - 29 октября; 1991. - 31 октября

482. Мустафаев, Фаик. Старовойтова - это война: о выступлении Депутате Госдумы Галина Старовойтов событиях происходивших Сумгаите / Ф.Мустафаев// Республика. – 1992. - 20 марта; 1992. - 26 марта.

483. Что писала пресса о событиях, происходивших 28-29 февраля 1988 года в г. Сумгаите // Эхо Сумгаита. – 1992. - 29 Февраля.

1993

484. Нурани. Сумгаит: Стихийный взрыв или почему власти Армении освободили осужденного за убийства армян в Сумгаите Р. Григоряна/ Нурани // Эхо Сумгаита. – 1993. - 7 октября

485. Помпеев, Юрий . Сумгаит: «Мы заставим в нас стрелять» / Ю. Помпеев // “Эхо Сумгаита”. – 1993. - 14 июля; 1993. - 28 июля

486. Сумгаитские события: Восстанавливается справедливость // Бакинский Рабочий . – 1993. - 2 марта.

1997

487. Сулейманоглу, Рамик. Сумгайтские события, или когда мы избавимся от черного пятна, которым замарали нас коварные враги?/ Рамик Сулейманоглу // Бакинский рабочий. – 1997. - 5 марта; 1997. - 6 марта

1998

488. Алиев, Н. Сумгаитская провокация : Начало февральского кошмара/ Н.Алиев // Вышка. – 1998. - 27 февраль

2002

489. Джаппаров, Зейтулла. Провакация сепаратистов/ Зейтулла Джаппаров // Бакинский рабочий. – 2002. - 28 февраля

490. Джафаров, Имран. Эхо Сумгайыта / Имран Джафаров// Бакинский рабочий. – 2002. - 28 февраля

2003

491. Джафаров, Имран. Эхо Сумгайыта / Имран Джафаров// Бакинский рабочий. – 2003. - 28 февраля

492. Самедов, И. Помнить и понимать: К 15-летию событий в Сумгаите / И. Самедов // Наш век. – 2003. - 21-27 февраля

2005

493. Мамедов, Эйруз. Сумгаитские события – хладнокровно спланированная чудовищная акция / Эйруз Мамедов. - Вышка. – 2005. - 28 января

494. Сумгайыт и Ходжалы – вкус жизни и дыхание смерти // Бакинский рабочий. – 2005. - 1 марта.

2007

495. Искандеров, Сахиль. Сумгайыт, Ходжалы, Москва: Армянские провокации на межнациональной почве не ограничиваются пределами Азербайджана// Сахиль Искандеров// Регион плюс. – 2007. - 17 февраля

2008

496. Сумгайытские события – еще одна хорошо спланированная акция армян // Бакинский рабочий. – 2008.- 29 февраля

2011

497. Сайт и новая информация о Сумгаитских событиях февраля 1988 года // Бакинский рабочий. – 2011. - 1 марта.

2012

498. Сумгайытские события 1988 года — история одной фальсификации // Бакинский рабочий. – 2012.- 22 февраля

499. Фуад Алескеров: «Армянская сторона ссылается на сумгайытские события в попытке оправдать свою сепаратистскую и захватническую политику» : Интервью заведующего отделом по работе с правоохранительными органами Администрации Президента Азербайджанской Республики Фуада Алескеров // Бакинский рабочий. – 2012.- 29 февраля

500. Чаладзе, Татьяна. Сумгайыт — армянская интрига / Татьяна Чаладзе // Бакинский рабочий. – 2012. - 30 марта.

İngilis dilində Kitablar

501. Mammadov, Eyruz. Sumqayıt, 1988: Crime and punishment: facts, events, comments / E. S. Mammadov, R. Mammadov; edit. A. Hajiyeva. - Baku: Nurlar, 2014. - 384 p.

502. Mammadov, İbrahim. The secrets of the Soviet Empire: the Sumgayit provocation against Azerbaijan "The Grigoryan case": This book is the result of investigative journalism of the Sumgayit events, a dark page in the modern history of the Azerbaijani people./ I. Mammadov; trans. B. Hajiyev ; editor G. R. Smith. - Baku: Tahsil, 2014. – 335 s.

This book is the result of investigative journalism of the Sumqayıt events, a dark page in the modern history of the Azerbaijani people. Having conducted extensive research, the autor has proven with facts and documents that these events, in which 26 Armenians and 6 Azerbaijanis were killed.

Contents: Foreword, Introduction, Chapter 1 Historical and political roots of the Sumgayit events, Sources and stages of development of Armenian expansionism, Inconsistency of the Armenian SSR claims over the Daghigh Garabagh Autonomous District of Azerbaijan SSR, Chapter II, Political situation in the USSR and Azerbaijan SSR on the eve of the Sumqayıt events, Deepening of the political and economic crisis, aggravation of inter-relations in the USSR, Strengthening of the Armenian SSR territorial claims against the Azerbaijan SSR and ethnic separatism in Daghigh Garabagh, Chapter III , Nature and purpose of the Sumgayit provocation, Socio-political conditions of the Sumgayit events, Plotting and execution of the criminal political ,

2008

503. Armenian provocation- Sumqait events=Erməni fitnəsi- Sumqayıt hadisələri.- B.: Nurlan, 2008.- 96 s.

Köməkçi göstəricilər Müəlliflərin əlifba göstəricisi

Kitablar

Aliyev, Həmid 18
 Andrey Karaulov 69
 Etibar, İsgəndər 1
 Əhmədli, F..... 80
 Əhmədov, Qalib 3, 6
 Əliyev, Əmir 11
 Əliyev, Tofiq 4
 İsmayılov, Aslan 19
 Məmmədov, Eyruz 5, 10, 15, 21
 Məmmədov, İ..... 22
 Məmmədov, R 9, 16, 17
 Sadıqov, H..... 9
 Siracзадə, Davud..... 23
 Lələdağ, Mahmud Əvəz 8, 81

Dövri mətbuat

A
 Abduləliyev, A..... 127
 Abdullayeva, Nigar..... 318
 Abuşova, Şəhla..... 79
 Aliyev, Həmid..... 221
 Alovlu, Xıdır..... 233
 Azər, Nəsib..... 105

B
 Babayev, Əbülfəz..... 193, 199, 301
 Bayramova, S..... 25
 Bayramov, Vaqif..... 142, 143
 Bayramzadə, Kərim..... 144
 Behbudov, Tahir..... 59
 Bəkiri, Miraslan..... 60
 Bünyadzadə, Günay..... 222

C

Cabbarlı, Akif..... 234, 235, 237, 238, 239, 240, 241
 Cabbarov, Ələsgər..... 88, 98, 128
 Cavanşir..... 319
 Cavid..... 350,414
 Cəfərli, Rəşad..... 223, 243, 364, 373

E

Elmar, X..... 200
 Eyvazlı, Aida..... 99, 303

Ə

Əhədov, Ağamirzə..... 110
 Əhmədov, Elçin..... 403,415
 Əhmədov, Ələsgər..... 145
 Əhmədli, F..... 80
 Əsgəroğlu, R..... 174
 Ələsgərov, Fuad..... 247,282,283,284
 Əli..... 351
 Əliqızı, Şəmsiyyə..... 322
 Əliyev, Akif..... 156, 180, 201, 212,285, 304, 323, 324, 365, 366, 374, 378, 379, 404, 416
 Əliyev, Xanlar..... 111, 112, 129, 130, 131, 146, 171, 245, 246,
 Əliyev, Telman..... 172, 286
 Əliyev, Tofiq..... 74, 87, 173
 Əliyev, Rauf..... 248
 Əroğul, Əlisahib..... 287

F

Fərzəliyev, Sahib..... 29
 Fərəcov, Zakir..... 113

H
 Hacıyev, Əhməd..... 30
 Hacıyev, K..... 31
 Həbibəyev, Vəli..... 158
 Həsənov, Həsən..... 32, 224
 Hüseynoğlu, Səməd..... 159
 Hüseynli, İxtiyar..... 175, 181
 Hüseynli, Surxay..... 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259
 Hüseynova, M..... 305
 Hüseynova, Təranə..... 160
 Hüseynov, Zeyqəm..... 260
 Hüseynzadə, Fuad..... 405
 Hüseynzadə, Kamil..... 63

X
 Xəlilzadə, Flora..... 55, 106, 176
 Xəzər, Ülkər..... 182
 Xəlilov, E..... 306
 Xancanov, Hüseyağa..... 147

İ
 İbayev, Nemət..... 194
 İbrahimova, Şəlalə..... 114, 148, 149, 150
 İkrəm qızı, Fəxriyyə..... 325
 İmanquliyev, Bahadır..... 380
 İmanov, V..... 183
 İsgəndərova, R..... 45
 İsmayılqızı, Xuraman..... 261, 290, 307, 352, 367
 İsmayılov, Aslan..... 326
 İsmayılov, İlyas..... 225
 İsmayılov, Mahmud..... 56
 İsmayılov, Rəfik..... 262, 263, 289
 İsmayılova, Elnarə..... 132

K
 Kamalqızı, Rəfiqə..... 264, 406
 Kaliniçenko, Vladimir İvanoviç..... 385
 Kazımov, Sadıq..... 71

Kəbutər..... 195
 Kəngərli, Rauf..... 265, 293, 327
 Kərimov, İsmail..... 328
 Kərimov, Üzeyir..... 100

Q
 Qalib, Qadir..... 329
 Qaliboğlu, Elçin..... 226
 Qaradağlı, Vəli..... 196
 Qasımlı, Musa..... 266, 330, 407
 Qasımov, Elxan..... 291
 Qədirli, Elman..... 101
 Qələndərli, Nurlan..... 292
 Qocayeva, Adilə..... 213
 Quliyeva, Xəlil..... 57, 115
 Quluzadə, Əsmət..... 386

L
 Lələdağ, Əvəz Mahmud..... 81, 89, 151, 152, 161, 177, 267, 268, 417

M
 Məcidov, Bəylər..... 308
 Məhəmməd qızı, İlhamə..... 90
 Məlikov, Qüdrət..... 333
 Məmmədli, Hülya..... 271, 294
 Məmmədli, İlqar..... 312
 Məmmədov, Adil..... 48
 Məmmədov, Eyruz..... 107, 162, 202, 203, 204, 205, 269, 270, 309, 310, 311, 331, 354, 368, 375, 387, 408
 Məmmədov, Mais..... 332
 Məmmədov, Nüsrət..... 409
 Məmmədov, Ramazan..... 163, 214, 270
 Məmmədov, Tofiq..... 75, 82, 197
 Məmmədov, Səbuhi..... 41, 369, 410
 Miriyev, Anar..... 272, 418
 Mirzəyev, R..... 42, 72
 Muğanlı, Qüdrət..... 206, 295, 313, 334

Muradlı, Elməddin..... 273
 Musayeva, Yasəmən..... 419
 Mustafa, Nazim..... 116, 133, 153, 164,

N
 Namazov, Kəmayıl..... 184
 Nəcəfxanlı, Əli..... 207, 208, 228, 274, 275, 296, 297, 335, 336, 355, 356, 370,
 Nəzakət..... 388
 Nurlan..... 412

O
 Orxan, Vüqar..... 192
 Orxan, Rəhman..... 362,371

Ö
 Ömərov, Mehman..... 118

P
 Paşasoy, Elşad..... 276
 Piriye, Əzim..... 130
 Piriye, Q..... 104,167

R
 Rəhimov, Fəxrəddin..... 232
 Rəhman, Orxan..... 337

S
 Sadayoglu, Pərviz..... 314
 Sadıxlı, S..... 83
 Sadıqov, Həsən..... 119, 154, 166, 178
 Səfəroğlu, B..... 64
 Səfərli, Söhbət..... 84
 Səfiyev, Söhrab..... 155, 216, 338, 359
 Sərdarov, Tahir..... 43
 Seyidzadə, Təfiq..... 358
 Sultanov, Çapay..... 340

Süleymanoğlu, Ramiq..... 75,76,77,78,90,106,107,108,209,
 210,211,212,213,242
 Süleymanzadə, Çingiz..... 58

Ş
 Şahbazov, Müqəddəs..... 346
 Şərifli, Bəşir..... 347, 361, 376, 377, 401, 413,

T
 Tapdıq, Ramiz..... 85
 Telmanqızı, Aygün..... 220

U
 Uğur..... 348,363
 Ulutürk, Xəlil Rza..... 53

V
 Vahidoglu, Orxan..... 315
 Varis..... 67
 Veysəlli, Kamran 86, 139, 140
 Vəlibəyov, Ramil..... 316

Z
 Zeynalov, Abdulla..... 52
 Zülfüqaroglu, Əli..... 279,280
 Zaman, Elçin..... 317
 Zülfüqarlı, M..... 192

Алфавитный указатель авторов в периодический печати

Авотс, Я..... 429
 Асадов, М..... 431
 Азарова, М..... 434
 Айнин, М..... 432
 Айнин, М..... 433
 Алиев, Н..... 488
 Андриян, Р..... 435
 Газаров, М..... 442
 Гусейнов, Н..... 443
 Джафаров, Имран..... 490, 491
 Джаппаров, Зейтулла..... 489
 Искандеров, Сахиль..... 495
 Исмаилова, М..... 446, 481
 Исмаилов, Ф..... 447
 Кадымбеков, З..... 448
 Мишин, Г..... 456
 Мамедов, Эйруз..... 493
 Мамедов, Ф..... 452
 Матевосян, К..... 453
 Мирзоева, Г..... 454
 Мирзоева, М..... 544
 Мамедова, С..... 451
 Мосесян, Арменун.
 Мустафаев, Фаик..... 482
 Нурани..... 484
 Оганов, Б..... 460
 Омега, А..... 461
 Полонский, Л..... 464
 Помпеев, Юрий..... 485
 Садыхов, Г..... 469
 Самедов, И..... 492
 Саркисян, А..... 470
 Сеидова, Р..... 471
 Сулейманоглу, Рамик..... 487
 Талышинский, Р..... 476

Теуважукова, С..... 477
 Чаладзе, Татьяна..... 500
 Яналова, Т..... 479
 Яналова, Я..... 480

İstifadə olunmuş qəzet və jurnallar

Açıq söz
Aydınlıq
Azad Azərbaycan
Azərbaycan
Azərbaycan Kommunisti
Azərbaycan qadını
Azərbaycan müəllimi
Dirçəliş XXI əsr
Ekran-efir
Elm, təhsil və həyat
Ədalət
Həftə içi
Xalq qəzeti
İki sahil
Kaspi
Kommunist
Məslək
Naxçıvan
Odlar yurdu
Olaylar
Palitra
Panarama
Respublika
Səs
Sumqayıt(Sosialist Sumqayıtı)
Təzadlar
Ülfət
Yaddaş
Yeni Azərbaycan
Yeni xəbər
Yeni Müsavat
Zaman
168 saat
20 Yanvar
525-ci qəzet

Использованные газеты и журналы

Бакинский рабочий
Вышка
Коммунист Сумгаита
Наш век
Регион плюс
Эхо Сумгаита

M Ü N D Ə R İ C A T

Ön söz.....	2
Sumqayıt hadisələri ilə bağlı təzələnmiş istintaqın gedişində əsl təqsirkarlar aşkar olunacaqlar.....	4
Sumqayıt hadisələri haqqında fikirlər.....	10
Sumqayıt hadisələri şahidlərin gözü ilə.....	13
Sumqayıt hadisələri haqqında.Kitablarda.....	17
Sumqayıt hadisələri haqqında. Dövrü mətbuat materialları.....	26
Предисловие.....	66
Эхо Сумгайыта.....	70
Книги о Сумгаитских событиях.....	76
Сумгаитские события в периодической печати.....	79
İngilis dilində. Kitablar.....	84
Müəlliflərin əlifba göstəricisi.....	85
İstifadə olunmuş qəzet və jurnallar.....	93
Использованные газеты и журналы.....	94